

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

А. С. ТОКАРСЬКА

КОМУНІКАТИВНИЙ
ЛІНГВОЮРИДИЧНИЙ
ПОРАДНИК
ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ
ДСБЕЗ

Навчальний посібник

Львів
2011

УДК 81'42:351.74
ББК 81.2-5
Т51

Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 2 від 26 жовтня 2011 року)

Рецензенти:

Кочан І. М., доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка)

Кісіль З. Р., доктор юридичних наук, доцент (Львівський державний університет внутрішніх справ)

Токарська А. С.

Т51 Комуникативний лінгвоюридичний поради́ник для працівників ДСБЕЗ: навчальний посібник / А. С. Токарська. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 180 с.
ISBN 978-611-511-083-4

У поради́нику викладені основні лінгвістичні норми, проаналізовано типові помилки і проілюстровані типові хиби у документах ДСБЕЗ. Подані особливості взаємодії правників із комунікантами, наведені нормативні мовноетикетні форми комунікації.

Для студентів, курсантів, працівників правоохоронних органів, зокрема ДСБЕЗ, з метою ефективної правової комунікації та належного мовностилістичного оформлення ділових паперів.

УДК 81'42:351.74
ББК 81.2-5

ISBN 978-611-511-083-4

©Токарська А. С., 2011
©Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2011

ЗМІСТ

Список скорочень	4
Вступне слово	5
Норми української літературної мови.....	6
<i>Розділ I. Комунікативна компетентність працівників ДСБЕЗ як основа правової культури.....</i>	<i>7</i>
<i>Розділ II. Лексичні норми літературного мовлення в офіційно-діловому стилі</i>	<i>25</i>
<i>Суржик як мовне зло.....</i>	<i>30</i>
<i>Розділ III. Приклади порушення норм у ділових документах працівників ДСБЕЗ.....</i>	<i>33</i>
<i>Розділ IV. Словник термінів бухгалтерського обліку та аудиту.....</i>	<i>41</i>
Список використаних джерел.....	179

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АПУ	–	Аудиторська палата України.
ДКРС	–	Державна контрольно-ревізійна служба.
ЕОМ	–	електронно-обчислювальні машини.
ІВА України	–	Інститут внутрішніх аудиторів України.
КРУ	–	контрольно-ревізійне управління.
МВО	–	матеріально відповідальна особа.
МСА	–	міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики.
НБУ	–	Національний банк України.
ПДВ	–	податок на додану вартість.
П(С)БО	–	положення (стандарт) бухгалтерського обліку.
САУ	–	Спілка аудиторів України.
СВК	–	система внутрішнього контролю.
СПІВА	–	стандарти професійної практики внутрішнього аудиту.
ТМЦ	–	товарно-матеріальні цінності.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Професіоналізм кожного працівника ДСБЕЗ складається із фахових навичок аналітичного плану, вмінь, володіючи якими, можна встановити причини злочину, його масштаби та кваліфікувати їх. Однак єдиним засобом вираження та фіксації правопорушень є мовлення, яке і репрезентує в діловому документі особу автора, віддзеркалюючи рівень фаховості працівника у кожному слові, словосполученні та реченні. Відтак мовне оформлення юридичного документа, уміння послуговуватися лексичним запасом задля його довершеності, конструювати в описі подій, фактів, явищ такі синтаксичні одиниці, які найточніше та найвиразніше відтворюють їх, – це той рівень знань, що завжди помітний і потребує постійної праці.

Наш довідник розрахований саме на тих працівників, які прагнуть удосконалення мовностилістичної майстерності, що полягає у вмінні забезпечувати високу культуру мовлення як в усному спілкуванні, так і в писемній комунікації. Цей процес тривалий, і пов'язаний він із самоосвітою, бажанням розвивати набуті колись у вищій школі знання. Осягнувши добре свій фах, але відчуваючи потребу у постійній мовній вправності, працівник ДСБЕЗ зобов'язаний перевершувати у своєму мовному професіоналізмі кожного суб'єкта права, кожного комуніканта, з яким йому доводиться стикатися у своїй професійній діяльності. Відтак наша мета – привернути увагу правників до потреби здійснювати постійний самоконтроль власної лінгвоюридичної практики, аналізувати грамотність написання документів із метою подальшого вдосконалення своєї комунікативної лінгвістичної діяльності, всієї практики ОВС. На розгляд винесені насамперед типові порушення норм літературного мовлення правників (р. I–II), подані основні терміни, якими повинен уміти послуговуватися правознавець (р. IV), показано, що в документі потребує правлень, і як їх вносити (р. III).

За співпрацю у підготовці навчального посібника висловлюємо щиро вдячність працівникам Управління боротьби з економічними злочинами ГУМВС України у Львівській області.

НОРМИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Орфоепічні	Правильну вимову звуків, звукосполучень у словах регламентує: Орфоепічний словник української мови: в 2 т. – К., 2001.
Акцентологічні	Наголос у словах регламентує словник: Українська літературна вимова і наголос. – К., 1973; Головащук С. І. Словник наголосів / С. І. Головащук. – К., 2005.
Лексичні	Вживання слів у властивому їм значенні та правильне поєднання слів за змістом у словосполученні чи реченні регламентує: Словник-довідник української мови; Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Бусола. – К., 2011.
Морфологічні	Правильне творення і вживання слів та їх форм, правильна побудова словосполучень і речень регламентує: Головащук С.І. Українське літературне слововживання / С.І. Головащук. – К., 1995.
Синтаксичні	Правильну побудову речень складних і простих без порушення правил логіки регламентує: Словник з культури мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак та ін. – К., 2005.
Орфографічні	Правильне написання слів регламентує: Український орфографічний словник / за ред. В.М. Русанівського. – К., 2006; Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / укл. В. Бусел та ін. – К., 2011.
Пунктуаційні	Правильне вживання розділових знаків регламентує: Український правопис. – К., 2010.
Стилістичні	Вибір слова залежно від мети висловлювання регламентує: Сучасна українська літературна мова: Стилістика. – К., 1973.

Розділ I

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ДСБЕЗ ЯК ОСНОВА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ

Оптимізація соціально-психологічних складових у професіограмі фахівця ДСБЕЗ нового зразка в Україні висуває на порядок денний мінімізацію подолання негативного комунікативного досвіду взаємодії представників органів правопорядку із населенням, створення конструктивної атмосфери для їхньої правової співпраці, утвердження свободи демократії. Для втілення таких трансформаційних позитивів, окрім формування нового соціально-психологічного клімату в державі, заснованого на феноменології свободи і прав громадянина, потрібне виховання такого способу мислення і мовлення, що усувало б із комунікації працівників некомпетентність, авторитаризм, антагонізм та безпідставну агресію, тиск і шантаж задля одного – забезпечення показників.

В умовах свободи і демократії можливий розвиток та подальше вдосконалення суспільних відносин, які ймовірно сформувавши через систему сучасної освіти.

Комунікативно-правова підготовка курсантів для ДСБЕЗ – це, на наш погляд, цілеспрямована багатоступенева навчально-наукова педагогічна діяльність щодо формування системного володіння правовими знаннями, комунікативними вміннями і навичками, мовномисленневою здатністю захисту прав і свобод людини і громадянина.

Критично оцінюючи усталену методіку правової підготовки, що передбачає п'ять структурних компонентів: мету, принципи, форми, зміст і методи правового виховання,

варто зауважити відсутність у них єдиного визначального компонента, що реалізує зміст правового виховання і який у перспективі становитиме реальний вербально-сутнісний показник правової комунікативної зрілості працівника, його правосвідомості. Це сформовані системні комунікативні уміння, що у складних умовах постійно змінюваного суспільства становлять основу правової практики.

Увага цивілізованих суспільств до особливостей застосування норм і прав передбачає комплексне вивчення правових основ комунікативної діяльності працівників органів правопорядку з урахуванням психолінгвістичних та юридично-лінгвістичних чинників, в аналізі процесів комунікації, вияву ступеня ефективності цього різновиду правової діяльності у вирішенні практичних завдань.

На думку авторитетного вітчизняного фахівця з комунікації професора Ф. С. Бацевича, «комунікативна компетенція перебуває на найвищому щаблі в ієрархії типів компетенції людини, оскільки поєднує у собі всі інші» [1]. У зв'язку з цим формування комунікативних умінь є важливим елементом професійної компетенції, і відповідно – лінгвокомунікативної практики працівників ДСБЕЗ.

Проблеми правової комунікації, а саме міжособистісної комунікації у різних правових аспектах, дедалі частіше привертають увагу спостерігачів від права, науковців. Західні наукові школи демонструють посилений інтерес до цієї проблематики як до одного із новаторських підходів у пошуку законних шляхів розв'язання протистоянь влади і населення, шляхів додержання прав людини та її основних свобод.

Лінгвістика професійного спрямування сьогодні набуває дедалі виразніших рис праксеологічно-прикладного курсу. Це спонукає нас до новітнього філософського переосмислення наповнення предмета вивчення. Виправданим, на наш погляд, постає поки що достатньо не розвинений міждисциплінарний підхід, спрямований на прикладний, а не суто шкільний, шлях освоєння лінгвістичних основ фахового мовлення.

Нинішня конфронтація у більшості сфер життя суттєво зменшує потенційну дієвість механізмів права, підриває перспективи легітимного характеру регулювання суспільних відносин. Правопорядок зазнає деформацій і їх не можливо усунути без впливу на рівень конфліктогенності та запобігання різнопричинним соціальним суперечностям (економічні, політичні та ін.). Часто при їхньому загостренні застосовуються «неправові» за своєю природою заходи силового, політичного, економічного характеру, які не сприяють зміцненню правопорядку, а лише «заморожують» ситуацію, не створюючи механізмів розв'язання конфлікту. В таких випадках і самі механізми права спрацьовують не завжди ефективно, що певною мірою дискредитує правове нормування, створює шкідливу суспільну напругу.

Для цивілізованих правовідносин проблема професійної правової комунікації є актуальною не лише через демократизацію правових норм: саме під таким кутом зору вона із нібито вузької – потреби захисту основних прав людини і громадянина – переходить у площину ще більш стратегічних завдань, а саме: гарантування у молодій суверенній державі юридичної безпеки громадян, без якої будь-які правовідносини приречені на взаємні претензійно агресивні звинувачення один одного у порушенні прав і свобод людини і громадянина, відсутності демократії та справедливості.

Проблемним аспектом, що стосується правової комунікативної практики, є жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність види поведіння та покарання, у зміст яких, очевидно, вкладаються зловживання не лише фізичного, але вербально-психологічного характеру. Конкретизація суті останнього тісно пов'язана з комунікативними зловживанням, герменевтичними «різночитаннями» почутого. Основою захисту особи від подібних зловживань, профілактики багатьох різновидів комунікативних бар'єрів у професійній діяльності працівників ОВС може стати увага до слова.

Уся психічна та інтелектуальна діяльність працівників ДСБЕЗ становить складний конгломерат комунікативних зіткнень і конфліктів на етапі пошуку аргументів, перевірки і збору доказової бази, протидія яким ніколи не відбувається за єдино встановленим (навіть і досконалим) приписом. Несподіваність екстремальних подій майже завжди призводить до негативних соціальних наслідків, безпідставних звинувачень правників. Якщо рівень такого негативу обернено пропорційно залежить від спроможності запобігти йому несилowymi комунікативними діями, то застосування будь-яких силових прийомів слід мінімізувати, нейтралізуючи правовими комунікативними засобами. У таких випадках, якою б не була складна криміногенна подія, комунікативні способи впливу на екстремальні процеси випереджають первинно всі дії. Відтак методично грамотно слід змістити акценти у навчальній програмі підготовки фахівців ДСБЕЗ.

У правовій комунікативній поведінці вербально-психологічний механізм впливу має бути спрямований на вироблення вмінь і навичок комунікації не узагальнено абстрактної, а конкретно-правової із економічною компетентнісною складовою.

Оскільки індикатором рівня демократичності розвитку держави є вміння будувати комунікативно-дискурсивні зв'язки із громадянами в середині країни, так і з сусідніми дружніми державами, то актуальність обраної теми є незаперечною. Її новизна полягає у тому, що на заході комунікативний ресурс став засобом досягнення правової рівноваги, змістом суспільної справедливості у громадянському суспільстві. Відтак дослідження методів та механізмів успішної комунікації зі з'ясуванням джерел формування, особливостей вироблення системи нормативних регуляторів на основі конституційних гарантій має не лише суто теоретичне, але й прикладне значення. Аналіз юридично аксіологічних засад формування міжнародного дискурсу засобами мови, його юридико-семіотичних способів вираження та герме-

невтичного сприйняття різножанрових інтеркомунікацій у сфері політики, економіки дасть змогу сформувати суспільно комунікативний процес, що сприятиме врегулюванню складних селекційних взаємостосунків між народами і державами на основі права кожного на вільну комунікацію.

Щоб забезпечити успіх професійної комунікації, необхідним стає внесення цих тем до навчальних планів ВНЗ, запровадження читання спецкурсів на всіх факультетах і спеціальностях. Адже численні прорахунки суверенної держави виникають тамі тоді, коли гарантовані однаково рівні права перемовників порушуються через безліч знівельованих комунікатором прав і свобод іншого суб'єкта, які забезпечують (відповідно до міжнародних норм) умови досягнення комунікативної рівності та справедливості.

Поставлені завдання викликають потребу вести лінгвістичні дослідження крізь призму норм права з урахуванням низки особливостей правової комунікації та принципів її організації.

Лінгвістична якість юридичних документів – це оцінка їх мови та стилю. Аналіз документів здійснюється на всіх рівнях: лексичному (правильність словосполучення), орфографічному (правильність написання слів), морфологічному (правильність вживання суфіксів, закінчень, відмінювання); синтаксичному (правильність побудови речень); логічному (додержання норм логічності).

Метою лінгвокомунікативної експертизи є:

- а) аналіз рівня грамотності, опанування навичками складання документів;
- б) виявлення типових помилок на всіх рівнях тексту для подальшого удосконалення методики написання документів;
- в) вироблення рекомендацій для усунення виявлених недоліків.

Аналіз матеріалів ОВС засвідчив, що під час оформлення документів загалом дотримані технічні вимоги: використовується папір відповідного формату, тобто А4, наяв-

на нумерація сторінок, текст друкується через 1,5 інтервала, вимоги до полів дотримані. У всіх документах наявні необхідні реквізити. У творенні протоколів та актів і звітів використані відповідні бланки.

Документи усіх видів укладені за встановленою формою; їхня структура відповідає встановленим взірцям.

Натомість лінгвістичних вимог до тексту документа не дотримано; практично у всіх документах зафіксовано численні порушення на всіх мовних рівнях: лексичному, орфографічному, морфологічному, синтаксичному. ***Серед них найбільш поширеними є помилки:***

I. На лексичному рівні (на рівні слововживання):

1.1. Порушення у вживанні юридичних термінів, калькованих із російської мови слів. Використання термінів у неправильному значенні: «Приймає участь у взаємодії та відпрацюванні району по лінії незаконного обігу наркотиків, а саме документування незаконного посіва маку» («документування» – процес створення документів); приймати участь у взаємодії з іншими правоохоронними органами (замість «співпрацювати з...»); при огляді речевого доказу (замість ***речового***).

1.2. Використання калькованих з російської мови форм: «проявила великі організаторські здібності» (замість «***виявила***»), враховуючи, що порушення закону очевидне... (замість «***зважаючи на те, що...***»); «виявила розуміння задачі» (замість «***завдань***»), приймає активну участь (замість «***бере***»), «показала високу підготовленість» (замість «***виявила***»); «показала себе наполегливим практикантом» (замість «***виявила себе як...***»); «відноситься до роботи відповідально» (замість «***ставиться***»); «вивчив діюче законодавство і ведучі нормативні акти МЕС України» (замість «вивчив ***чинне*** законодавство і ***провідні*** нормативні акти МВС України»); «житель м. Жовква знаходився у п'яному вигляді, хитався, падав і мішав проходу громадян по тротуару, своїми діями образив людську гідність і гро-

мадську мораль»; «Найчастіше мені приходилось стика- тись з статтями 156, 159, 160, 173, 177, 178, 192...»; «заяви, клопотання не поступало...» (замість «**не надхо- дило**»); «матеріальну шкоду я оцінюю слідуючим чином» (замість «**оцінюю так**»); «моральна шкода виражається в слідуючому» (замість «**полягає в тому, що...**»); допит Свір- ської Г.Б. в якості потерпілої (замість «**як потерпілої**»); серед особистих якостей слід відмітити наполегливість (замість «**відзначити**»); у ході стажування / перевірки (за- мість «**під час стажування / перевірки**»); на рахунок грошей, які я отримав... (замість «**щодо грошей**»); мені було видано вкладки до посвідчення (замість «**вкладку**»); головуючий (замість **голова**), «слідчий вправі провести оч- ну ставку» (замість **має право / може**); під час проведення оперативно-розшукових міроприємств (замість «**заходів**»); набув практичних навиків (замість «**навичок**»); вищесто- яще керівництво (замість просто «**керівництво**»); задово- лити позовну заяву (замість «**задовольнити**»); розгляд справи в десятиденний строк (замість «**термін**»); перевірка документів (замість «**перевірка**»); був задіяний в якості конвою; протокол з моїх слів записано вірно (замість **пра- вильно**); проник на охороняему територію (замість **тери- торію, яку охороняють**); проводив наблюдення за підозрю- ваними особами. Кожну неділю з керівником стажування проводив відпрацювання району, та здійснював по квар- тирний обхід з метою встановлення місцезнаходження злочинців; Практика мені сподобалась, так як вона була цікава і позитивно вплинула на моє формування як на оперативного працівника.

1.3. Порушення смислової точності мовлення через уживання слів у невластивому їм значенні: «Має такі осо- бисті морально-вольові якості: дисциплінованість, ста- ранність, достатній загальний професійний та культур- ний рівень розвитку»; «прослухати ряд наданих консуль- тацій» (замість «**бути присутнім під час консультацій**»); «поділ квартири між: розлученим подружжям» (замість

«розлученими сторонами»); не відчуваю об'єктивності (замість «слідчі не були об'єктивні»); потрібно самостійно доопрацювати свій рівень у роботі (замість «працювати над підвищенням рівня»); спланувала пріоритетні напрямки своєї роботи (замість «напрями»); зустрітися з великим обсягом роботи (замість «натрапити на...»). Відповідачі повинні сплатити солідарно (замість «разом»); поранення в область живота (замість ділянку).

1.4. Зайве повторення слів, тавтологія: брав участь під час футбольного матчу, під час міжцерковного ходу, а також: брав участь у забезпеченні охорони громадського порядку на «Міжнародному аеропорті Рівне»; відносини між працівниками (замість **стосунки, взаємини**); особи, що вчинили відносно потерпілої пограбування (замість **щодо**); прикрити двері (замість **причинити**); по суті заданих мені питань (замість: **поставлених мені запитань**); добросовісно відноситися до своїх обов'язків (замість **сумлінно ставитися**).

1.5. Використання конструкцій, не властивих для офіційно-ділового стилю: «Ловив на живця». Сумісно (разом із) з керівником стажування я приймав (брав) участь у наступних заходах:

Приймав (треба: брав) участь у суспільному житті підрозділу;

Приймав (брав) участь у заведенні оперативнорозшукових справ категорії «Злочин», «Захист»

Приймав (брав) безпосередньо участь у розкритті злочинів «за (по) гарячими (треба: по гарячих) слідами (слідах)».

На протязі (треба: протягом) періоду стажування ознайомився з повноваженнями о/у ВКР, а також: з організацією роботи ВКР, з методами та формами керівництва з боку начальника, з (системою) планування роботи та контролю за виконанням з боку керівника.

Недостатньо вирішувались питання в якості (щодо) виконання комплексної програми профілактики. Не дивлячись (треба: **незважаючи**) на попереджувальні заходи, більше скоєно (вчинено) злочинів по лінії карного розшуку на вулицях та у стані алкогольного сп'яніння.

(Продовжує мати місце) поширення (треба: **поширюється**) наркоманів в (у) місті. Хоча приймаються (треба: **вживаються**) (певні) заходи, виявляються осередки та особи, які займаються приховуванням прибутків.

II. На орфографічному рівні (написання слів):

2.1. Помилки у написанні слів із подовженими приголосними:

а) відсутність подвоєних / подовжених приголосних там, де вони повинні бути: «в **поглибленНі** теоретичних знань»; «робота по (щодо) **закріплення** та **вдосконалення**», «з громадянами **Вічливий**; **в порівняНі** з аналогічним періодом минулого року»; **скоєНя** злочину; **знарядЯ** злочину; у **ведеНі** справи; боротьба зі **злочиністю**; брав участь у **оформлені** матеріалів злочину, у **ведені** службової документації;

б) подвоєння приголосних там, де його не потрібно: «незаконним **оббігом** наркотиків», «на якій **розміщенні** такі великі об'єкти»; «на **закріпленній** ділянці № 13»; **поставленні мені завдання**; злочинність в **районні**; **недостатня забезпеченність**.

2.2. Неправильне написання слів іншомовного походження: **крЕміногенною**, **теорИтичні** знання.

2.3. Неправильне уживання великої літери: **Кримінальним Кодексом України**; **Кримінально-процесуальним Кодексом України**; відповідач, позивач (замість Відповідач, Позивач); Законність, Відділення Слідства, Відділення Агітації, спільно зі ст. **Слідчим Баньо С.А.** був присутнім при огляді т/з.

2.4. Неправильне написання абревіатур і скорочень:

а) порушення правил написання абревіатур: «А в самому місті Збараж працює три середніх школи, школа-інтернат, музична школа та **СПТУчилище**»;

б) використання не загальноприйнятих абревіатур: «ознайомився з організацією роботи **ЧЧОВС, ІТТ**; «приймав участь у виїзді на місце пригоди по квартирній крадіжці громадянки Чорної Т.В. ознайомився з діями **ЦІМ** до прибуття **СОГ** і після її прибуття»;

в) ненормативне скорочення слів: збільшити кількість навчальних годин з дисциплін знання з яких нам найбільше знадобляться (ОРД, вогнева підготовка, спец. фізо., ККУ, КПКУ); спільно зі ст. слідчим був присутнім при огляді **т/з**.

2.5. Часто повторювані помилки у написанні деяких слів, зокрема назв посад, сталих словосполучень: «дільничий інспектор» (замість **дільничий**); звонити (замість «**дзвонити, телефонувати**»), виїждати (замість «**виїжджати**»); грунтовний (грунтуватися на доказах) (замість **грунтуватися** і под.).

2.6. Порушення чергування приголосних при словотворенні: «громадському пункті охорони порядку»; Разом із співробітниками ВКР аналізував та оцінював опер обстановку по службі.

2.7. Неправильне написання слів з апострофом: пред-явити (замість: **пред'явити**).

2.8. Неправильне написання слів з часткою *не*: не бажання розмовляти.

2.9. Неправильне написання складних слів: після 2-х годинної розмови (замість **після 2-годинної розмови**); десяти денний строк (замість **десятиденний**), проходить 2-х місячне стажування (замість **двомісячне**); 2 літрова (замість **дволітрова**) пляшка, 1,5 літрова (замість **півторалітрова**) пляшка; м'ясо молочний (замість **м'ясо-молочний**); оперативно розшукові заходи (замість **оперативно-розшукові заходи**); «у зв'язку з викраденням авто транспорту» (замість **автотранспорту**).

2.10. Неправильне відтворення іншомовних, зокрема російських, прізвищ: *Новіков* (замість *Новиков*, *Сліпцов* (замість: *Слепцов*) та ін.

III. На морфологічному рівні (граматична правильність):

3.1. Помилки у закінченнях іменників: «*незаконного посіва маку*» (замість **посіву**); згідно з даними *паспорту* (замість: *паспорта*).

3.2. Неправильне утворення форм похідних прийменників: «*на протязі*» (замість **протягом**).

3.3. Неправильне уживання прийменника «по»: «під час перевірки із 20.05.03р. по 27.06.03» (треба: до), «*участь в роботі по розкриттю злочинів*» (треба: *участь у розкритті злочинів*), «*участь в роботі по (щодо) встановленню (встановлення) адміністративного нагляду*» («*участь у роботі щодо встановлення адміністративного нагляду*»), «*набув навичок по роботі*» (замість *роботи*), «*Я, Лех Сергій Миколайович, 16.07.03 р. о 18 год. по* (треба: **на**) *вул. Краківській 4, торгував в (у) роздріб алкогольними напоями з рук через те, що я не працюю і не маю ніяких прибутків*» (прийменник «по» неправильно вжитий у зв'язку з тим, що йдеться про конкретне місце реалізації алкогольних напоїв, а не про продаж **по** всій вулиці); *по* (треба: *у*) *даній кримінальній справі* (замість *щодо*); *кримінальна справа по* (треба: **щодо**) *обвинуваченні; слідчу дію не проводили по* (треба: *з*) *різних причинах* (замість *з різних причин*); *повідомлення по пошті (поштою); по прибуттю на місце стажування* (замість **після прибуття**); *документація по* (треба: *у*) *цивільних, кримінальних, адміністративних справах* (замість *з цивільних, кримінальних, адміністративних справ*); *адміністративні правопорушення по (за) ст. 121.* (замість **за**); *інструкція по (з) діловодству* (замість **з**); *висновок по (у) справі (висновок щодо); характеристика видана по (за) місцю (ем) вимоги* (замість **за місцем вимоги**); *Ознайомився з організацією*

по (**із**) розшуку; Приймав (**брав**) участь у розкритті злочину, передбаченого ст. 258 КК України по (треба: **за**) факту(ом) підпалів маршрутних таксі № 35, які мали місце (**треба: скоєних**) 06.05.2003 р; Спільно з начальником приймав (**брав**) участь у затриманні громадянина Р.В., в кафе «Петрополь по (**за**) факту(ом) вимагання грошей у громадянки Л. По (**за**) даному факту порушено кримінальну справу за ознаками ст.198; Вивчив оперативну обстановку по лінії роботи на території Личаківського району; здійснював перевірку матеріалів КОЗП по (треба: **за**) факту (ом) різного (их) (роду) злочинів; набув навичок по (треба: **із**) використанню (ня) алфавітно-довідкових та оперативно-розшукових карток.

3.4. Неправильне використання інших прийменників: «підпадають за ознаками **в** адміністративний нагляд»; вивчив порядок встановлення і обліку осіб звільнених з місць позбавлення волі, **в** тому числі й тих, що підпадають за ознаками **в** адміністративний нагляд»; «набув навчків **на** заведення справ; бути присутнім при складанні позовної заяви (замість **під час**); **згідно** (треба: з) даного(даними) технічного паспорта; **згідно (з)** накладної(ю); **згідно (з)** розрахунку (ом) **згідно (з)** представлених (ми) копій (ями): замість **згідно (з)**; надання довідок з різних правових питань (замість **із**); нововведень в законодавстві; **В (у)** результаті злочинних дій; **В Шумському районному суді** (замість **у**); «**В (у) своїй** діяльності ЛМУ УДАІ керується Конституцією України»; «**В (у) процесі** проходження практики».

3.5. Невиправдане використання займенників: «**Я** був присутній на численних нарадах, інструктажах, зборах, розводах, на яких **я** почерпнув багато для себе корисного» (невиправдане повторення займенника «я»); слід придбати надгробний пам'ятник для свого сина, його встановлення і облаштування; Під час проходження практики **МНОЮ** (замість **Я**) здійснювалось закріплення матеріалу з предмету оперативно-розшукової діяльності, тактики роз-

криття злочинів ПО лінії ОРД; В Вінницькому МВ УМВС дуже добра (**досконала**) організація роботи, швидке реагування на заяви та повідомлення громадян та успішне їх (**їхнє**) розкриття.

3.6. Уживання невідповідного відмінка іменника / займенника: «Ним вивчена інструкція з оформленням матеріалів про адміністративні правопорушення» (Ор.в. замість Зн.в.); приватним нотаріусом видано свідоцтво (замість **приватний нотаріус видав**); мною було придбано одягу (замість **я придбав одяг**); слідчим відділом розслідується кримінальна справа; **нами** було заявлено; слідчим дозволено (замість: **слідчий дозволив**); повідомлення, яке отримане відповідачем (замість: **яке отримав відповідач**); **прокурором** Шевченківського району м. Львова проведено перевірку; мною (треба: **я**) вивчено нормативну базу; (**мною** було) (**я**) взято (треба: **взяв**) участь (О.в. замість називного); не проведено оплату (Зн.в. замість Р.в. – **оплати**); Директору Савченку Л.С. (замість **директорові**); копію постанови направити прокурору району (замість **прокуророві**); Ознайомлювався з матеріалами про нерозкриті злочини на зоні обслуговування, проводив (по ним) ОРЗ спільно з керівником стажування (треба: **щодо них**).

3.7. Неправильне поєднання числівників з іменниками: було вилучено 02 (два) медичних шприца (замість **медичні шприци**).

3.8. Порушення норм під час відмінювання прізвищ: у вересні 2001 року було притягнуто до адміністративної відповідальності приватних підприємців Жук Я.М., Феніцька М.Т., Біткова Т.С., Демідов М.Г., Сузунгов С.М.; характеристика видана Кузьменко Назару Валентиновичу, який проходив практику (замість **Кузьменку Назарові**); спільно зі ст. слідчим Баньо С.Л. був присутнім при огляді т/з. (замість **разом зі слідчим Баньом С.А.**); повістка громадянину Пипко Роману Івановичу (замість **громадянинові Пипку Романові Івановичу**); «Я

була закріплена за зам. начальника відділення карного розшуку Личаківського РВ м. Львова **майор міліції Сукач Володимир Степанович**; Я був закріплений за старшим оперуповноваженим ВБНОН м. Львова, **капітан міліції Майстренко Євген Валерійович**.

3.9. Неправильне утворення ступенів порівняння: «я більш детальніше ознайомився» (замість «я **більш детально** ознайомився» чи «я **детальніше** ознайомився»); надсилати документи не пізніше трьох діб (замість **не пізніше ніж три доби**).

3.10. Уживання активних дієприкметників теперішнього часу: «Вивчення наказів МВС України № 459/2000 р. _ № 493/1997 р. _ № 920/1997 р. та інших нормативних актів, регламентуючих діяльність ОВС».

3.11. Неправильне вживання дієслівних форм: розглянувши заяву гр. Пастернак У.Г., проживаючої за адресою... (замість: **яка проживає / мешкає**); про негайне виконання письмово повідомляється прокурора (замість **повідомити прокуророві**); свідок викликається до слідчого (замість **свідка викликають до**); зняття з обліку осіб, що розроблюються по справах оперативного обліку; брав участь у затриманні особи, яка підозрювалася, як організатор банди, що займалася викраденням машин (замість: **яку підозрювали в тому, що він організатор банди**).

IV. На синтаксичному рівні (побудова словосполучень і речень):

4.1. Уживання граматично різнотипних конструкцій у ролі однорідних компонентів в одному реченні: «За час стажування практично засвоїв навички документування правопорушень, як правильно приймати та оформляти справи; у мене появились сумніви щодо об'єктивного проведення відтворення, його законності, взагалі чи вона проводилася, хто був присутній.

4.2. Неправильне узгодження присудка із простим підметом: «заяви, клопотання не поступало» (замість

*не надходило); Набував і вдосконалював практичних навичок в складанні оперативних документів (замість: **набував і вдосконалював практичні навички**).*

4.3. *Порушення норм керування: «Участь у роботі по становленню адміністративного нагляду за раніш засудженими особами, які злісно порушують громадський порядок з оформленням відповідних документів і участь в перевірці дотримання його режиму» (не зрозуміло, чи йдеться про порушення в оформленні документів, чи документи оформляють на осіб); Під час перевірки мною було виконано завдання згідно плану роботи (замість: я виконав завдання **згідно з планом**).*

4.4. *Неправильне узгодження однорідних членів речення з узагальнювальними словами: У своїй практичній діяльності довелось застосовувати такі функції, як – профілактичну, адміністративну, кримінально-процесуальну і оперативно-розшукову» (замість **такі функції, як – профілактична, адміністративна, кримінально-процесуальна і оперативно-розшукова**); В процесі перевірки працівники не сприяли мені у пред'явленні документів, їх вивчення (замість **вивченні**) та вилученні.*

4.5. *Порушення норм пунктуації:*

а) *брак тире між групою підмета і групою присудка: Керівник СП слідчий Верховинського РВ УМВС – старший лейтенант міліції Харінчук Л.В.;*

б) *відсутність розділових знаків між однорідними членами речення:*

*«Вивчення **наказів МВС України №459 / 2000 р. М493 / 1990р. М920 / 1990 р.** та інших нормативних актів, регламентуючих діяльність ОВС;*

в) зайві розділові знаки: «У своїй практичній діяльності довелось застосовувати такі функції, як профілактичну, адміністративну, кримінально-процесуальну і оперативно-розшукову (не потрібне тире);

г) відсутність розділових знаків при відокремлених означеннях: «В ході перевірки брав участь у виявленні та

розкритті злочинів віднесених до компетенції ДСБЕЗ» і «У процесі перевірки передбачав таку мету: одержання даних необхідних мені для формування і складання акта перевірки;

г) відсутність розділових знаків у складних реченнях: Від прокурора м. Трускавця надійшла заява_ в якій він відмовляється від позовних вимог; на офіційне повідомлення, яке отримав відповідач про погашення боргу – відповідач не платить за спожите тепло; під час перевірки, я ознайомився зі структурою установи в яку входить...; у повістці має бути зазначено_хто викликається як свідок;

д) необґрунтовані розділові знаки у простому реченні: брати участь у проведенні слідчих дій, зокрема_огляду місця подій; однак_станом на 01.01.2003 року вимоги договору оренди не виконані; заборонено ставити запитання_у формулюванні яких міститься відповідь, частина відповіді_або підказка; взяття під варту_як запобіжний захід застосовується у справах про злочини...; характеристика видана, Кузьменку Назарові Валентиновичу, який керував СП».

V. На рівні логіки (послідовність та змістовність викладу):

5.1. Уведення у фразу зайвих слів (плеоназмів), що структурно обтяжують фразу: «Вивчив нормативні документи, які регламентують діяльність дільничного інспектора міліції, ознайомився з територією обслуговування, з особливостями діяльності ТзОВ в районі наближення до обласного центру».

5.2. Логічна суперечність: «Оформлення і примусове направлення осіб, які зловживають спиртними напоями в ЛТП і наркологічні установи для проходження курсу добровільного лікування»; «14 липня 2003 р. о 15.00 по вул. Грінченка 12, торгував із рук у невстановленому місці»; «грубість і нетактовність помічника прокурора проявилася в слідуючому (замість у наступному): що журналу реєстрації в них немає, на скаргу мусить поди-

витись прокурор району, став на стіл скаргу і йди, якщо я бажаю то вислати скаргу поштою, яке мое діло до даної справи, виганяла мене з канцелярії».

5.3. Порухення порядку слів у реченні, що спотворює його зміст: «**Нормативні акти**, що регламентують діяльність міліції, знає і правильно застосовує на практиці і стежить **за змінами в ньому**»;

Зауважимо, що:

1. Недотримання логічних, стилістичних та пунктуаційних вимог створює алогізми: «*громадянка Пушкаш Галина Сергіївна жителька м. Львова у м. Жовква на вул. Шевченка продавала колготи і панчохи без дозволу Жовківської міської ради*»; «*гр. Кріп Ігор Романович житель м. Городка знаходився у н'яному вигляд, і хитався, падав і мішав проходу громадян по тротуару*»; «*він став наступеньку, взявся за поручні з метою під'їхати до дома(!) але спригнути забоявся; в економіці району ведуче місце займає сільське господарство м'ясо молочного і овочевого напрямку; в результаті перевірок було виявлено два підвали з явними ознаками ночівлі бродяги; я навчився виявляти осіб, що вживають наркотичні речовини без дозволу лікаря*».

2. Типове явище для проаналізованих документів – наявність помилок усіх рівнів у одному реченні: «*Щодо пропозицій то я вважаю, що необхідно збільшити кількість навчальних годин з дисциплін знання з яких нам найбільше знадобляться (ОРД, вогнева підготовка, спец. фізо., ККУ, КПКУ) та зменшити години на дисциплінах(и) та курсах(и)*»; «*В процесі звірки дільничі інспектори міліції всіляко сприяли мені: в поглиблені теоретичних знань; оволодіння навиками практичної роботи; забезпеченні зразками нових документів», а також: позитивним є те, що я удосконалив свої навички (треба: навички) по веденню та з оформлення службових документів. В тому числі приймав (брав) участь у вирішенні КОЗП по заявах громадян, повідомлення з лікарні про отримання*

травми, по (треба: у) яких виносилася постанова про відмову в порушенні кримінальної справи згідно (треба: зі) ст. 6 п. 2 КПК України. Також: в (треба: у) процесі перевірки мною (слово зайве) разом з ВКР виконувався (слово зайве) привід (забезпечував присутність) свідків в(у) судове засідання згідно (треба: з) постанови(ою) суду. Неодноразово виконувала запити обласного шкірвенерологічного диспансеру по (треба: щодо) встановлення місця знаходження осіб, які знаходять в них (перебувають) на обліку, під час чого перевірялися (зайве словосполучення) квартири-зборища, (зайва кома) та інші місця збору антигромадського елемента (треба знаходження порушників закону).

б) Брав участь у затриманні осіб, які переховувались від суду та слідства, набув навиків (треба: **навичок**) відкриття та ведення оперативно-розшукових «, складення (треба: **складання**) орієнтувань. Приймав (брав) участь у рейдах перевірки. Не мав навиків (треба: **навичок**) щодо виявлення та затримання осіб, що (треба: **які**) становлять оперативний інтерес,

в) Щодо позитивних моментів (треба: **особливостей**) діяльності ПП «Еталон», то потрібно відзначити (треба: **зауважити, зазначити**).

г) Щодо пропозицій по (треба: **без прийменника**) удосконаленню(я) обліку можу зауважити тільки те, що потрібно конкретизувати.

г) Приймала (брала) участь у виконанні повноважень оперуповноваженого під керівництвом наставника. Здійснював перевірку матеріалів КОЗП по (треба: з) факту(ами) різного(их) роду (зайве слово) злочинів.

– **На** першому дні я склав план роботи на кожен день...

– Ознайомився з даними, які показують (треба: ілюструють) форми і методи реагування МВ УМВС на стан динаміки та рівень порушень законодавства і розкриття злочинів у сфері ДСБЕЗ.

Розділ II

ЛЕКСИЧНІ НОРМИ ЛІТЕРАТУРНОГО МОВЛЕННЯ В ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОМУ СТИЛІ

Причинами порушення смислової точності мовлення можуть бути:

1. Уживання слів у невласливому їм значенні. Це найпоширеніша вада усного мовлення. Часто помилково уживаються слова **білет, відкривати, виключати, являтися, край крайній, рахувати** тощо. У повсякденному мовленні нерідко чути фрази: *Я купив два білети на футбольний матч. Відкрийте вікно. Виключіть світло. Він являється головним у цій справі. Хто крайній? Я рахую, що ти неправий.*

Яке ж значення мають у літературній мові виділені слова? Слово **білет** позначає цінні папери: *лотерейний білет, банківський білет*. Це слово вживається також у значенні «картка з питаннями для тих, хто складає іспити або заліки» – *екзаменаційний білет*. А на позначення «посвідчення про сплату грошей за право проїзду у транспорті, за право відвідання музею, кінотеатру, театру» або «документа, особового посвідчення про належність до організації, товариства, установи» уживається слово **квиток**.

Дієслово **відкривати** виступає у значеннях: 1) «піднімаючи або знімаючи те, чим закрите щось, робити вільним доступ усередину чого-небудь»: *відкривати яму, відкривати вихід до чогось, відкривати обличчя, рот*; 2) «відкорковувати, розпаковувати що-небудь»:

*відкривати банку, пляшку; 3) «крутячи кран, відводячи клапан, що служить перешкодою для чого-небудь, вводити, пускати в дію»: відкривати воду, відкривати газ; 4) «виявляти, помічати щось, раніше не помічене»: відкривати нові землі, відкривати планети; 5) «започатковувати діяльність якої-небудь установи, закладу, починати що-небудь»: відкривати новий магазин, інститут, фронт, засідання, збори, рахунок тощо. Слово **відкривати** уживається також у таких стійких виразах: *відкривати Америку, відкривати душу, відкривати карти, відкривати очі комусь на щось, відкривати обійми* тощо. Зі значенням «відводити, відхиляти вбік ступки дверей, вікон, роблячи вільним вхід, доступ до чогось або вихід назовні» уживається слово **відчиняти**: *відчиняти вікна, двері, відчиняти магазин, відчиняти буфет, відчиняти корпус* тощо.*

Дієслово **виключити** вживається у значенні: 1) «усувати зі складу чого-небудь, позбавляти чогось»: *виключити із раціону жири, виключити зі свого лексикону жаргонні слова; 2) «виводити зі складу якоїсь організації, позбавляти права вчитися в навчальному закладі»: *виключити з партії, виключити з інституту, виключати зі списків. У значенні «припинити дію чого-небудь, перериваючи зв'язок із загальною системою; припиняти дію якого-небудь приладу, механізму» вживається слово **вимкнути**, *вимкнути струм, вимикати світло, вимикати мотор. Слово **виключення** не можна вживати у значенні виняток. Наприклад: *Усі без винятку проголосували «за».****

Дієслово **являтися** уживається в тому ж значенні, що й слово *з'являтися*, – «приходити, перебувати куди-небудь, показуватися де-небудь, ставати доступним зорові, появлятися; ставати наявним». Наприклад: *Доки він порався біля човна, явилось ще троє несподіваних пасажирів (О. Гончар). Кривавий місяць вируна за гаєм. На*

хвильку поза срібну хмарку щез. І знов явився (І. Франко). Чого являєшся мені у сні (І. Франко). В іншому значенні його уживання є помилкою: *Він являється головним свідком.*

У ролі зв'язки в іменному складеному присудку вживається дієслово **бути**. Тому фраза: *Він являється головним винуватцем цієї події* неправильна. Треба: *Він є...* або *Він – головний винуватець цієї події.*

Крім дієслова **бути** у ролі зв'язки може виступати сполука **являти собою**; у значенні «бути ким-чим, яким-небудь». Такі присудки характерні для наукового стилю. Наприклад: *Аміакати являють собою розчини аміачної або кальцієвої селітри в рідкому аміаку.*

Прикметник **крайній** уживається в значенні «який знаходиться на краю чого-небудь, віддалений від середини»: *крайне крісло в ряду, крайня хата, крайне вікно будинку, крайній під'їзд. Останній* – це той, хто замикає ряд, хто знаходиться в самому кінці. Протилежне до нього **перший**, *останній син, остання сторінка*. Тому для назви того, хто замикає чергу, вживається слово **останній**: *Хто останній? Вираз Хто крайній?* вважається ненормативним.

2. Точність слововживання порушується нерідко через незнання значень слів-паронімів. Пароніми – це слова, близькі за звучанням, але відмінні за написанням і значенням. Наприклад: *дружний* (згуртований, одностайний) і *дружній* (доброзичливий, прихильний); *виклад* (письмова чи усна розповідь) і *викладання* (читання лекцій, ведення уроків); *досвідчений* (що має знання, великий життєвий досвід) і *освічений* (що має освіту, здобув великі знання); *формувати* (надавати чому-небудь певної форми, організовувати, створювати щось із певної кількості людей; виробляти в когось певні якості, риси характеру) і *формулювати* (коротко і точно висловлювати думку).

Звукові оболонки паронімів можуть розрізнятися:

окремими звуками: *афект* (емоційний стан) – *ефект* (наслідок якихось дій, сильне враження); кількома звуками одночасно: *місто* (великий населений пункт) – *місце* (чимось зайнятий простір); суфіксами: *корисливий* (користолюбний) – *корисний* (який дає користь); префіксами: *кислий* (смакове відчуття) – *розкислий* (м'який, млявий); кількома компонентами одночасно: *методика* (сукупність прийомів проведення якоїсь роботи) – *методологія* (вчення про науковий метод пізнання або про різні методи в окремих науках).

Паронімами можуть бути синонімічні слова: *лицар-рицар*; антонімічні: *кеський* (поганий, недобрий) – *леський* (хороший, гарний); слова однієї тематичної групи: *калина* (кущоподібна рослина) – *малина* (кущоподібна рослина).

В усному мовленні нерідко плутають слова: *адрес* – *адреса*, *військовий* – *воєнний*, *громадський* – *громадянський*, *особистий* – *особовий*. Проаналізуємо їх.

Слово **адрес** позначає «письмове привітання, звернення до когось із нагоди якоїсь події, переважно ювілею»: *вручити вітальний адрес*. Слово **адреса** має значення «напис на поштовому відправленні, зазначення місця мешкання особи або перебування установи»: *домашня адреса*, *зворотна адреса*, *помилитися адресою*, *на мою адресу*.

Слово **військовий** має значення: 1) «який стосується війська; узвичаєний, установлений у війську, в армії»: *військовий командир*, *військовий аташе*, *військовий трибунал*, *військовий комісаріат*, *військовий підрозділ (частина)*, *військовий заклад*, *військова академія (школа)*, *військове звання*, *військова присяга*, *військова дисципліна* тощо; 2) «людина, що служить у війську, військовослужбовець»: *стати військовим*, *спорядження військового*. А слово **воєнний** позначає усе, що стосується війни: *воєнний блок*, *воєнне угруповання*, *воєнний стан*, *воєнний табір*, *воєнний період*, *воєнні роки*, *воєнна поезія* тощо.

Громадський – прикметник до *група* – означає:

1) «який стосується групи людей, об'єднаних спільністю становища, інтересів»; 2) «який виникає, відбувається у суспільстві або стосується суспільства, зв'язаний з ним»; 3) «належний усій громаді, усьому суспільству, колективний». Наприклад: *громадські справи, громадські збори, громадські інтереси, громадський порядок, громадська думка, громадські організації, громадські доручення* тощо.

Громадянський – прикметник від іменника *громадянин* – означає «такий, що має стосунок до людини як до громадянина – свідомого члена суспільства, підданого якоїсь держави»: *громадянська гідність – гідність громадянина, громадянська мужність – мужність громадянина*. А також: *громадянська війна, громадянська панахида, громадянська страта, громадянський шлюб*.

Прикметник **особистий** має значення: 1) «який належить певній особі; призначений для індивідуального користування чи обслуговування: *особиста власність, особисте господарство, особисте майно, особиста зброя, особисті папери, особистий підпис, особиста охорона* тощо; 2) «який безпосередньо стосується якоїсь особи, виражає її індивідуальність»: *особиста думка, особисте життя, особисте щастя, особисте зацікавлення* тощо; 3) «який здійснюється окремою особою безпосередньо, а не через інших: *особистий нагляд, особиста участь, особиста присутність, особисте спостереження, особисте втручання* тощо. Прикметник **особовий** має значення: 1) «який стосується окремої людини, індивіда, уживається у таких сполученнях»: *особова назва, особове посвідчення, особовий склад, особовий рахунок*; 2) «який виражає категорію особи»: (у граматиці) *особове закінчення, особове дієслово, особове речення*.

Слід постійно пам'ятати про відмінність між словами: *генеральний/генеральський; виборний/виборчий/вибірний; важливий/важний* тощо.

Запам'ятайте значення таких паронімів	
Вимисел – те, що вигадане; створене уявою.	Домисел – здогад, заснований на припущеннях, міркуваннях.
Відносини – стосунки, взаємини, зв'язки з ким-небудь.	Відношення – зв'язок між одиницями – поняттями (числами, словами) у математиці, мовознавстві, філософії, архітектурі.
Відпуск – видача, продаж чого-небудь.	Відпустка – звільнення на певний час від роботи, навчання.
Декваліфікація – втрата професійних знань, навичок.	Дискваліфікація – позбавлення спортсмена або команди права брати участь у змаганнях.
Допускати – дозволяти комусь брати участь у чомусь.	Припускати – вважати за ймовірне, можливе що-небудь.
Уява – здатність змальовувати, створювати або відтворювати кого-, що-небудь у думках, свідомості; фантазія.	Уявлення відомості про що-небудь, розуміння поняття.

Суржик як мовне зло

Слово *суржик* давно відоме в Україні. Вживалося воно у млинарстві. Суржиком називають мішанку зерна жита, пшениці, ячменю, вівса, а також борошно з такого зерна. Тобто непершосортне зерно і низького ґатунку борошно. У мовознавстві цим словом позначають «суміш українського з російським при більш-менш довільному вживанні складників того чи іншого шару». Я. Радевич-Винницький під суржиком розуміє макаронічне мовлення, що поєднує в собі в хаотичний спосіб елементи російської та української мов.

Мовний суржик – одна із форм українського просторіччя, породжена практикою тривалої двомовності (білінгвізму) в умовах колишнього СРСР.

Майстерно відтворено особливості суржикової мови у повісті М. Медникової «Ой!»: *«Тут ошибочка вийшла. Ти хоч ціла, а Лені по зубах виписали...», «А розписку я писала в невменяемом состояннї, в припадке безумїя...»*

Хіба приємно чути: «*Не зря мені приснився той сон*». «*Я не вспіваю*». Чимало таких хиб у мові працівників правоохоронних органів». Порівняймо:

Неправильно	Правильно
Вилучено персні з брильянтами	Вилучено персні з діамантами
Затримали взяточника	Затримали хабарника
Затриманий взломіщик	Затриманий зламувальник
Відказав ручник	Відмовило ручне гальмо
Бойове дежурство	Бойове чергування
Перший допрос	Перший допит
Заявитель відказався від...	Заявник відмовився від...
Проведено досмотр	Проведено огляд
Мнима угода	Фіктивна (несправжня) угода
на моєму участку	На моїй ділянці
Система налогів	Система оподаткування
Є кровопідтйоки на лиці	Є синці на обличчі
Надіти наручники	Надіти кайданки
Нечистоплотні дії	Непорядні дії
Рішення обжалував	Рішення оскаржив
Ограбив лоток	Пограбував ятку
Очна ставка	Ставка віч-на-віч
Зіткнення на перекрестку	Зіткнення на роздоріжжі
Оплата подорожала	Оплата зросла
Затриманий по підозрінню	Затриманий за підозрою
Перекупщики товарів	Перекупники товарів
Погранзона	Прикордонна смуга
Представив план дій	Подав план дій
Пане полковник! Докладую...	Пане полковнику! Доповідаю...
Правоохоронцями задержаний	Правоохоронці затримали
Противоречиві покази	Суперечливі показання
Стояв регуліровщик	Стояв регулювальник
Рощотна відомість	Розрахункова відомість
Спроба самовбивства	Спроба самогубства
Скрився від переслідування	Сховатися від переслідування
Взяти суду	Узяти позику
Записано в уставі	Записано в статуті
Участковий виявив	Дільничний виявив
Ходатайство про звільнення	Клопотання про звільнення
Визначений срок ув'язнення	Визначений термін ув'язнення
Незаконне храненіє оружия	Незаконне зберіганнє зброї
Розлиті ядохімікати	Розлиті отрутохімікати
Явочний лист	Реєстраційний лист

В українському мовленні, переважно усному, часто трапляються російські слова чи кальки, вжиті без потреби: **столова**, замість *їдальня*, **любий**, замість *будь-який*,

кожний; признак, замість **ознака**; **обідити**, замість **скривдити**; **надоїдати**, замість **набридати, докучати**; **повістка дня**, замість **порядок денний**.

Як зазначають дослідники, суржик формується на основі двох джерел:

а) з недостатнього чи повного невміння висловлюватися або писати як рідною мовою, так і іншою, що паралельно функціонує в мовній практиці;

б) з хибного уявлення, в основі якого теж низький рівень культури, ніби суржик краще передає атмосферу «офіційності», більш «начальственно» впливає на підлеглих або слухачів.

Засмічують мову і недоречно вжиті **іншомовні слова**. І не лише з мов віддаленої спорідненості (латинської, французької, англійської, німецької), а й зі споріднених мов (російської, польської).

Невиправдані є вживання запозичених слів, які мають українські відповідники, коли замість **подвійне** зловживаємо словом **бінарне**, замість **головний** чуємо **домінантний**, замість **спадковий** – **дискретний**.

Крім цього, перенасичення тексту малозрозумілими іншомовними словами теж не сприяє його розумінню. Наприклад: **Сертифікат** *дав змогу митникам констатувати, що даний товар слід класифікувати згідно з преференційним тарифом*. У цьому реченні п'ять іншомовних слів, що утруднює сприйняття, а отже, і ясність думки, тому хоча б кілька слів слід замінити, наприклад: *констатувати – зробити висновок, класифікувати – визначити* тощо.

Якщо не можна уникнути невідомого іншомовного слова, то його слід пояснити у тексті. Наприклад: *Це вотум (рішення, прийняте голосуванням) повного недовір'я*.

Втрата контролю над власним мовленням може призвести до появи слів-паразитів на зразок: *так сказати, так би мовити, значить, ну, як це, розумієш, знаєш* тощо. Ці слова не лише нічого не виражають, а навпаки, спотворюють текст, його смисл: *Він, так би мовити, добра людина. Хай, значить, скаже*.

Чистота мовлення – це його естетичність, а краса ніколи не втомлює, не набридає.

Розділ III

ПРИКЛАДИ ПОРУШЕННЯ НОРМ У ДІЛОВИХ ДОКУМЕНТАХ ПРАЦІВНИКІВ ДСБЕЗ

Неправильно	Правильно
<p>ЗАТВЕРДЖУЮ Начальник Харківського РВ ГУМВС України у Харківській області підполковник міліції</p> <p style="text-align: right;">В.В. Кіщук « » грудня 2010 року</p> <p style="text-align: center;">ПРОТОКОЛ про обставини вчиненого злочину, передбаченого <i>ст. 164 ч. 1 КК</i> України</p> <p>м. Харків 05 грудня 2010 року</p> <p>Старший дізнавач СД Харківсько- го РВ ГУМВС України у Харківській області капітан міліції Россовська Н.І., відповідно до ст. 425, 426 КПК України <u>склав</u> даний протокол про те, що Антонов Володимир Гри- горович, будучи батьком неповноліт- ньої дочки Антонової Оксани Володи- мирівни, 07.01.1996 року народ- ження, грубо порушуючи вимоги ст.51 Конституції України, глави 15 Сімейного кодексу України, ст. 12 Закону України «Про охорону дитин- ства», <u>згідно якої</u> батьки зобов'язані утримувати дітей до досягнення ними повноліття та забезпечувати інтереси дітей, в період з листопада 2009 року <u>по</u> жовтень 2010 року, достовірно знаючи про те, що <u>згідно</u> рішення місцевого Франківсь- кого районного суду м. Харкова від 21.01.2002 року має сплачувати на користь своєї неповнолітньої дочки Антонової О.В. аліменти в</p>	<p>ЗАТВЕРДЖУЮ Начальник Харківського РВ ГУМВС України у Харківській області підполковник міліції</p> <p style="text-align: right;">В.В. Кіщук « » грудня 2010 року</p> <p style="text-align: center;">ПРОТОКОЛ про обставини вчиненого злочину, передбаченого <i>ч. 1 ст. 164 КК</i> України</p> <p>м. Харків 05 грудня 2010 року</p> <p>Старший дізнавач СД Харківсько- го РВ ГУМВС України у Харківській області капітан міліції Россовська Н.І., відповідно до ст.ст. 425, 426 КПК України, <u>склав</u> даний протокол про те, що Антонов Володимир Григорович, будучи батьком неповнолітньої дочки Антонової Оксани Володими- рівни, 07.01.1996 року народження, грубо порушуючи вимоги ст. 51 Кон- ституції України, глави 15 Сімейного кодексу України, ст. 12 Закону Укра- їни «Про охорону дитинства», <u>згідно з</u> <u>якою</u> батьки зобов'язані утримувати дітей до досягнення ними повноліття та забезпечувати інтереси дітей, в період з листопада 2009 року <u>до жо- втня</u> 2010 року, достовірно знаючи про те, що <u>згідно з рішенням</u> місцево- го Франківського районного суду м. Харкова від 21.01.2002 року має сплачувати на користь своєї неповно- літньої дочки Антонової О.В. алімен- ти в розмірі 1/4 частини <u>зі</u> всіх видів</p>

розмірі 1/4 частини із всіх видів заробітку, але не менше як ½ неоподаткованого мінімуму доходів громадян на кожну дитину, починаючи з дня подачі заяви до суду, тобто з 17.01.2002 року і до її повноліття, злісно ухилявся від сплати аліментів, таким чином здійснивши заборгованість по аліментах на загальну суму 2896 гривень 54 копійки.

Таким чином Антонов Володимир Григорович вчинив злочин, передбачений ст. 164 ч. 1 КК України, за ознаками злісного ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), що перебувають на їх утриманні.

Вищевикладене підтверджується: поданням начальника відділу Державної виконавчої служби Харківського РУК) З.И.Пасічник; копією виконавчого листа № 57 від 21.01.2002 року місцевого Харківського районного суду м.Харкова про стягнення аліментів на користь неповнолітньої Антоноук О.В.; копією заяви Антоноук Галини Антонівни від 27.08.2010 року про притягнення до кримінальної відповідальності Антонова В.Г. за несплату аліментів; Розрахунком заборгованості по аліментах Антонова В.Г. від 03.11.2008 року про те, що станом на 01.11.2010 року заборгованість становить 2894 гривні 54 копійки: поясненнями Антонова В.Г.; поясненнями Антонова Г.А.; поясненнями Демчука І.М.; поясненнями Ладанова В.М.; поданням начальника ДВС у Харківському районі; копією виконавчого листа; копією акта державного виконавця; копією розписки Антонова В.Г.; копією заяви Антонова Г.А.; довідкою, виданою Харківським районним центром зайнятості про те, що Антоноук В.Г. не зареєстрований в центрі зайнятості як безробітний і за соціальними послугами у сприянні працевлаштування не звертався; довідкою, виданою 02.12.2010 року ДНІ Харківського району про те, що Антоноук В.Г. не зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності; довідкою, виданою 03.12.2010 р. Управлінням

заробітку, але не менше як ½ неоподаткованого мінімуму доходів громадян на кожну дитину, починаючи з дня подачі заяви до суду, тобто з 17.01.2002 року і до її повноліття, злісно ухилявся від сплати аліментів, таким чином створивши заборгованість з аліментів на загальну суму 2896 гривень 54 копійки (дві тисячі вісімсот дев'яносто шість гривень п'ятдесят чотири копійки).

Таким чином Антонов Володимир Григорович учинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 164 КК України, за ознаками злісного ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), які перебувають на їх утриманні.

Вищевикладене підтверджується: поданням начальника відділу Державної виконавчої служби Харківського РУК) З.И.Пасічник; копією виконавчого листа № 57 від 21.01.2002 року місцевого Харківського районного суду м.Харкова про стягнення аліментів на користь неповнолітньої Антоноук О.В.; копією заяви Антоноук Галини Антонівни від 27.08.2010 року про притягнення до кримінальної відповідальності Антонова В.Г. за несплату аліментів; Розрахунком заборгованості аліментів Антонова В.Г. від 03.11.2008 року про те, що станом на 01.11.2010 року заборгованість становить 2894 гривні 54 копійки (дві тисячі вісімсот дев'яносто шість гривень п'ятдесят чотири копійки); поясненнями Антонова В.Г.; поясненнями Антонова Г.А.; поясненнями Демчука І.М.; поясненнями Ладанова В.М.; поданням начальника ДВС у Харківському районі; копією виконавчого листа; копією акта державного виконавця; копією розписки Антонова В.Г.; копією заяви Антонова Г.А.; довідкою, виданою Харківським районним центром зайнятості про те, що Антоноук В.Г. не зареєстрований в центрі зайнятості як безробітний і за соціальними послугами у сприянні працевлаштування не звертався; довідкою, виданою 02.12.2010 року ДНІ Харківського району про те, що Антоноук В.Г. не зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності; довідкою, виданою 03.12.2010 р. Управ-

<p>Пенсійного фонду України у Харківському районі про те, що Антонов В.Г. на обліку як одержувач будь-якого виду пенсії не перебуває, а також не зареєстрований як платник внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.</p> <p>Старший дізнавач СД Харківського РВ ГУМВС* України у Харківській області капітан міліції Н.І. Россовська</p> <p>Я, _____ з матеріалами всього на __ аркушах ознайомився в повному обсязі. Заяв, клопотань та доповнень немає.</p> <p>« » грудня 2010 року _____ В.Г. Антонов</p>	<p>лінням Пенсійного фонду України у Харківському районі про те, що Антонов В.Г. на обліку як одержувач будь-якого виду пенсії не перебуває, а також не зареєстрований як платник внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.</p> <p>Старший дізнавач СД Харківського РВ ГУМВС* України у Харківській області капітан міліції Н.І. Россовська</p> <p>Я, _____ з матеріалами всього на __ аркушах ознайомився в повному обсязі. Заяв, клопотань та доповнень немає.</p> <p>« » грудня 2010 року _____ В.Г. Антонов</p>
<p style="text-align: center;">ПРОТОКОЛ про порушення вимог ч. 1 ст.6 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»</p> <p>«02» вересня 2011 року м. Київ</p> <p>Я, старший помічник Київського міжрайонного прокурора _____, в приміщенні Київської міжрайонної прокуратури за адресою: м. Київ, пл. Львівська, 10, склав цей протокол про те, що громадянин</p> <p>1. Прізвище, ім'я та по батькові: _____ 2. Дата та місце народження: _____ 3. Громадянство: України 4. Місце роботи і посада: сільський голова с. _____ 5. Розмір місячного заробітку 2238 грн</p> <p>6. Кількість утриманців не має 7. Місце проживання: с. _____ 8. Місце реєстрації: с. _____ 9. Чи піддавався протягом року адміністративному стягненню: Ні 10. Особа правопорушника засвідчується: Паспорт _____ виданий ГУМВС України у Київській області ШБ, _____ р.н. перебуваючи на посаді сільського голови с. _____ Київського району, в коло повнова-</p>	<p style="text-align: center;">ПРОТОКОЛ про порушення вимог ч. 1 ст. 6 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»</p> <p>«02» вересня 2011 року м. Київ</p> <p>Я, старший помічник Київського міжрайонного прокурора _____, в приміщенні Київської міжрайонної прокуратури за адресою: м. Київ, пл. Львівська, 10, склав цей протокол про те, що громадянин</p> <p>1. Прізвище, ім'я та по батькові: _____ 2. Дата та місце народження: _____ 3. Громадянство: громадянин України 4. Місце роботи і посада: сільський голова с. _____ 5. Розмір місячного заробітку 2238 грн (дві тисячі двісті тридцять вісім гривень)</p> <p>6. Кількість утриманців не має 7. Місце проживання: с. _____ 8. Місце реєстрації: с. _____ 9. Чи піддавався протягом року адміністративному стягненню: ні 10. Особа правопорушника засвідчується: паспорт _____ виданий ГУМВС України у Київській області ШБ, _____ р.н. перебуваючи на посаді сільського голови с. _____ Київського району, в коло повнова-</p>

жень якого відповідно до ст.42 п.п. 7, 13, 20, ст. 54 п. 2, ст. 73 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 року входить розпорядження бюджетними коштами та видача Розпоряджень, які є обов'язковими для виконання працівниками апарату сільської ради, всупереч вимогам ст. 19 Конституції України та п.6 постанови КМУ № 268 «Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, органів прокуратури, суддів та інших органів» від 09.03.2006 року, яким передбачено, що преміювання сільських голів, надання їм матеріальної допомоги, встановлення надбавок і доплат до посадових окладів здійснюється за рішенням відповідної ради у межах затвердженого фонду оплати праці працівників апаратів відповідного органу, умисно з корисливих мотивів, всупереч інтересам служби, 27 липня 2011 року одноособово видав незаконне розпорядження про встановлення собі надбавки з 01.08.2011 року 15% до посадового окладу з урахуванням надбавки за ранг за вислугу років, внаслідок чого ПІБ порушив процедуру встановлення надбавки встановлену п.6 постанови КМУ № 268 «Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, органів прокуратури, суддів та інших органів» від 09.03.2006 року і внаслідок чого незаконно отримав 107 грн. 10 коп.

ПІБ з даного приводу пояснив, що мав на меті отримати заслужену вказану надбавку і видав відповідне розпорядження одноособово, при цьому не винісши питання про встановлення надбавки за ранг за вислугу років на вирішення ради.

Таким чином, з результату вищевказаних незаконних дій, ПІБ привласнив бюджетні кошти на загальну суму 107,10 грн., заподіявши на вказану суму матеріальну шкоду місцевому бюджету с. _____ Київського району, отримавши неправомірну вигоду для

жень якого відповідно до п.п. 7 ст. 42, 13, 20, п. 2 ст. 54, ст. 73 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 року входить розпорядження бюджетними коштами та видача Розпоряджень, які є обов'язковими для виконання працівниками апарату сільської ради, всупереч вимогам ст. 19 Конституції України та п.6 постанови КМУ № 268 «Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, органів прокуратури, суддів та інших органів» від 09.03.2006 року, яким передбачено, що преміювання сільських голів, надання їм матеріальної допомоги, встановлення надбавок і доплат до посадових окладів здійснюється за рішенням відповідної ради у межах затвердженого фонду оплати праці працівників апарату» відповідного органу, умисно з корисливих мотивів, всупереч інтересам служби, 27 липня 2011 року одноособово видав незаконне розпорядження про встановлення собі надбавки з 01.08.2011 року 15% до посадового окладу з урахуванням надбавки за ранг за вислугу років, унаслідок чого (ПІБ) порушив процедуру встановлення надбавки, встановлену п.6 постанови КМУ №268 «Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, органів прокуратури, суддів та інших органів» від 09.03.2006 року і внаслідок чого незаконно отримав 107 грн. 10 коп. (сто сім гривень десять копійок).

(ПІБ) з даного приводу пояснив, що мав на меті отримати заслужену вказану надбавку і видав відповідне розпорядження одноособово, при цьому не винісши питання про встановлення надбавки за ранг за вислугу років на розгляд ради.

Таким чином, у результату вищевказаних незаконних дій, (ПІБ) привласнив бюджетні кошти на загальну суму 107,10 грн. (сто сім гривень десять копійок), заподіявши на вказану суму матеріальну шкоду місцевому бюджету с. _____ Київського району,

себе, чим вчинив правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 6 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», яким визначено обмеження щодо використання службового становища, відповідно до якої особам, визначеним даним законом, забороняється використовувати свої службові повноваження та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі неправомірно сприяти фізичним або юридичним особам у здійсненні ними господарської діяльності, одержанні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів, пільг, укладенні контрактів (у тому числі на закупівлю товарів, робіт і послуг) і за державні кошти), за що передбачено відповідальність ст. 172-2 КУпАП, відповідно до якої порушення особою встановлених законом обмежень щодо використання службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з одержанням за це неправомірної вигоди або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб тягне за собою накладення штрафу з конфіскацією незаконно одержаної неправомірної вигоди матеріального характеру.

СВІДКИ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. _____
адреса _____

підпис/

2. _____
Адреса _____

/підпис/
ПОТЕРПІЛІ

1. Адреса _____
/підпис/

2. Адреса _____
/підпис/

Правопорушенням заподіяна матеріальна шкода _____

(сума в гривнях)

Повідомлено, що розгляд справи відбудеться у Миколаївському районному суді Львівської області

Підпис порушника _____

Підпис особи, яка склала протокол _____

отримавши неправомірну вигоду для себе, чим учинив правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 6 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», яким визначено обмеження щодо використання службового становища, відповідно до якої особам, визначеним даним законом, забороняється використовувати свої службові повноваження та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі неправомірно сприяти фізичним або юридичним особам у здійсненні ними господарської діяльності, одержанні субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів, пільг, укладенні контрактів (у тому числі на закупівлю товарів, робіт і послуг) і за державні кошти), за що передбачено відповідальність ст. 172-2 КУпАП, відповідно до якої порушення особою встановлених законом обмежень щодо використання службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з одержанням за це неправомірної вигоди або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, тягне за собою накладення штрафу з конфіскацією незаконно одержаної неправомірної вигоди матеріального характеру.

СВІДКИ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. _____
адреса _____

підпис/

2. _____
Адреса _____

/підпис/
ПОТЕРПІЛІ

1. Адреса _____
/підпис/

2. Адреса _____
/підпис/

Правопорушенням заподіяна матеріальна шкода _____

(сума в гривнях)

Повідомлено, що розгляд справи відбудеться у Миколаївському районному суді Львівської області

Підпис порушника _____

Підпис особи, яка склала протокол _____

<p style="text-align: center;">ПОЯСНЕННЯ ПОРУШНИКА</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <p>Від пояснення та підписання протоколу відмовився у присутності свідків: підписи свідків</p> <p>1. _____ 2. _____</p> <p style="text-align: center;">ЗАЯВИ, КЛОПОТАННЯ</p> <hr/> <hr/> <p>До протоколу додаються: пояснення ПШБ, регламент.....сільської ради, довідка про склад сім'ї, ПШБ, характеристика на ПШБ, карточка особового рахунку, відомість нарахування заробітної плати за серпень 2011 Підпис особи, яка склала протокол _____ Копію протоколу отримав _____</p>	<p style="text-align: center;">ПОЯСНЕННЯ ПОРУШНИКА</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <p>Від пояснення та підписання протоколу відмовився у присутності свідків: підписи свідків</p> <p>1. _____ 2. _____</p> <p style="text-align: center;">ЗАЯВИ, КЛОПОТАННЯ</p> <hr/> <hr/> <p>До протоколу додаються: пояснення ПШБ, регламент.....сільської ради, довідка про склад сім'ї, ПШБ, характеристика на ПШБ, карточка особового рахунку, відомість нарахування заробітної плати за серпень 2011 Підпис особи, яка склала протокол _____ Копію протоколу отримав _____</p>
<p style="text-align: center;">Голові Київської обласної ради Іванову І.І.</p> <p>Про розгляд звернення Гр. Суханової Г.С.</p> <p style="text-align: center;">Шановний Олеже Ігоровичу!</p> <p>Слідчим управління ГУМВС України у Київській області проведено перевірку Вашого звернення в інтересах Суханової Г.С. з приводу надання їй інформації про стан розслідування СВ Київським РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області кримінальних справ №141-4041, №141-3026, №141-4833, №141-1453 та інших питань.</p> <p>За викладеними фактами проведено службову перевірку, в ході якої встановлено, що 18.05.2005 слідчим відділенням Київського РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області порушено кримінальну справу №141-4833 за ознаками злочину, передбаченого ч.1 ст.269 КК України, за фактом</p>	<p style="text-align: center;">Голові Київської обласної ради Іванову І.І.</p> <p>Про розгляд звернення гр-ки Суханової Г.С.</p> <p style="text-align: center;">Шановний Олеже Ігоровичу!</p> <p>Повідомляємо, що слідче управління ГУМВС України у Київській області провело перевірку Вашого звернення в інтересах Суханової Ганни Степанівни з приводу надання їй інформації про стан розслідування СВ Київським РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області кримінальних справ № 141-4041, № 141-3026, № 141-4833, № 141-1453 та інших питань.</p> <p>За викладеними фактами проведено службову перевірку, в ході якої встановлено, що 18 травня 2005 року слідчим відділенням Київського РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області порушено кримінальну справу №141-4833 за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 269 КК України, за</p>

вчинення нестановленими особами **15.05.2005** хуліганських дій в м. Києві по вул. **Устیانовича, 8»б», кв.5.** **Внаслідок вказаного** конфлікту, під час хуліганських дій, **Золотковою О.К. було отримано, згідно висновку** судово-медичної експертизи №1186 – легкі тілесні ушкодження, а **Сухановою Г.П., згідно висновку** судово-медичної експертизи №365/2005 – тілесні ушкодження середньої тяжкості. **24.05.2006** вказану справу пере-кваліфіковано з ч.1 ст.296 КК України на ч.1 ст. 122 КК України за фактом заподіяння **Сухановій Г.С. середньої тяжкості тілесного ушкодження.** 24.07.2007 на підставі п.2 ст. 6 КПК України, прийнято рішення про закриття кримінальної справи за відсутністю складу злочину.

Кримінальна справа №141-1453 порушена **07.06.2007** СВ Київського РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області за ознаками злочину, передбаченого **ст. 185 ч.3** КК України, за фактом крадіжки майна з приміщення квартири Суханової Г.С. **після** порушення справа скерована для **подальшого розслідування** в СВ Залізничного РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області. **12.11.2007** по справі прийнято рішення про зупинення досудового слідства на підставі **ст. 206 п.3** КПК України, коли не встановлено особу, **що** вчинила злочин. **08.06.2010** кримінальну справу № 141-1453 скеровано для огляду, на письмову вимогу Печерського районного суду м.Києва, **в зв'язку** з розглядом судом цивільної справи за позовом Суханової Г.С., Суханова В.В., Суханова К.В. до Київської районної адміністрації, Київської міської ради та третіх осіб. **У** подальшому кримінальну справу скеровано в Апеляційний суд у Київській області, **в зв'язку з** розглядом в апеляційному суді цивільної справи за позовом Суханової Г.С. до Київського комунального підприємства «Каменяр– центр», де справа **знаходиться по даний час.**

По кримінальній справі №141-3041 надати інформацію Сухановій Г.С.

фактом вчинення нестановленими особами **15 травня 2005 року** хуліганських дій в м. Києві на вул. **Устیانовича, 8 «б», кв. 5.** **Унаслідок ука-**заного конфлікту, під час хуліганських дій **Золоткова Оксана Константи́нівна отримала, згідно з висно-**вком судово-медичної експертизи № 1186, – легкі тілесні ушкодження, а **Суханова Ганна Степанівна, згід-**но з **висновком** судово-медичної експертизи №365/2005, – тілесні ушкодження середньої тяжкості. **24 травня 2006** року вказану справу пере-кваліфіковано з ч.1 ст.296 КК України на ч.1 ст. 122 КК України за фактом заподіяння **Сухановій Г.С. тілесного ушко-**дження **середньої тяжкості.** 24.07.2007 на підставі п. 2 ст. 6 КПК України прийнято рішення про закриття кримінальної справи за відсутністю складу злочину.

Кримінальна справа № 141-1453 порушена **07 червня.2007 року** СВ Київського РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області за ознаками злочину, передбаченого **ч. 3 ст. 185** КК України, за фактом крадіжки майна з приміщення квартири Суханової Г.С. **Після** порушення справа скерована для **розслідування** у СВ Залізничного РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області. **12 листопада 2007 року** у справі прийнято рішення про зупинення досудового слідства на підставі **п. 3 ст. 206** КПК України, коли не встановлено особу, **яка** вчинила злочин. **08 червня.2010 року** кримінальну справу № 141-1453 скеровано для огляду, на письмову вимогу Печерського районного суду м.Києва, **у зв'язку з** розглядом судом цивільної справи за позовом Суханової Г.С., Суханова В.В., Суханова К.В. до Київської районної адміністрації, Київської міської ради та третіх осіб. **У** подальшому кримінальну справу скеровано в Апеляційний суд у Київській області, **у зв'язку з** розглядом в апеляційному суді цивільної справи за позовом Суханової Г.С. до Київського комунального підприємства «Каменяр– центр», де справа **знаходиться до даного часу.**

У кримінальній справі № 141-3041 надати інформацію Сухановій

не **надається можливим**, оскільки вона під час проведення досудового слідства в процесуальному статусі /свідка, потерпілої, обвинуваченої чи інше/ не перебувала, **згідно кримінально-процесуального законодавства**, інформація по справі становить таємницю досудового слідства.

За фактами подій, які мали місце **23. 07.2007** та отримання постанови про відмову в порушенні кримінальної справи за ст.125, ст.162 КК України Сухановій Г.С. роз'яснено про необхідність звернення до підрозділу, який **проводив** перевірку та приймав **вказане** рішення, з метою отримання копії прийнятого рішення.

В частині звернення Суханової Г.С щодо кримінальної справи №141-3026 встановлено **наступнє: 19.10.2009 о 14.10 годині** в чергову частину Київського РВ ЛМУ надійшло повідомлення з ТП-2, про те що за медичною допомогою звернувся Суптель В.О., житель м. Києва, вул. Устияновича, 86/5, якого **19.10.2009 о 11.00 годині**, побили сусіди./ ЖРЗПЗ № 5949 від **19.10.2009 року**. **В цей же день** з заявою в Київського РВ звернувся і сам Суптель С.В. Крім того в Київський РВ звернулась **Суханова Г.** з зустрічною заявою про те, що Суптель В.О. **19.10.2009** незаконно поник у її квартиру. **19.10.2009** СВ Київського РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області порушено кримінальну справу № 141-3026 за фактом **спричинення** Суптелю В.О. тілесних ушкоджень середньої тяжкості за ознаками злочину, передбаченого **ст.ст. 122 ч. 1 296 ч. 2** КК України. **27.11.2010** досудове слідство закінчено, складено обвинувальний висновок та 29.11.2010 справа скерована в прокуратуру в порядку ст. 225 КПК України, для затвердження обвинувального висновку та подальшого скерування справи **в суд**.

Про результати розгляду звернення проінформовано автора звернення.

З повагою
Т.в.о. начальника
Головного управління

В.Є. Кащук

Г.С. **не можливо**, оскільки під час проведення досудового слідства в процесуальному статусі /свідка, потерпілої, обвинуваченої чи інше/ вона не перебувала, **згідно з кримінально-процесуальним законодавством**, інформація у справі становить таємницю досудового слідства.

За фактами подій, які мали місце **23 липня 2007 року**, та отримання постанови про відмову в порушенні кримінальної справи за ст.125, ст. 162 КК України Сухановій Г.С. роз'яснено про необхідність звернення до підрозділу, який **здійснював** перевірку та приймав **вказане** рішення, з метою отримання копії прийнятого рішення.

У зв'язку зі зверненням Суханової Г.С. щодо кримінальної справи №141-3026 встановлено, що: **19 жовтня 2009 року о 14:10** в чергову частину Київського РВ ЛМУ надійшло повідомлення з ТП-2, про те, що за медичною допомогою звернувся Суптель В.О., житель м.Києва, вул. Устияновича, 86/5, якого **19 жовтня 2009 року об 11:00** годині, побили сусіди./ ЖРЗПЗ № 5949 від **19 жовтня 2009 року**. **Цього ж дня із** заявою в Київського РВ звернувся і сам Суптель С.В. Крім того, в Київський РВ звернулась **Суханова Г. С.** з зустрічною заявою про те, що Суптель В.О. **19 жовтня 2009 року** незаконно поник у її квартиру. **19 жовтня 2009 року** СВ Київського РВ ЛМУ ГУМВС України у Київській області порушено кримінальну справу № 141-3026 за фактом **нанесення (завданя)** Суптелю В.О. тілесних ушкоджень середньої тяжкості за ознаками злочину, передбаченого **ч. 1 ч. 2 ст.ст. 122 296** КК України. **27 листопада 2011 року** досудове слідство закінчено, складено обвинувальний висновок та 29.11.2010 справа скерована в прокуратуру в порядку ст. 225 КПК України для затвердження обвинувального висновку та подальшого скерування справи **до суду**.

Про результати розгляду звернення проінформовано автора звернення.

З повагою
т.в.о. начальника
Головного управління

В.Є. Кащук

Розділ IV

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

А

Аваліст (Авалист). Особа, яка особливим надписом на векселі, що має назву поручительного авалю, приймає на себе за платника або одного із надписувачів відповідальність щодо оплати всієї або частини вексельної суми.

Аваль (Аваль). Поручительство за особу, яка має зобов'язання по векселю; може видаватися на всю суму або її частину за будь-яку відповідальну особу. Таке поручительство дається у формі підпису і печатки та лицьовому боці векселя або на прикріпленому до нього листі (алонжі). Аваль підвищує надійність векселя і сприяє його обігу.

Аванс (Аванс). Грошова сума або майнова цінність, що передається в рахунок виконання контрактного зобов'язання, майбутніх платежів або проведення певних витрат. Аванс – повний або частковий платіж.

Аванси за будівельним контрактом (Авансы по строительному контракту). Грошові кошти або інші активи, отримані підрядником у рахунок оплати робіт, що виконуватимуться за будівельним контрактом.

Авізо (Авизо). Повідомлення про стан взаємних розрахунків або розрахунків із третіми особами. Авізо може бути поштовим або телеграфним.

Агент (Агент). Юридична чи фізична особа, яка є представником фірми чи іншої особи, виконує ділові доручення від імені фірми чи іншої особи за їх рахунок.

Адекватність контролю (Адекватность контроля). Відповідність контролю специфічним конкретним умо-

вам та індивідуальному принципу з урахуванням планів і службових посад окремих керівників, а також їх особистих якостей, необхідних для підвищення результативності та ефективності дій.

Адміністративно-управлінський персонал (Административно-управленческий персонал). Керівники, працівники апарату управління, спеціалісти організації, підприємства та їхніх структурних підрозділів.

Акредитив (Аккредитив). Форма розрахунків, при якій банк-емітент за дорученням свого клієнта (заявника акредитива) зобов'язаний:

- виконати платіж третій особі (бенефіціару) за поставлені товари, виконані роботи та надані послуги;
- надати повноваження іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

Акредитив безвідзивний (Аккредитив безотзывной). Зобов'язання банку-емітента сплатити кошти в порядку та в строки, визначені умовами акредитива, якщо документи, що передбачені ним, подано до банку, зазначеному в акредитиві, або банку-емітента та дотримані строки та умови акредитива. Акредитив, який може бути змінений або анульований тільки за згодою бенефіціара, на користь якого він був відкритий. Бенефіціар може достроково відмовитися від використання акредитива, якщо таке передбачено його умовами. Із своїми пропозиціями про зміну умов акредитива бенефіціар має звернутися до заявника акредитива, а заявник, у разі згоди, вносить зміни до акредитива через банк-емітент, який надсилає потрібне повідомлення виконуючому банку. Відносини між банком-емітентом і виконуючим банком регулюються кореспондентськими договорами (угодами), в яких передбачається розмір комісійних за авізування та інші витрати, пов'язані з відкриттям і виконанням акредитива, а також відповідальність сторін щодо оплати розрахункових документів згідно з умовами акредитива.

Акредитив відзивний (Аккредитив отзывной). Акредитив, який може бути змінений або анульований бан-

ком-емітентом без попереднього погодження з бенефіціаром (наприклад, у разі недотримання умов, передбачених договором, дострокової відмови банку-емітента від гарантування платежів за акредитивом). Усі розпорядження про зміну умов відзивного акредитива заявник може надати бенефіціару тільки через банк-емітент, який повідомляє виконуючий банк, а останній – бенефіціара. Виконуючий банк не має права приймати розпорядження безпосередньо від заявника акредитива. Виконуючий банк зобов'язаний оплатити документи, які відповідають умовам акредитива, виставлені бенефіціаром і прийняті виконуючим банком, до отримання останнім повідомлення про зміну або анулювання акредитива.

Акредитив перевідний (Аккредитив переводной). Передбачає можливість отримання грошей не тільки експортером, але і за його вказівкою іншим юридичним особам.

Акредитив підтверджений (Аккредитив подтвержденный). Передбачає додаткові гарантії з боку іншого банку, що не є банком-емітентом. Банк, що підтверджує акредитив, приймає зобов'язання сплачувати документи, що відповідають умовам акредитиву, якщо банк-емітент відмовиться виконати платіж. У міжнародній практиці акредитиви, що відкриваються банком-емітентом, як правило, підтверджує банк-експортер.

Акредитив револьверний (Аккредитив револьверный). Застосовується при розрахунках за постійні поставки, що здійснюються, як правило, за графіком контракту. Він відкривається не на повну суму платежу, а на його частину та автоматично поновлюється в міру того, як здійснюються розрахунки.

Акредитива бенефіціар (Аккредитива бенефициар). Юридична особа, на користь якої виставлений акредитив (продавець, виконавець робіт або послуг тощо). Виконуючий банк – банк бенефіціара або інший банк, що за дорученням банку-емітента виконує акредитив. Залежно від характеру акредитивної операції, що покладена банком

емітентом на виконуючий банк, він може виступати авізуючим або банком-платником. Умови та порядок проведення акредитивної форми розрахунків передбачаються у договорі між бенефіціаром і заявником акредитива.

Акредитива заявник (Акредитива заявитель). Платник, який звернувся до банку, що його обслуговує, для відкриття акредитива.

Аксиологічний аспект внутрішнього контролю (Аксиологический аспект внутреннего контроля) (від гр. «*axiology*» – філософське вчення про цінності, їх походження, сутність, функції) аспект внутрішнього контролю полягає у формуванні ціннісних якостей об'єкта, що задовольняють інтереси суб'єкта; передбачає безумовний пріоритет інтересів суб'єкта контролю.

Акт (Акт). Документ, який має юридичну силу підтвердження виконання договору і є підставою для взаєморозрахунків; документ, що містить результати документальної перевірки господарсько-фінансової діяльності. Широко використовується в бухгалтерському обліку як первинний документ.

Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів (Акт-требование на замену (дополнительный отпуск) материалов). Заповнюється при разовому відпуску запасів для виробничих потреб.

Акт про приймання матеріалів (Акт о принятии материалов). Застосовується для оформлення приймання запасів, що мають кількісні та якісні розбіжності з даними супроводжуваних документів постачальника, а також при прийманні запасів, що надійшли без документів.

Акт ревізії (Акт ревизии). Офіційний документ, яким оформляють результати обстеження господарсько-фінансової діяльності підприємства. Заперечення, зауваження до акта ревізії (за їх наявності) та висновки на них є невід'ємною частиною акта.

Актив (Актив). Частина бухгалтерського балансу, яка характеризує склад, розміщення та використання засобів

підприємства, згрупованих за їх роллю у процесі виробництва; все, що має грошову вартість та є власністю фірми або окремої особи.

Активи (Активи). Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активи з розвідки запасів корисних копалин (Активи по разведке запасов полезных ископаемых). Витрати, пов'язані з розвідкою та визначенням обсягів і якості запасів корисних копалин, визнаних активами.

Активи програми (Активы программы). Активи фонду і кваліфікований страховий поліс.

Активи сегмента (Активы сегмента). Активи, які використовуються сегментом у його діяльності і які можна прямо віднести або обґрунтовано розподілити на цей сегмент.

Активи фонду (Активы фонда). Активи (окрім фінансових інструментів без права передачі, що емітовані платником внесків) юридичної особи (далі – фонд), діяльність якого спрямована на здійснення виплат його учасникам, які призначені тільки для довгострокових виплат його учасникам, на які не може бути звернене будь-яке стягнення відповідно до закону та які не повертаються платнику внесків, крім випадків, якщо залишки активів фонду перевищують зобов'язання за програмою з визначеною виплатою або повертаються платнику внесків для погашення вже здійснених ним виплат учасникам фонду.

Активна частина основних засобів (Активная часть основных средств). Основні засоби за виключенням будинків та споруд.

Активний ринок (Активный рынок). Ринок, якому притаманні такі умови: предмети, що продаються та купуються на цьому ринку, є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

Актуарні прибутки (збитки) (Актуарные прибыли (убытки)). Прибутки (збитки), які є різницею між попередніми актуарними припущеннями і тим, що фактично відбулося, з урахуванням зміни актуарних припущень.

Актуарні припущення (Актуарные предположения). Демографічні та фінансові припущення, що використовуються для обчислення теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою.

Акцепт (Акцепт). Згода на оплату або гарантування оплати документів.

Акцептант (Акцептант). Особа, яка приймає на себе платіж за переказним векселем.

Акцизний збір (Акцизный сбор). Непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари (продукцію), що включається до ціни цих товарів (продукції).

Акціонерне товариство (Акционерное общество). Товариство, яке має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій рівної номінальної вартості і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки своїм майном.

Акція (Акция). Цінний папір, що засвідчує внесення коштів у статутний капітал акціонерного товариства, підтверджує членство в цьому товаристві, дає право на: одержання частини прибутку у вигляді дивідендів, участь в його управлінні, участь у розподілі майна у разі ліквідації акціонерного товариства. Акції можуть бути іменними та на пред'явника, привілейованими та простими. Громадяни мають право бути власниками, як правило, іменних акцій.

Акція проста (Акция простая). Акція, власнику якої надаються всі майнові і особисті права, пов'язані з володінням акції – право на одержання дивідендів, право на участь в управлінні корпорацією, право на одержання частини майна після ліквідації корпорації.

Акція потенціальна проста (Акция потенциальная простая). Фінансовий інструмент або інша угода, які дають право на отримання простих акцій.

Акція привілейована (Акція привилегированная). Дає власникові переважне право на одержання дивідендів, а також на пріоритетну участь у розподілі майна акціонерного товариства у разі його ліквідації надати матеріальне забезпечення іншим особам. Утримані суми передаються за призначенням.

Амортизація (Амортизация). Систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів упродовж строку їх корисного використання (експлуатації).

Амортизація (основних виробничих фондів) і нематеріальних активів (Амортизация (основных производственных фондов) и нематериальных активов). Поступове перенесення вартості засобів праці в міру їх фізичного і морального зношування на продукцію, яку виготовляють з їх допомогою, та на надані послуги.

Амортизована собівартість (Амортизированная себестоимость). Собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (або зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (або премії).

Амортизована собівартість фінансової інвестиції (Амортизированная себестоимость финансовой инвестиции). Собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Аналіз (Анализ). Розкладання цілого на його складові елементи. Дозволяє виявити упущення та недоліки в роботі підприємства і розробити заходи щодо їх усунення та покращення роботи цього підприємства.

Аналіз стану інвентаризаційної роботи (Анализ состояния инвентаризационной работы). Система показників, яка характеризує виконання планів, якість та ефективність роботи з організації та проведення інвентаризації.

Аналіз господарювання (підприємства) (Анализ хозяйствования (предприятия)). Всебічне вивчення

господарювання підприємства за певний період для його оцінювання, виявлення та використання резервів підвищення ефективності виробництва.

Аналіз фінансової звітності (Анализ финансовой отчетности). Виявлення взаємозв'язку і взаємозалежності різноманітних показників діяльності підприємства, включених у його фінансову звітність.

Аналіз фінансових коефіцієнтів (Анализ финансовых коэффициентов). Розрахунок відношень даних різних форм звітності з метою визначення взаємозв'язків відповідних показників.

Аналітик (Аналитик). Спеціаліст, який аналізує господарську діяльність та фінансовий стан підприємства, сегменти фінансового ринку, надає рекомендації.

Аналітичні процедури (Аналитические процедуры). 1. Процедури, які складаються з аналізу важливих коефіцієнтів та тенденцій і подальшого вивчення результатів відхилень та взаємозв'язків, які суперечать іншій відповідній інформації або відхиляються від передбачуваних сум. 2. Оцінка фінансової інформації шляхом вивчення правдоподібних взаємозв'язків між фінансовими та не фінансовими даними. Аналітичні процедури включають також вивчення ідентифікованих відхилень та взаємозв'язків, що ідуть усупереч іншій відповідній інформації або значно відхиляються від прогнозування МСА.

Аналітичний облік (Аналитический учет). Спосіб вираження деталізованих показників окремих видів господарських засобів, їх джерел і господарських процесів, який використовується в бухгалтерському обліку. Аналітичний облік ведеться в розрізі синтетичного у вартісних і натуральних показниках.

Аналітичний метод у плануванні (Аналитический метод в планировании). Спосіб розрахунку показників на основі аналізу їх динаміки та у взаємозв'язку з іншими плановими показниками.

Аномальна похибка (Аномальная погрешность). Похибка, що виникає внаслідок окремої події, яка повторюється лише в особливих випадках і тому не є репрезентативною похибкою для генеральної сукупності.

Антирозбавляюча потенційна проста акція (Антиразбавляющая потенциальная простая акция). Фінансовий інструмент або інша угода, конвертація яких у прості акції призведе до збільшення чистого прибутку (зменшення чистого збитку) на одну просту акцію від звичайної діяльності в майбутньому.

Ануїтет (Аннуитет). 1. Фінансова рента, що виражає рівновеликі грошові виплати (чи надходження) через однакові проміжки часу впродовж певного періоду. 2. Серія рівновеликих платежів, що здійснюються через однакові проміжки часу впродовж певного періоду.

Артикул (Артикул). Тип виробу або товару, що відображається цифрою або літерою.

Асортимент (Ассортимент). Складає співвідношення різних видів та сортів продукції і товарів на виробничих або торговельних підприємствах.

Асоціація (Ассоциация). Договірне об'єднання, що створюється з метою постійної координації господарської діяльності без права втручатися у виробничу, комерційну діяльність будь-кого із учасників.

Асоційоване підприємство (Ассоциированное предприятие). Підприємство, на яке інвестор має суттєвий вплив і яке не є дочірнім або спільним підприємством інвестора.

Аудит (Аудит). Перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, П(С)БО або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Аудит ефективності (Аудит эффективности). Форма державного фінансового контролю, яка спрямована

на визначення ефективності використання бюджетних коштів для реалізації запланованих цілей та встановлення факторів, які цьому перешкоджають.

Аудит на відповідність вимогам при проведенні внутрішнього аудиту (підтверджувальний аудит) (*Аудит на соответствие требованиям при проведении внутреннего аудита (подтверждающий аудит)*). Аналіз фінансової або господарської діяльності підприємства з метою визнання її відповідності встановленим законам, вимогам і правилам. Один із підходів до проведення аудиту.

Аудит ресурсів та фінансово-майнового стану підприємства (*Аудит ресурсов и финансово-имущественного положения предприятия*). Перевірка відкритої звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо наявності, стану та ефективності використання ресурсів та майна суб'єктами господарювання з метою визначення достовірності звітності та обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Аудит фінансово-господарський (*Аудит финансово-хозяйственный*). Форма державного фінансового контролю, яка спрямована на запобігання фінансовим порушенням та забезпечення достовірності фінансової звітності.

Аудит, заснований на ризику (ризикоорієнтований аудит) (*Аудит, основанный на риске (рискоориентированный аудит)*). Оцінка ризику та поглиблена перевірка облікових даних по зонах із високим ризиком. Один із підходів до проведення аудиту.

Аудит, заснований на вивченні системи внутрішнього контролю (системоорієнтований аудит) (*Аудит, основанный на изучении системы внутреннего контроля (системоориентированный аудит)*). Аудит, заснований на оцінці та аналізі СВК, передбачає використання аудитором результатів роботи персоналу внутрі-

шнього аудиту. Фаза розвитку методології аудиту, що припадає приблизно на середину ХХ ст., супроводжується переходом від перевірки документів до дослідження функціонування внутрішнього контролю підприємства як найбільш надійного засобу, який забезпечує достовірність фінансової звітності. Один із підходів до проведення аудиту.

Аудит (обов'язковий) (Аудит (обязательный)). Необхідний захід щодо захисту інтересів засновників (акціонерів, учасників капіталу) і держави від навмисного викривлення у звітності показників підприємницької діяльності.

Аудит підтверджувальний (Аудит подтверждающий). Аудит, який ґрунтується на підтвердженні, відповідності виконаних на підприємстві операцій існуючим правилам, положенням. Історично це перша фаза розвитку аудиту. Важливі елементи такого аудиту актуальні й досі.

Аудит частковий (Аудит частичный). Передбачає вивчення частини статей фінансової звітності за окремим завданням замовника. Має місце при ініціативних аудиторських перевірках.

Аудитор (Аудитор). 1. Фізична особа, яка має сертифікат, що визначає її кваліфікаційну придатність на заняття аудиторською діяльністю на території України. 2. Незалежний ревізор, який перевіряє діяльність компанії та несе остаточну відповідальність за проведений аудит. 3. Працівник органу ДКРС, що проводить аудит ефективності виконання бюджетної програми.

Аудиторська вибірка (Аудиторская выборка). Застосування аудиторських процедур до менш ніж 100% облікових записів (елементів вибірки) у межах залишку на рахунку або класу операцій так, що всі елементи мають шанс бути відібраними.

Аудиторська діяльність (Аудиторская деятельность). Підприємницька діяльність, яка включає організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне вико-

нання аудиторських перевірок (аудит) та надання інших аудиторських послуг.

Аудиторська інформаційна база (Аудиторская информационная база). База, якою користується аудитор при проведенні перевірки наявних ресурсів та фінансово-майнового стану підприємства, складається з правової, нормативно-довідкової, облікової, загальноекономічної та іншої інформації. *Правова інформація* складається із законодавчих актів, що регулюють економічну діяльність підприємства, а також нормативних актів, які визначають організацію та методологію бухгалтерського обліку і звітності в Україні. *Нормативно-довідкова інформація* складається з інформації, що міститься в установчих та статутних документах, бізнес-планах, нормативах, іншій довідковій інформації, що використовується в господарській діяльності підприємства, наказів та розпоряджень, виданих адміністрацією. *Облікова інформація* складається з бухгалтерського балансу та іншої бухгалтерської звітності, записів в облікових регістрах та первинних облікових документах. *Загальноекономічна інформація* складається з матеріалів, що характеризують господарську діяльність підприємства. *Інша інформація* характеризує стан обліку та внутрішнього контролю господарської діяльності.

Аудиторська палата України (АПУ) (Аудиторская палата Украины (АПУ)). Орган самоврядування, що здійснює сертифікацію суб'єктів, які мають намір займатися аудиторською діяльністю, затверджує програми підготовки аудиторів, норми і стандарти аудиту, веде облік аудиторських організацій та аудиторів.

Аудиторська перевірка (Аудиторская проверка). Сукупність засобів перевірки документів інформаційної системи, облікових записів, статистичних матеріалів, а також контроль за достовірністю виконання необхідних процедур.

Аудиторська фірма (Аудиторская фирма). Юридична особа, створена відповідно до законодавства, яка здійснює виключно аудиторську діяльність.

Аудитор внутрішній (Аудитор внутренний). Посадова особа (співробітник) підприємства, яка має повноваження проводити перевірки, здійснювати контроль та інші заходи. Аудитор внутрішній працює у підрозділі підприємства – службі внутрішнього аудиту і незалежний від підрозділів та видів діяльності, які він перевіряє.

Аудиторські докази (Аудиторские доказательства). Інформація, отримана аудитором у процесі формування висновків, на якій ґрунтується аудиторська думка у ході перевірки на суб'єкті господарювання.

Аудиторські докази при проведенні внутрішнього аудиту (Аудиторские доказательства при проведении внутреннего аудита). Інформація, отримана аудитором при проведенні перевірки. На підставі зібраних аудиторських доказів формуються висновки внутрішнього аудитора та ґрунтується його думка.

Аудиторські послуги (Аудиторские услуги). Передбачають економіко-правове забезпечення господарської діяльності суб'єктів підприємництва і можуть надаватись у формі консультацій з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності, експертизи, оцінки стану фінансово-господарської діяльності, інших формах. Перелік аудиторських послуг визначається Аудиторською палатою України.

Аудиторські процедури (Аудиторские процедуры). Процедури, що передбачають аналіз важливих показників та тенденцій і подальшим вивченням відхилень та взаємозв'язків, які суперечать іншій відповідній інформації або відхиляються від прогнозованих сум.

Аудиторські стандарти (Аудиторские стандарты). Основні принципи, які застосовуються при виконанні аудиторських процедур.

Аудиторський висновок (Аудиторское заключение). Документ, що складений відповідно до стандартів аудиту та передбачає надання впевненості користувачам щодо відповідності фінансової звітності або іншої інформації концептуальним основам, які використовувалися при її

складанні. Концептуальними основами можуть бути закон та інші нормативно-правові акти України, П(С)БО, внутрішні вимоги та положення суб'єктів господарювання, інші джерела.

Аудиторський звіт (Аудиторский отчет). Письмовий документ, у якому керівник аудиторської групи (аудитор) повідомляє про обсяги та результати виконаного аудиту ефективності.

Аудиторський комітет (Аудиторский комитет). Орган наглядової (спостережної) ради товариства. Його завданнями є: контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства, надання пропозицій щодо обрання аудитора і контроль за його незалежністю, визначення напрямів необхідного аудиту. Цей комітет повинен співпрацювати з ревізійною комісією товариства, службою внутрішнього аудиту і зовнішнім аудитором.

Аудиторський процес (Аудиторский процесс). Низка послідовних етапів (стадій), що включає підготовку до перевірки, складання програми та плану, організацію аудиторської роботи на об'єкті, виконання необхідних процедур та підготовку підсумкових документів.

Аудиторський ризик (Аудиторский риск). Це ризик того, що аудитор висловить невідповідну аудиторську думку в разі, якщо фінансові звіти містять суттєво викривлену інформацію.

Аудиторський слід (Аудиторский след). Первинні документи, які можуть бути використані для перевірки, правильності ведення обліку на підприємстві; комплект документів, що були джерелом даних для попередніх перевірок.

Аутсортінг (Аутсортинг). Використання спеціалізованої зовнішньої організації для обробки банківських та інших фінансових, розрахункових документів при здійсненні комерційних операцій крупної фірми, індустріального гіганта.

Б

Багатопредметний аудит (*Многопредметный аудит*). Комплексний аудит стратегії управління маркетингом, виконання народногосподарських програм, тому в ньому беруть участь фахівці різних спеціальностей, а також різних аудиторських організацій.

База даних (*База данных*). Сукупність даних, що їх спільно застосовують різні користувачі для різних цілей.

Базова ціна (*Базовая цена*). Ціна певного товару відповідної якості, розміру, хімічного складу, яка відрізняється від фактичної на величину знижок і доплат.

Балансова вартість (*Балансовая стоимость*). Оцінка основних фондів та обігових засобів, зазначена в бухгалтерському балансі.

Балансова вартість активу (*Балансовая стоимость актива*). Вартість активу, за якою він включається до підсумку балансу.

Балансове рівняння (*Балансовое уравнение*). $K = A - Z$, або $A = K + Z$, де: K – капітал; A – активи; Z – зобов'язання.

Балансовий метод у плануванні (*Балансовый метод в планировании*). Метод планомірного встановлення й дотримання матеріально-речових і вартісних пропорцій та пропорцій у розподілі трудових ресурсів.

Банк (*Банк*). Юридична особа, яка на підставі ліцензії НБУ здійснює діяльність щодо залучення вкладів від фізичних та юридичних осіб, ведення рахунків і надання кредитів на власних умовах.

Банк-емітент акредитива (*Банк-эмитент аккредитива*). Банк платника, що відкриває акредитив своєму клієнту.

Банківська ставка (*Банковская ставка*). Розмір плати банку за користування банківською позикою, виражений у відсотках.

Банківський кредит (Банковский кредит). Будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату відсотків та інших зборів із такої суми.

Банківські реквізити (Банковские реквизиты). Номер поточного рахунку в банку, назва установи банку, її код (МФО).

Банкрутство (Банкротство). Фінансова неспроможність, припинення платежів за борговими зобов'язаннями через нестачу коштів.

Бартер (товарний обмін) (Бартер (товарный обмен)). Господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у будь-якій формі, іншій, ніж грошова, включаючи будь-які види заліку та погашення взаємної заборгованості, в результаті яких не передбачається зарахування коштів на рахунки продавця для компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг).

Безвідкличні зобов'язання (Безотзывные обязательства). Зобов'язання, що можуть бути скасовані лише за згодою особи, якій надається зобов'язання.

Безготівкові розрахунки (Безналичные расчеты). Перерахування грошових коштів з рахунку підприємства-платника на рахунок підприємства-отримувача. Фінансовим посередником в цих розрахунках є банк, який надає послуги своїм клієнтам-підприємствам.

Безнадійна дебіторська заборгованість (Безнадежная дебиторская задолженность). Поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності.

Безстроковий договір (Бессрочный договор). Оформлюється наказом керівника, який складається на основі заяви робітника.

Бенефіціар (Бенефициар). Особа, якій призначений платіж або на користь якої відкрито акредитив.

Бланки суворого обліку (Бланки строгого учета). Бланки документів, що підлягають обліку і видаються в підзвіт окремим працівникам для оформлення господарських операцій.

Блок-схема (Блок-схема). Спосіб відображення інформації щодо процесу або напряму діяльності у формі схем. Вона наочно зображує структуру системи і є засобом для розуміння і аналізу складних операцій. Описує вхід та вихід даних, логічну послідовність, обробку інформації внутрішнім аудитором. При складанні блок-схем доречно дотримуватись чіткості та простоти схем, слід показувати тільки ті операції/документи, які мають значення для системи контролю, інформацію аудитори отримують під час бесід із персоналом про процедури, які вони виконують. За допомогою блок-схем внутрішні аудитори встановлюють зміст операцій.

Бонус (Бонус). 1. Додаткова винагорода, заохочення, надбавка до виплати, премія. 2. Додаткова знижка з вартості (ціни) товару, яка надається продавцем відповідно до умов договору про купівлю-продаж або постійним покупцям.

Борг (Долг). Грошова сума, позичена на строк на певних умовах і належна до сплати. Особу, яка має борг, називають боржником. Боргові зобов'язання, які повинні бути погашені насамперед, називають першочерговими боргами.

Борг безнадійний (Долг безнадежный). Заборгованість підприємств, установ, організація або окремих осіб, стягнути яку не можна (пройшов строк позовної давності, визнання дебітора неплатоспроможним через суд, смерть особи тощо).

Бухгалтер (Бухгалтер). Спеціаліст із бухгалтерського обліку. Слово німецького походження і означає «бух» – книга, «гальтен» – держати (або дослівно – держатель книги).

Бухгалтер-аналітик (Бухгалтер-аналитик). Бухгалтер, який займається управлінською діяльністю.

Бухгалтер-аудитор (Бухгалтер-аудитор). Бухгалтер, який пройшов атестацію на право займатися аудиторською діяльністю і займається перевіркою правильності ведення бухгалтерського обліку при проведенні аудиту юридичної особи. У зарубіжній практиці – це особа, що займається веденням бухгалтерських книг і складанням періодичної звітності.

Бухгалтер головний (Бухгалтер главный). Посадова особа, яка підпорядковується безпосередньо керівнику підприємства і забезпечує дотримання на підприємстві єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності, організовує контроль за відображенням в обліку всіх операцій.

Бухгалтер-ревізор (Бухгалтер-ревизор). Працівник бухгалтерії, в посадові обов'язки якого входить: здійснення відповідно до чинних інструкцій і положень планових та за спеціальними завданнями документальних ревізій господарсько-фінансової діяльності організацій, а також їх підрозділів, які знаходяться на самостійному балансі.

Бухгалтерія (Бухгалтерия). 1. Обліковий апарат, який організує і веде бухгалтерський облік. Бухгалтерія є самостійним структурним підрозділом апарату управління, очолюється головним бухгалтером (на підприємствах, де штатом не передбачено посаду головного бухгалтера – старшим бухгалтером, який має такі ж права і обов'язки, як і головний бухгалтер). Працівники бухгалтерії зобов'язані організовувати і вести бухгалтерський облік, складати фінансову звітність, контролювати всі господарські операції з точки зору їх законності та господарської доцільності, здійснювати контроль за дотриманням кошторисної і фінансової дисципліни тощо. Структура бухгалтерії залежить від галузі та особливостей організації бухгалтерського обліку. На великому підприємстві створюється головна бухгалтерія на чолі з головним бухгалтером і його заступником. Голо-

вна бухгалтерія складається із відділів (груп) на чолі зі старшими бухгалтерами. Такими можуть бути відділи: матеріального обліку, обліку виробництва і калькуляції собівартості продукції, обліку готової продукції, обліку розрахунків з робітниками і службовцями, фінансово-розрахунковий, зведений (загальний) тощо. На невеликих підприємствах облікові роботи розподіляються між окремими працівниками.

2. Ведення бухгалтерського обліку.

Бухгалтерська звітність (Бухгалтерская отчетность). Це система взаємозв'язаних показників, що відображають господарсько-виробничу та фінансову діяльність підприємства за період (місяць, квартал, рік). Типові форми звітності затверджуються Мінфіном та Мінстатом України.

Бухгалтерське проведення (Бухгалтерская проводка). 1. Запис, який вказує рахунок, що дебетується, і рахунок, який кредитується, а також суму операції. 2. Процедура визначення рахунків, що охоплюються відповідно господарською операцією та наступним відображенням на них відповідних сум.

Бухгалтерський контроль (Бухгалтерский контроль). Сукупність процедур, що дають змогу забезпечити збереження активів підприємства та достовірності обліку і звітності. Контроль здійснюється службою бухгалтерського обліку на підставі даних, отриманих від функціональних та адміністративних підрозділів. Елемент наступного контролю.

Бухгалтерський облік (Бухгалтерский учет). 1. Економічна наука, яка має свою теорію, предмет і метод. 2. Процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Бюджет коштів служби внутрішнього аудиту (Бюджет средств службы внутреннего аудита). Витрати коштів на утримання служби внутрішнього аудиту. Грошове відображення розпису витрат грошей, що склада-

ється службою на певний час, як правило, оформлюється у формі кошторису.

Бюджет часу служби внутрішнього аудиту (*Бюджет времени службы внутреннего аудита*). Кількість часу, яку планується витратити на проведення аудиту. Розраховується у людино-годинах, годинах, днях, тижнях тощо.

Бюджетна установа (*Бюджетное учреждение*). Заклад, організація чи установа, основна діяльність яких повністю або частково фінансується за рахунок коштів бюджету. Обов'язковою умовою їх функціонування є відкриття фінансування із бюджету та ведення бухгалтерського обліку й звітності в порядку, визначеному для таких установ.

Бюджетний контроль (*Бюджетный контроль*). Аналітичний інструмент, який передбачає порівняння реальних результатів із плановими, відображеними у бюджеті, аналіз розбіжностей, інформування керівництва про результати аналізу, розроблення рекомендацій щодо регулюючих заходів, оцінювання результатів роботи керівників, відповідальних за різні бюджети.

В

Валова заборгованість замовникам за роботи за будівельним контрактом (*Валовая задолженность заказникам за работы по строительному контракту*). Сума перевищення проміжних рахунків (без непрямих податків) над витратами підрядника і визнаним ним прибутком (за вирахуванням визнаних збитків) на дату балансу з початку виконання будівельного контракту.

Валова заборгованість замовників за роботи за будівельним контрактом (*Валовая задолженность заказчиков за работы по строительному контракту*). Сума перевищення витрат підрядника і визнаного

ним прибутку (за вирахуванням визнаних збитків) над сумою проміжних рахунків (без непрямих податків) на дату балансу з початку виконання будівельного контракту.

Валова продукція (*Валовая продукция*). Сумарний обсяг у вартісному вираженні закінчених і незакінчених промислових виробів та робіт, призначених для реалізації, включно з товарною продукцією, залишками незавершеного виробництва, інструментами та технологічним оснащенням власного виробництва.

Валовий дохід (*Валовой доход*). Загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) впродовж звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні, так і за їх межами.

Валовий оборот (промислового підприємства) (*Валовой оборот (промышленного предприятия)*). Сума виробленої промислової продукції усіма структурними підрозділами підприємства за певний термін у вартісному вираженні.

Валові витрати виробництва та обігу (*Валовые расходы производства и обращения*). Сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

Валовий прибуток (збиток) (*Валовой доход (убыток)*). Різниця між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Валюта (*Валюта*). Грошова одиниця інших країн, яка використовується на території України.

Валюта подання (*Валюта подачи*). Валюта, у якій подаються фінансові звіти.

Валюта звітності (*Валюта отчетности*). Грошова одиниця України.

Валютне застереження (Валютная оговорка). Гарантія від знецінення валюти в комерційних та кредитних угодах, що укладені в повному обсязі в іноземній валюті.

Валютний ризик (Валютный риск). Імовірність того, що вартість фінансового інструмента змінюватиметься внаслідок змін валютного курсу.

Варант (Варант). 1. Свідоцтво, що дозволяє власникові облігацій чи привілейованих акцій купувати прості акції за наперед узгодженою ціною. 2. Різновид опціону на купівлю, який випускається емітентом разом із власними привілейованими акціями чи облігаціями та надає його власнику право на придбання простих акцій даного емітента впродовж певного періоду за певною ціною.

Варіаційна маржа (Вариационная маржа). Грошова сума, яка має бути нарахована на кліринговий рахунок учасника торгівлі ф'ючерсними контрактами або списана з цього рахунка за підсумками клірингу щодо кожного торговельного дня.

Вартісна різниця (Стоимостная разница). Різниця між вартістю придбання чистих активів (капіталу) дочірнього підприємства та балансовою вартістю цих активів на дату придбання.

Вартість (Стоимость). Суспільно визнаний еквівалент цінності об'єкта оцінки, виражений у грошовій формі. Під час оцінки визначається певний вид вартості об'єкта оцінки як імовірна сума грошей, яка може бути отримана за об'єкт оцінки (за яку може бути здійснений обмін об'єкта оцінки) на дату оцінки.

Вартість використання (Стоимость использования). Теперішня вартість майбутніх грошових потоків, які, як очікується, виникнуть від використання активу та його ліквідації.

Вартість поточних робіт, виконаних працівником (Стоимость текущих работ, выполненных работником). Збільшення теперішньої вартості зобов'язання

за програмою з визначеною виплатою в результаті виконання робіт працівником у звітному періоді.

Вартість раніше виконаних робіт працівником (*Стоимость ранее выполненных работ работником*). Збільшення теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою щодо робіт, виконаних працівником у попередніх періодах, яке виникає у звітному періоді в результаті запровадження виплат після закінчення трудової діяльності чи інших довгострокових виплат працівникам або в результаті їхніх змін.

Вартість, яка амортизується (*Амортизируемая стоимость*). Первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Вексель (*Вексель*). Цінний папір (боргова записка, застава), що містить безумовне грошове зобов'язання про сплату певній особі або пред'явникові векселя певної суми у певний строк.

Векселедавець (*Векседатель*). Боржник, який видає боргове зобов'язання (вексель) кредиторіві.

Векселетримач (*Векселедержатель*). Власник векселя, що може бути пред'явлений до оплати. Має право на отримання тієї суми, на яку виписано вексель.

Верифікація (*Верификация*). Комплекс процедур перевірки точності та достовірності інформації (даних).

Взаємозалік (*Взаимозачет*). Різновид безготівкових розрахунків між суб'єктами господарювання, які мають заборгованість, через зарахування взаємних вимог.

Вибірка (*Выборка*). Частина сукупності економічних явищ, процесів та їх показників, які відбирають для вивчення з метою отримання достовірних знань про всю сукупність.

Вибіркова (часткова) інвентаризація (*Выборочная (частичная) инвентаризация*). Перевірка певної частини засобів або окремих груп і видів товарів, матеріалів.

Вибіркова перевірка (*Выборочная проверка*). Полягає у тому, що ревізор за певною схемою відбирає частину документів для їх вивчення.

Вибіркове спостереження (*Выборочное наблюдение*). Різновид несущільного спостереження, який передбачає облік певної частини одиниць сукупності із застосуванням статистико-математичних методів розповсюдження отриманих характеристик на всю сукупність.

Вид господарської діяльності (*Вид хозяйственной деятельности*). Об'єднання ресурсів (устаткування, технологічних засобів, сировини та матеріалів, робочої сили) для створення виробництва певної продукції або надання послуг. Окремий вид діяльності може складатися з єдиного простого процесу або охоплювати низку процесів, кожний з яких входить до відповідної категорії класифікації.

Вигоди (*Выгоды*). Потенційна можливість отримання підприємством певних переваг, додаткового доходу, прибутку від використання активів.

Вигоди від відновлення корисності (*Выгоды от восстановления полезности*). Величина, на яку сума очікуваного відшкодування активу (у межах балансової (залишкової) вартості цього активу, визначеної на дату відновлення корисності без урахування попередньої суми втрат від зменшення його корисності) перевищує його балансову (залишкову) вартість.

Визнання (*Признание*). Процес включення до балансу або до звіту про фінансові результати статті, яка відповідає визначенню елемента та відповідає таким критеріям визнання: а) існує ймовірність надходження до суб'єкта господарювання або вибуття з нього будь-якої майбутньої економічної вигоди, пов'язаної зі статтею; б) має собівартість або вартість, яку можна достовірно оцінити.

Виконуючий банк (*Исполняющий банк*). Банк бенефіціара або інший банк, що за дорученням банку-емітента сплачує акредитив.

Викривлення (*Искривление*). Неточність у фінансовій інформації, яка виникла внаслідок помилки або шахрайства.

Винні особи (*Виновные лица*). Посадові та матеріально відповідальні особи, з вини яких порушено законодавство під час проведення фінансово-господарських операцій.

Вилучений капітал (*Изъятый капитал*). Різновид власного капіталу підприємства. Фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу вираховується при визначенні власного капіталу.

Вимірники в бухгалтерському обліку (*Измерители в бухгалтерском учете*). Одиниці виміру об'єктів бухгалтерського обліку. Для отримання показників про об'єкти обліку використовують 3 види вимірників: натуральні, трудові та грошові. Особливо широко використовуються грошові вимірники, які дають можливість мати узагальнювальні показники. Синтетичний облік ведеться в грошових вимірниках, тому всі об'єкти бухгалтерського обліку повинні мати грошову оцінку.

Вимірювання (*Измерение*). Процес з'ясування відношення даної величини до іншої однорідної величини, що прийнята за одиницю вимірювання. Результат вимірювання виражається числом.

Виписка банку (*Выписка банка*). Документ, що видається банком підприємству і відображає рух грошових коштів на поточному рахунку. У різних банках форми виписок можуть бути різними, але в кожній обов'язково передбачається позиція для дати, номерів рахунків дебітора та кредитора, суми. Бухгалтер при отриманні виписки проводить наступні операції, які називаються бухгалтерським терміном «контировка виписки»: виписка нумерується, перевіряється наявність виправдовуючих розрахункових документів, на підставі яких зараховані чи списані кошти, перевіряється відповідність суми у виписці сумам виправ-

довуючих документів на перерахування чи зарахування коштів, проставляється кореспонденція рахунків відповідно до проведених операцій.

Виплати за невідпрацьований час, що підлягають накопиченню (*Виплаты за неотработанное время, подлежащие накоплению*). Виплати за невідпрацьований час, право на отримання яких працівником може бути використано в майбутніх періодах.

Виправлення помилок коректурним способом (*Исправление ошибок корректурным способом*). Передбачає перекреслення чорним чорнилом неправильного запису, але так, щоб той запис можна було прочитати. Зверху робиться правильний запис, ставиться підпис відповідальної особи, що виправила помилку, і дата.

Виробничі накладні витрати (*Производственные накладные расходы*). Витрати на виробництво за винятком витрат на основні матеріали та працю основних виробничих робітників.

Виручка (*Выручка*). Сума грошових коштів, отриманих за визначений період магазином, фірмою, підприємцем від покупців у результаті продажу їм готової продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг і позареалізаційні надходження.

Витравлення (*Вытравливание*). Знищення фрагментів тексту безпосередньо хімічним способом.

Витрати (*Расходы*). Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Витрати адміністративні (*Расходы административные*). Такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством: загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо); витрати на службові відрядження і утри-

мання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу; витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення, охорона); винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо); витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, факс тощо); амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання; витрати на врегулювання спорів у судових органах; податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг); плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків; інші витрати загальногосподарського призначення.

Витрати виробництва (*Расходы производства*).

Спожиті в процесі виробництва засоби виробництва (сировина, матеріали, амортизація основних засобів, праця працівників, зайнятих у процесі виробництва) з відповідними на них нарахуваннями та ін.

Витрати діяльності (*Расходы деятельности*).

Групування інформації про витрати операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та витрати на запобігання надзвичайним подіям і ліквідацію їх наслідків. Відображаються на рахунках класу 9 «Витрати діяльності».

Витрати до укладання контракту (*Расходы до заключения контракта*). Витрати, що безпосередньо пов'язані з будівельним контрактом і понесені на забезпечення контракту.

Витрати (дохід) з податку на прибуток (*Расходы (доход) по налогу на прибыль*). Загальна сума витрат (доходу) з податку на прибуток, яка складається з поточного податку на прибуток з урахуванням відстроченого податкового зобов'язання і відстроченого податкового активу.

Витрати за елементами (*Расходы по элементам*). Витрати операційної діяльності групуються за такими економічними елементами: матеріальні затрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати. Відображаються на рахунках класу 8 «Витрати за елементами».

Витрати за контрактом, понесені після підписання контракту (*Расходы по контракту, понесенные после подписания контракта*). Витрати, понесені до завершення проекту зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона); витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов'язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки; витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування; інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг. До складу витрат на збут у торговельних організаціях включаються витрати обігу, за певними винятками.

Витрати на місці продажу (*Расходы на месте продажы*). Витрати, пов'язані з продажем біологічних активів і сільськогосподарської продукції на активному ринку, зокрема комісійні винагороди продавцям, брокерам, непрямі податки, що сплачуються при реалізації продукції.

Витрати прямі (*Расходы прямые*). Витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом.

Витрати сегмента (*Расходы сегмента*). Витрати діяльності сегмента, що безпосередньо належать до сегмента, і відповідна частка витрат, яка може бути обґрунтовано розподілена на сегмент, у тому числі витрати, пов'язані з операціями з іншими сегментами цього підприємства.

Відділ внутрішнього аудиту (*Отдел внутреннего аудита*). Підрозділ, який підпорядкований, як правило,

керівництву компанії, до обов'язків якого входить проведення внутрішнього аудиту в компанії.

Відкриття та авізування акредитива (*Открытие и авизование аккредитива*). Кожний акредитив признається для розрахунків.

Відмова аудитора від висловлення думки (*Отказ аудитора от высказывания мнения*). Відбувається, коли можливий вплив обмеження обсягу є настільки суттєвим і всеохоплювальним, що аудитор не зміг отримати достатню кількість аудиторських доказів і, як наслідок, не може висловити думку про фінансові звіти.

Відновна вартість основних фондів (*Восстановительная стоимость основных фондов*). Сума витрат, необхідних для відтворення існуючих основних фондів за досягнутого рівня технічного прогресу і чинних цін на матеріали і обладнання, тарифів і розцінок на будівельно-монтажні роботи.

Відносна економія обігових коштів (*Относительная экономия оборотных средств*). Частка економії обігових коштів, одержана завдяки скороченню часу їх обігу.

Відносні величини (*Относительные величины*). Величини, що виражають кількісні відношення між соціально-економічними явищами. Їх отримують діленням однієї величини на іншу. Здебільшого відносні величини є відношенням двох абсолютних величин.

Відомість (*Ведомость*). Обліковий реєстр, список будь-якої облікової інформації. У бухгалтерському обліку застосовуються різноманітні відомості: накопичувальні, оборотні, порівняльні, платіжні, розрахунково-платіжні тощо.

Відомість обліку залишків матеріалів на складі (*Ведомость учета остатков материалов на складе*). Складається на основі матеріальних звітів МВО і показує рух матеріальних цінностей на складі за день, призначена для оформлення відпуску матеріалів, які си-

стематично споживаються при виготовленні продукції, а також для поточного контролю за дотриманням встановлених лімітів відпуску запасів на виробничі потреби. Використовується для оперативного обліку на складі, аналітичного і синтетичного обліку відпуску запасів у межах затвердженого ліміту.

Відповідність (Соответствие). Оцінка якості аудиторських свідчень, їх доречності щодо конкретного твердження та достовірності.

Відрахування із заробітної плати (Отчисления из заработной платы). Усі види грошових відрахувань із заробітної плати працівників, зокрема: податки на заробітну плату (в тому числі до фондів соціального страхування), відрахування за товари, продукти в кредит, позику; відшкодування заподіяних збитків, авансові виплати в рахунок заробітної плати та ін. Те ж саме, що утримання.

Відрядна оплата праці (Сдельная оплата труда). Оплата праці за кількість виготовленої продукції (виконаного обсягу робіт, послуг) за нормами і розцінками, встановленими, зважаючи на розряд виконаних робіт.

Відсотковий ризик (Процентный риск). Імовірність того, що вартість фінансового інструмента змінюватиметься внаслідок змін відсоткових ставок.

Відстрочене податкове зобов'язання (Отсроченное налоговое обязательство). Сума податку на прибуток, який сплачуватиметься в наступних періодах із тимчасових різниць, що підлягають оподаткуванню.

Відстрочений податок на прибуток (Отсроченный налог на прибыль). Сума податку на прибуток, що визнана відстроченим податковим зобов'язанням і відстроченим податковим активом.

Відстрочений податковий актив (Отсроченный налоговый актив). Сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах унаслідок:

- 1) тимчасової різниці, що підлягає вирахуванню;

2) перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді;

3) перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.

Відхилення від ціни за будівельним контрактом (*Отклонение от цены по строительному контракту*). Зміна ціни будівельного контракту внаслідок змін попередньо погодженого обсягу робіт, конструктивно якісних характеристик і строків виконання будівельного контракту.

Відшкодування шкоди (*Возмещение ущерба*). Система заходів, що спрямована на арешт та опис майна розтратників, учинення позовів особам, які притягуються до матеріальної відповідальності, з метою відшкодування винними особами збитків.

Віковий склад устаткування (*Возрастной состав оборудования*). Розподіл устаткування на частки в межах установленої градації залежно від віку кожної одиниці устаткування.

Вільний потік грошових коштів (*Свободный поток денежных средств*). Сума коштів, яку можна використати для здійснення фінансових інвестицій, погашення позик або яка збільшує ліквідність підприємства.

Вклад (депозит) (*Вклад (депозит)*). Кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Власний капітал (*Собственный капитал*). Частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Власний ризик (*Собственный риск*). Усі можливі ризики, пов'язані з функціонуванням підприємства.

Властивий ризик (Свойственный риск). Ризик викривлення залишку на рахунку (або класу операцій), який може бути суттєвим окремо або разом із викривленням залишків на інших рахунках, якщо припустити відсутність відповідних заходів внутрішнього контролю.

Внески (Взносы). Внесення певної суми грошових коштів у вигляді вкладу в банк, платежі, плата за вступ (вступний внесок), участь в організації (членський внесок), оплата своєї частки у придбанні майна (пайовий внесок).

Внутрішні стандарти (Внутренние стандарты). Частина організаційно-розпорядчої документації й системи контролю аудиторської організації.

Внутрішні торговельні операції (Внутренние торговые операции). Торговельні операції між суб'єктами господарської діяльності, що розташовані на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні.

Внутрішні ревізійні заходи (Внутренние ревизионные меры). Заходи, за допомогою яких управлінський апарат забезпечує законну, ефективну діяльність підприємства.

Внутрішній аудит (Внутренний аудит). 1. Це незалежна експертна діяльність служби контролю підприємства з перевірки й оцінки адекватності та якості виконання обов'язків співробітниками. 2. Форма контролю, що забезпечує функціонально незалежну оцінку діяльності органів державного сектору та дає впевненість Кабінету Міністрів України, Мінфіну, іншим заінтересованим центральним органам виконавчої влади, керівництву органів державного сектору в тому, що система державного управління функціонує у спосіб, який максимально знижує ризик шахрайства, марнотратства, допущення помилок чи нерентабельності. 3. Це діяльність із оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий підрозділ підприємства або окрема посадова особа. Головна увага внутрішнього аудиту зосереджена на аналізі інформаційної

системи, включаючи систему бухгалтерського обліку і супутніх видів контролю, вивченні фінансової та операційної інформації, дослідженні економічності й ефективності в цілому. Функції внутрішнього аудиту охоплюють, зокрема, перевірку, оцінювання та моніторинг відповідності й ефективності функціонування систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю. Складова внутрішньогосподарського контролю.

Внутрішній аудит (з точки зору менеджменту) (Внутренний аудит (с точки зрения менеджмента)). Організована на підприємстві, діюча в інтересах його керівника та (або) власника і регламентована внутрішніми нормативними актами система контролю за дотриманням встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності, внутрішнього її аналізу та надійності функціонування всієї системи внутрішнього контролю. Здійснюють внутрішній аудит призначені керівником (власником) та підлеглі йому служби внутрішнього аудиту (ревізії) або окремі внутрішні аудитори (ревізори).

Внутрішній аудит банку (Внутренний аудит банка). Незалежна оцінка системи внутрішнього контролю, встановленого у комерційному банку. Головна увага внутрішнього аудиту зосереджена на аналізуванні інформаційної системи, включаючи систему бухгалтерського обліку і супутніх видів контролю, вивченні фінансової та операційної інформації, дослідженні економічності та ефективності операцій.

Внутрішній контроль (Внутренний контроль).

1. Інструмент управління, що дає змогу керівництву органу державного сектору перевірити стан виконання завдань органу. 2. Система фінансового та інших видів контролю, що передбачає наявність організаційної структури, методів і способів роботи, а також внутрішні ревізійні заходи, здійснювані керівництвом для того, щоб контрольний об'єкт функціонував ефективно і продуктивно.

Внутрішній контроль (з позиції зовнішнього аудиту) (*Внутренний контроль (с позиции внешнего аудита)*)). Процес, який визначається і на який впливають особи, наділені повноваженнями управління та вищого управління, а також інший персонал, який надає обґрунтовану впевненість у досягненні цілей суб'єкта господарювання щодо достовірності фінансової звітності, ефективності діяльності та дотримання застосовуваних законів і нормативних актів. Такий контроль містить 5 складових: а) середовище контролю; б) процес оцінювання ризиків суб'єкта господарювання; в) інформаційні системи (в т.ч. пов'язані з ними бізнес-процеси, що стосуються фінансової звітності) та обмін інформацією; г) заходи щодо контролю; д) моніторинг заходів щодо контролю.

Внутрішній контроль (з позиції управління) (*Внутренний контроль (с позиции управления)*)). Система фінансового та інших видів контролю, яка передбачає наявність організаційної структури, методів і способів роботи, а також внутрішні ревізійні заходи, що здійснюються керівництвом для того, щоб контрольований об'єкт функціонував ефективно і продуктивно.

Внутрішній контроль у банку (*Внутренний контроль в банке*)). Сукупність процедур, які забезпечують достовірність та повноту інформації, яка передається керівництву банку, дотримання внутрішніх та зовнішніх нормативних актів при здійсненні операцій банку, збереження активів банку і його клієнтів, оптимальне використання ресурсів банку, управління ризиками, забезпечення чіткого виконання розпоряджень органів управління банку в досягненні мети, яка поставлена в стратегічних та інших планах банку.

Внутрішній ризик (*Внутренний риск*)). Комерційні й оперативно-технічні ризики – це втрати, обумовлені низьким професійним рівнем працівників банків (погана організація внутрішнього аудиту та бухгалтерського обліку,

техніки безпеки тощо), що призводять до банкрутства банків, самоліквідності.

Внутрішньогосподарський контроль (*Внутрихозяйственный контроль*). Організована власниками підприємства та уповноваженими ними особами система стеження, нагляду і перевірки ефективності використання майна підприємства, законності та доцільності господарських операцій, збереження матеріальних цінностей та коштів, виявлення резервів, запобігання безгосподарності, втратам і крадіжкам. Такий контроль є функцією управління підприємством, одним із прийомів перевірки прийнятих рішень. Мета внутрішньогосподарського контролю полягає у з'ясуванні відхилень при веденні діяльності, їх оцінюванні та своєчасному попередженні власника підприємства про небезпеку їх виникнення. Завдяки побудові СВК з'являється можливість зберігати майно власника (тобто збільшити капітал підприємства) за рахунок ефективного використання матеріальних, нематеріальних, фінансових ресурсів підприємства.

Внутрішньогосподарський фінансовий контроль (*Внутрихозяйственный финансовый контроль*). Система заходів, що організовані керівником і здійснюються в бюджетній установі з метою забезпечення найбільш економічної, ефективної та результативної фінансово-господарської діяльності та спрямовуються на забезпечення достовірності інформації про фінансово-господарську діяльність, виявлення порушень фінансової дисципліни та запобігання їм.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік (*Внутрихозяйственный (управленческий) учет*). Система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства І для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Внутрішньогосподарські розрахунки (*Внутрихозяйственные расчеты*). Розрахунки, що виникають у результаті господарських операцій між структурними підрозділами підприємства, виділеними як сегменти з метою

розкриття їх доходів, витрат, фінансових результатів, активів та зобов'язань.

Внутрішньогрупове сальдо (*Внутригрупповое сальдо*). Сальдо дебіторської заборгованості та зобов'язань на дату балансу, яке утворилося внаслідок внутрішньогрупових операцій.

Внутрішньогрупові операції (*Внутригрупповые операции*). Операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи.

Внутрішньозаводський оборот (*Внутризаводской оборот*). Різниця між валовим оборотом та валовою продукцією підприємства.

Внутрішньосистемний контроль (*Внутрисистемный контроль*). Контроль, здійснюваний міністерствами, державними концернами, асоціаціями, акціонерними об'єднаннями відповідно до законодавчих та інших нормативних актів.

Восьмичленна формула (*Восьмичленная формула*). Сукупність питань, на які повинен дати відповіді ревизор у ході перевірки документів та фактів господарського життя: що порушено, хто порушив, коли порушено, як порушено, чим викликано порушення, наслідки порушення, скільки покрито в ході ревізії, які недоліки усунені в ході ревізії. Дає можливість правильно встановити за кожним фактом межі та повноту ревізії.

Всеохоплювальна основа бухгалтерського обліку (*Всеобъемлющая основа бухгалтерского учета*). Всеохопна основа бухгалтерського обліку складається із системи критеріїв, використовуваних при складанні фінансових звітів, вона застосовується до всіх суттєвих статей і є регламентованою.

Втрати від зменшення корисності (*Потери от уменьшения полезности*). Величина, на яку балансова вартість об'єкта основних засобів перевищує суму його очікуваного відшкодування.

Г

Гарантована ліквідаційна вартість (*Гарантированная ликвидационная стоимость*). Сума, за яку орендар повинен придбати актив на вимогу орендодавця або доходу від реалізації активу, гарантована орендодавцю орендарем чи третьою стороною (гарантом). Гарантована ліквідаційна вартість: 1) для орендаря – частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або пов'язаною з ним стороною; 2) для орендодавця – частина ліквідаційної вартості, яка гарантується до сплати орендарем або незалежною третьою стороною, здатною за своїм фінансовим станом відповідати за гарантією.

Гарантовані виплати працівнику (*Гарантированные выплаты работнику*). Виплати працівнику, які не залежать від майбутньої трудової діяльності. У міру того, як виплати стають гарантованими після введення або внесення.

Гарантія (*Гарантия*). Зобов'язання, обумовлене законом або договором, відповідно до якого фізична або юридична особа несе повну або часткову відповідальність перед кредиторами.

Географічний сегмент (*Географический сегмент*). Відокремлювана частина діяльності підприємства з виробництва певного виду (або групи) продукції (робіт, послуг) у конкретному економічному середовищі, яка відрізняється від інших отриманням доходу, економічними і політичними умовами, взаємозв'язком між діяльністю в різних географічних регіонах, віддаленістю операцій, характерними ризиками діяльності, правилами валютного контролю і валютними ризиками в таких регіонах.

Генеральна сукупність (*Генеральная совокупность*). Всі дані, з яких робиться вибірка і стосовно яких аудитор прагне зробити висновки.

Гіпотези аудиту (*Гипотезы аудита*). Припущення аудитора (здогад) щодо причини виникнення та існу-

вання проблем, недосконалості певних позицій в організації виконання бюджетної програми.

Гносеологічний аспект внутрішнього контролю (*Гносеологический аспект внутреннего контроля*). Полягає в тому, що контроль є інструментом дослідження економічної реальності, яка пізнається у порівнянні даних. Відповідні контрольні дії виконуються працівниками підприємства.

Головний аудитор (*Главный аудитор*). Аудитор, який несе відповідальність за складання висновку про фінансові звіти суб'єкта господарювання, коли ці фінансові звіти включають фінансову інформацію про один чи кілька компонентів, перевічених іншим аудитором.

Гонорар (*Гонорар*). Грошова винагорода, яку виплачують автору літературного, музичного, наукового твору, винахід, а також його спадкоємцям за публікацію і виконання його творів.

Горизонт планування (*Горизонт планирования*). Період часу, на який складається план.

Господарська діяльність (*Хозяйственная деятельность*). Діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Господарська одиниця за межами України (*Хозяйственная единица за пределами Украины*). Дочірне, асоційоване, спільне підприємство, філія, представництво або інший підрозділ підприємства, які перебувають або ведуть господарську діяльність за межами України.

Господарська операція (*Хозяйственная операция*). Дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Господарське зобов'язання (*Хозяйственное обязательство*). Обов'язок чи відповідальність діяти певним чином.

Господарські порушення (порушення норм, правил) (*Хозяйственные нарушения*) (*нарушения норм,*

правил). Навмисне перекручення або розтрата працівником активів підприємства.

Господарський сегмент (Хозяйственный сегмент). Відокремлювана частина діяльності підприємства з виробництва та/або продажу певного виду (або групи) продукції (товарів, робіт, послуг), яка відрізняється від інших: видом продукції (товарів, робіт, послуг); способом отримання доходу (способом розповсюдження продукції, товарів, робіт, послуг); характером виробничого процесу; характерними для цієї діяльності ризиками; категорією покупців.

Горизонтальний аналіз (Горизонтальный анализ). Зіставлення показників звітності за кілька років (звичайно за два останні) та виявлення абсолютних або відносних відхилень (від базового періоду або від запланованих значень).

Готівка (готівкові кошти) (Наличность (наличные средства)). 1. Грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, у тому числі обігові, пам'ятні та ювілейні монети, які є дійсними платіжними засобами. 2. Готівка в касі, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання, які можуть бути використані для поточних операцій. Грошові кошти є матеріальною формою фінансових ресурсів підприємства, їх наявність на момент оцінки характеризує обсяг наявних фінансових ресурсів, які можуть інвестуватися в новий цикл господарської та інвестиційної діяльності, визначає стан поточної платоспроможності підприємства та ліквідності їх активів.

Готова продукція (Готовая продукция). Продукція, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам.

Гранти (Гранты). Безповоротні субсидії підприємствам, організаціям та фізичним особам у грошовій або натуральній формі на проведення наукових або інших досліджень, дослідно-конструкторських робіт, на навчання, лікування та інші цілі з подальшим складанням звіту про їх використання.

Група активів, яка генерує грошові кошти (*Группа активов, генерирующая денежные средства*). Найменша група активів, яку можна ідентифікувати і яка забезпечує надходження грошових коштів незалежно від інших активів (або груп активів).

Група вибуття (*Группа выбытия*). Сукупність активів, які плануються до продажу або відчуження в інший спосіб однією операцією, та зобов'язання, які прямо пов'язані з такими активами, що будуть передані (погашені) в результаті такої операції.

Група нематеріальних активів (*Группа нематериальных активов*). Сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів.

Група основних засобів (*Группа основных средств*). Сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Гудвіл (*Гудвилл*). 1. Перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання. 2. Нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю, як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів (робіт, послуг), нових технологій тощо. Вартість гудвілу не підлягає амортизації і не враховується у визначенні валових витрат платника податку.

Гудвіл негативний (*Гудвилл отрицательный*). Це знижка з ціни, яка засвідчує відсутність вказаних вище факторів.

Гудвіл позитивний (*Гудвилл положительный*). Вартість підприємства перевищує сукупну вартість його активів та зобов'язань через наявність стабільних покупців, визнану ділову репутацію, діяльність у сфері маркетингу та збуту, технічні ноу-хау, ділові зв'язки досвід управління,

рівень кваліфікації персоналу тощо. Позитивний гудвіл – це надбавка до ціни, яку сплачує покупець в очікуванні майбутніх економічних вигод.

Д

Давальницька сировина (*Давальческое сырье*).

Сировина замовника конкретної продукції, із якої вона виготовляється. У міжнародній торгівлі – сировина зарубіжного партнера, яка ввозиться до іншої країни з метою переробки в готову продукцію з наступним вивезенням до країни-власника сировини. До ціни готової продукції виробник включає тільки вартість переробки давальницької сировини та свої витрати на виробництво продукції.

Дебет (*Дебет*). Ліва сторона бухгалтерського рахунка.

Дебітори (*Дебиторы*). Це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів і відповідно виникла дебіторська заборгованість. У балансі дебіторська заборгованість оцінюється за чистою реалізаційною вартістю як різниця між поточною дебіторською заборгованістю та резервом сумнівних боргів.

Дебіторська заборгованість (*Дебиторская задолженность*). Сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебіторська заборгованість безнадійна (*Дебиторская задолженность безнадежная*). Це заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності (три роки з дня виникнення).

Дебіторська заборгованість, не призначена для перепродажу (*Дебиторская задолженность, не предназначенная для перепродажу*). Дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржни-

кові та не є фінансовим активом, призначеним для перепродажу.

Дебіторська заборгованість поточна (*Дебиторская задолженность текущая*). Сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена впродовж дванадцяти місяців з дати балансу.

Дедукція (*Дедукия*). Дослідження стану об'єкта в цілому, а потім його складових, тобто робиться висновок від загального до конкретного. Наприклад, перевірку витрат обігу спочатку проводять за даними синтетичного, а потім аналітичного обліку.

Демпінгова угода (*Демпинговое соглашение*). Вважається такою, якщо у контракті на експорт ціна нижче за індикативну ціну на цей товар та не має підтвердження Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України.

Деномінація акцій (*Деноминация акций*). Зміна номінальної вартості всіх випущених одним емітентом акцій, що супроводжується дробленням або консолідацією акцій.

Державне замовлення (*Государственный заказ*). Одна з форм виконання витратної частини державного бюджету, що реалізує платоспроможний попит держави на товари, роботи, послуги, які необхідні державі для здійснення взятих зобов'язань та які оформляють у вигляді контракту з господарською одиницею.

Державний аудитор (*Государственный аудитор*). Посадова особа органу Державної контрольно-ревізійної служби, яка наділена повноваженнями на здійснення аудиту.

Державний внутрішній фінансовий контроль (*Государственный внутренний финансовый контроль*). Система здійснення внутрішнього контролю, проведення внутрішнього аудиту, інспектування, провадження діяльності з їх гармонізації з метою забезпечення якісного управління ресурсами держави на основі принципів закон-

ності, економічності, ефективності, результативності та прозорості.

Державний фінансовий аудит (*Государственный финансовый аудит*). Різновид державного фінансового контролю. Полягає у перевірці та аналізі фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів, майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Результати державного фінансового аудиту та їх оцінка викладаються у звіті.

Державний фінансовий контроль (*Государственный финансовый контроль*). Особлива управлінська функція держави, реалізація якої передбачає встановлення правових норм, що визначають порядок використання суб'єктами господарювання фінансових ресурсів, проведення моніторингу чи інших контрольних дій з дотримання цих норм, виявлення правопорушень у частині використання фінансових ресурсів, їх усунення, блокування незаконних фінансових операцій і здійснення заходів щодо компенсації збитків, завданих державі, суб'єктам господарювання та громадянам.

Дериватив (*Дериватив*). Стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати або продати базовий актив на визначених ним умовах у майбутньому.

Децентралізоване інспектування (*Децентрализованное инспектирование*). Інспектування, що здійснюється контрольно-ревізійними підрозділами або іншими уповноваженими підрозділами (посадовими особами) міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів у межах системи діяльності (управління) кожного з цих міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів.

Децентралізований внутрішній аудит (*Децентрализованный внутренний аудит*). Внутрішній аудит, що здійснюється уповноваженим самостійним підрозділом

(посадовою особою), підпорядкованим безпосередньо керівництву органу державного сектору, але функціонально незалежним від нього, в самому органі державного сектору або в межах системи його управління.

Дивіденди (*Дивиденды*). Частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі підприємства.

Директ-костінг (калькулювання змінних витрат) (*Директ-костинг (калькулирование переменных расходов)*). Система визначення собівартості на підставі прямих (змінних) виробничих витрат.

Дисконт (*Дисконт*). Різниця між номінальною вартістю цінних паперів та їх вартістю під час первісного визнання без урахування нарахованих на час придбання відсотків, якщо така вартість нижча номінальної вартості.

Діагностика (*Диагностика*) (в перекладі – «прозорі знання»). Загальний спосіб отримання випереджальної інформації про об'єкт або процес, який аналізується.

Діяльність фінансова (*Деятельность финансовая*). Доходи від банківських установ за користування залишками грошових коштів на рахунках, відсотки за надані позики, дисконти по розрахунках векселями, інші витрати та доходи від фінансових операцій.

Ділер (*Дилер*). Юридична або фізична особа, яка здійснює купівлю-продаж цінних паперів і валюти з метою одержання прибутку від різниці у цінах.

Довірчі операції (*Доверительные операции*). Операції банків щодо управління майном і виконання інших послуг в інтересах та за дорученням клієнтів.

Довгострокова дебіторська заборгованість (*Долгосрочная дебиторская задолженность*). Сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців із дати балансу.

Довгострокове кредитування (*Долгосрочное кредитование*). Надання банками на строк більше ніж один

рік кредитів юридичним та фізичним особам на цілі, передбачені кредитними угодами.

Довгостроковий депозит (Долгосрочный депозит). Кошти інших банків, суб'єктів господарської діяльності та фізичних осіб, які внесені на депозитний рахунок у банк, строк погашення якого більше ніж один рік.

Довгостроковий фінансовий важіль (Долгосрочный финансовый рычаг). Коефіцієнт, що характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань.

Довгострокові біологічні активи (Долгосрочные биологические активы). Усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами. До довгострокових біологічних активів належать біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, або в інший спосіб приносити економічні вигоди впродовж періоду, що перевищує 12 місяців (або операційний цикл, якщо він більше 12 місяців), та біологічні активи, що створюються впродовж періоду, більшого ніж один рік, за винятком тварин на вирощуванні та відгодівлі.

Довгострокові зобов'язання (Долгосрочные обязательства). Всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Довгострокові фінансові інвестиції (Долгосрочные финансовые инвестиции). Фінансові інвестиції на період більше ніж один рік, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент.

Договір консигнації (Договор консигнации). До таких операцій належать операції з реалізації товару, відповідно до яких одна сторона (консигнатор) зобов'язується за дорученням другої сторони (консигнанта) впродовж визначеного часу (терміну дії договору консигнації) за обумовлену винагороду продати з відповідного складу від свого імені товар, який належить консигнанту.

Договір підряду (Договор подряда). Договір, що укладається на визначений термін, період роботи за договором підряду до стажу не враховується, трудова книжка не

ведеться. Робітник зобов'язується на свій страх та ризик виконати визначену роботу відповідно до завдання підрядника.

Договірний аудит (Договорный аудит). Об'єкт аудиту, обсяг робіт та період і строки їх виконання обумовлюються угодою між суб'єктами підприємницької діяльності і аудиторською організацією.

Додаткова документація (Дополнительная документация). Аналітичні рахунки, схеми, алгоритми розв'язання задач на ПЕОМ, пояснення посадових осіб тощо.

Додатковий вкладений капітал (Дополнительный вложенный капитал). Сума перевищення вартості реалізованих власних акцій над їх номінальною вартістю.

Додатковий пай (Дополнительный пай). Внесок члена кооперативу понад обов'язковий пай, який передається ним за власним бажанням до пайового фонду (капіталу).

Додатковий продукт (Дополнительный продукт). Вартість, що створюється виробниками понад вартість необхідного продукту. Додатковий продукт, властивий усім суспільно-економічним формаціям, який є однією з важливих умов їхнього успішного розвитку.

Додаткові біологічні продукти (Дополнительные биологические продукты). Біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень.

Докази (Доказательства). Інформація, отримана інспектором (ревізором) у ході контрольного заходу від підконтрольного об'єкта, третіх осіб, або результат її аналізу, що дозволяють зробити висновки і висловити власну думку щодо достовірності фінансової звітності. Доказами є первинні документи, облікові записи, висновки експертів, розрахунки ревізорів, а також підтверджена інформація з інших джерел.

Документи розрахункові (Документы расчетные). Письмово оформлені платіжні вимоги або доручення підприємств, фірм, компаній, організацій на перерахування грошових коштів у безготівковому вигляді для оплати товарів, робіт, послуг. Основними видами розрахункових доку-

ментів є платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, розрахункові чеки та акредитиви.

Документальний контроль (Документальный контроль). Контроль, що встановлює суть і достовірність господарської операції за даними первинної документації, облікових реєстрів і звітності, в якій вона знайшла відображення у бухгалтерському, внутрішньогосподарському і статистичному обліку.

Документообіг підприємства (Документооборот предприятия). Рух документів від моменту їх складання або одержання від інших підприємств до використання для бухгалтерських записів і наступної передачі до архіву.

Документування результатів контрольного заходу (Документирование результатов контрольного мероприятия). Формування масиву документально зафіксованої інформації констатувального та аналітичного характеру про організаційно-правову та фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання, де проводились контрольні заходи, який повинен забезпечувати розкриття теми контрольного заходу.

Доміциліант (Домицилиант). 1. Особа, яка уповноважує доміциліанта здійснити платіж. 2. Особа, що сплачує по векселю і замінює акцептанта у переказному векселі або векселедавця у простому.

Дописка (Дописка). Вставки, приписки, переробки, які вносять з метою зміни початкового обсягу чи змісту операції.

Допустима похибка (Допустимая погрешность). Максимальна похибка в генеральній сукупності, яку аудитор погодився прийняти.

Доречність (Уместность). Якісна характеристика, яка характеризує здатність інформації впливати на рішення, що приймаються на її основі. Інформація вважається доречною, якщо вона здатна вплинути на прийняття рішень користувачами та допомогти їм оцінити минулі, поточні та майбутні події.

Дослідження (Исследование). Заплановані підприємством дослідження, які проводяться ним уперше з метою отримання і розуміння нових наукових та технічних знань.

Достатність (Достаточность). Це критерій кількості аудиторських свідчень.

Достовірність (Достоверность). Якість інформації, яка означає, що вона не містить помилок та перекручень, що здатні вплинути на рішення користувачів звітності.

Дотація (Дотация). Безповоротне надання коштів із державного бюджету підприємству для покриття запланованих збитків.

Дохід (Доход). Сума будь-яких коштів, вартість матеріального і нематеріального майна, інших активів, що мають вартість, у тому числі цінних паперів або деривативів, одержаних платником податку у власність або нарахованих на його користь, чи набутих незаконним шляхом у випадках, визначених підпунктом 4.2.16 пункту 4.2 статті 4 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», упродовж відповідного звітного податкового періоду з різних джерел як на території України, так і за її межами. З метою оподаткування до доходів платника податку також включаються: звичайна вартість майна, яке передається платником податку за довіреністю іншій особі, якщо умови такої довіреності передбачають право такої іншої особи продати таке майно або відчужити його в інший спосіб, крім такої передачі між членами подружжя у межах спільної часткової або спільної сумісної власності. Якщо повірений повертає кошти, отримані внаслідок такого продажу (відчуження) довірителю у майбутньому, то:

– сума таких коштів не включається до складу загального місячного або річного оподатковуваного доходу повіреного;

– позитивна різниця між сумою таких коштів та звичайною вартістю майна, переданого за довіреністю, включається до складу загального оподатковуваного доходу довірителя від повідного звітного податкового періоду;

– сума коштів або вартість майна, у тому числі цінних паперів, які надходять у власність юридичної особи, якщо згідно з довіреністю, наданою такою юридичною особою або її засновниками платнику податку, будь-які активні (видаткові) операції з такими коштами або майном здійснюються виключно за рішенням такого платника податку чи за його передорученням (окремою довіреністю) – третьою особою.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) (Доход (выручка) от реализации продукции (товаров, других активов)). Визнається в разі наявності всіх наведених нижче умов: покупець передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив); підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами); сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена; є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Дохід від участі в капіталі (Доход от участия в капитале). Дохід від фінансових інвестицій, які обліковуються методом участі в капіталі.

Дохід не визнається (Доход не признается). Якщо здійснюється обмін продукцією (товарами, роботами, послугами та іншими активами), які є подібними за призначенням та мають однакову справедливую вартість.

Дохід сегмента (Доход сегмента). Дохід, який безпосередньо відноситься до сегмента і становить відповідну частину доходу підприємства, яка може бути обґрунтовано розподілена на певний сегмент незалежно від того, чи була вона отримана від продажу зовнішнім клієнтам, чи від операцій з іншими сегментами цього самого підприємства.

Дохідливість (Доходчивость). Якість інформації, яка дає можливість користувачам сприймати її значення.

Доходи (Доходы). Збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань,

які спричиняють зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період.

Доходи від фінансових операцій (*Доходы от финансовых операций*). Доходи від участі в капіталі, а саме: доходи від фінансових інвестицій, які обліковують за методом участі в капіталі, та інші фінансові доходи.

Доходи майбутніх періодів (*Доходы будущих периодов*). Доходи, отримані впродовж поточного або попередніх періодів, які належать до наступних періодів.

Дочірнє підприємство (*Дочернее предприятие*). Підприємство, яке перебуває під контролем материнського (холдингового) підприємства.

Дочірня компанія (*Дочерняя компания*). Компанія, що контролюється іншою компанією. Контроль передбачає, що материнська компанія прямо або через дочірні компанії володіє 50 або більшою часткою капіталу компанії.

Дроблення акцій (*Дробление акций*). Зменшення номінальної вартості акцій шляхом ділення на визначений уповноваженим органом емітента коефіцієнт.

Думка аудитора (*Мнение аудитора*). Це висновок, який містить чітке письмове висловлення думки аудитора про фінансові звіти в цілому. Безумовно, позитивна думка висловлюється, якщо аудитор робить висновок про те, що фінансові звіти справедливо та достовірно відображають (або подають достовірно, в усіх суттєвих аспектах) інформацію відповідно до визначеної концептуальної основи фінансової звітності.

Е

Екаунтинг (*Эккаунтинг*) (в перекладі – доповідь, надавати звіт, пояснювати). Функціональна сфера бізнесу, пов'язана зі збиранням, класифікацією, обробкою, аналізом і оформленням різних видів фінансової інформації.

Еквівалент (*Эквивалент*). Рівнозначний, рівноцінний продукт або товар.

Еквіваленти грошових коштів (*Эквиваленты денежных средств*). Короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості.

Економічна вигода (*Экономическая выгода*). Потенційна можливість отримання підприємством грошових коштів від використання активів.

Економічний аналіз (*Экономический анализ*). Система прийомів, яка використовується в контролі для розкриття причинних зв'язків, що зумовлюють результати явищ і процесів.

Економічний контроль (*Экономический контроль*). Система органів державного і господарського управління, які здійснюють контроль за економічним і соціальним розвитком країни, формуванням і витрачанням Державного бюджету України відповідно до законодавчого регулювання, прийнятого Верховною Радою України, та Конституції України.

Експеримент (*Эксперимент*). Активне і цілеспрямоване втручання в перебіг процесу, що вивчається, відповідні зміни або його відтворення в спеціально створених умовах, що контролюються. В експерименті об'єкт або відтворюється штучно, або ставиться у певним чином задані умови, які відповідають цілям дослідження. Науковий експеримент завжди скеровується певною ідеєю, концепцією, гіпотезою. Основні стадії здійснення експерименту: планування і побудова, контроль, інтерпретація результатів. Функції експерименту: дослідна перевірка гіпотез і теорій, формування нових наукових концепцій. Експеримент застосовується в практиці бухгалтерського обліку з метою удосконалення його прийомів і способів.

Експерт (*Эксперт*). Фізична особа або установа, яка має спеціальні знання та досвід у певній галузі, що відрі-

няється від обліку та аудиту. Експерт може бути запрошений аудитором або підприємством.

Експертиза (Експертиза). Дослідження фахівцем (експертом) будь-яких питань, вирішення яких вимагає спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, належить до не фінансових.

Етика аудиторів (Етика аудиторів). Необхідний мінімум правил поведінки, обов'язкових для виконання. До основних етичних принципів аудиторів належать незалежність: чесність, об'єктивність, компетентність, конфіденційність, професійна поведінка, технічні стандарти.

Ефективна ставка відсотка (Эффективная ставка процента). Ставка відсотка, що визначається діленням суми річного відсотка та дисконту (або різниці річного відсотка та премії) на середню величину собівартості інвестиції (або зобов'язання) та вартості її погашення.

Ефективність внутрішнього аудиту (Эффективность внутреннего аудита). Співвідношення досягнутого аудитом результату та мети, яка була поставлена перед ним; досягнення результату з найменшими витратами часу, коштів та ресурсів.

Експортно-імпортні операції (Экспортно-импортные операции). Міжнародні розрахунки, в процесі котрих регулюються платежі за грошовими вимогами та зобов'язаннями, що виникають у підприємств щодо експорту чи імпорту товарів і послуг.

Елемент вибірки (Элемент выборки). Окремі елементи, що становлять генеральну сукупність, наприклад: чеки, бланки внеску депозиту; записи щодо кредиту у виписках з банківських рахунків; грошові одиниці.

Елемент витрат (Элемент расходов). Сукупність економічно однорідних витрат.

Елементні витрати (Элементные расходы). Прості витрати на виробництво, які складаються з одного економічного елемента, що не поділяється на частини.

Ж

Життєвий цикл товару (*Жизненный цикл товара*). Період часу, впродовж якого товар життєздатний на ринку і забезпечує досягнення цілей продавця. Умовно складається з таких стадій: впровадження товару на ринок, підвищення обсягу продажу внаслідок визнання товару покупцями, зрілість товару, що характеризується максимальною прибутковістю, зниження обсягів продажу і прибутку.

Журнал бухгалтерський (*Журнал бухгалтерский*). 1. Запис у хронологічному порядку всіх операцій. 2. Книга для запису даних, фіксація документів і документообігу, ведення обліку. Використовується в бухгалтерській справі як бухгалтерська книга, яка відображає рух матеріальних і грошових цінностей, отримання, витрачання, розподіл коштів. У канцелярській справі книга для запису вхідних і вихідних листів, паперів, документів.

Журнал обліку господарських операцій (*Журнал учета хозяйственных операций*). Інвентарна книга, прошита, як і касова книга, яку заповнюють вручну, або набір однотипних бланків, які заповнюються вручну, за допомогою ЕОМ. У журналі відображаються послідовно всі виробничо-господарські операції підприємства з нарахування, отримання, перерахування, оприбуткування, оплати, списання майна, засобів, зобов'язань.

Журнал реєстрації операцій (*Журнал регистрации операций*). Звіти, призначені для створення «аудиторського сліду» і для кожної онлайнової операції. Такі звіти містять документи і про джерело операції (термінал, час та користувач), а також деталі операції.

Журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів (*Журнал регистрации приходных и расходных кассовых документов*). Документ, що застосовується для реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів та інших касових документів. Форму журналу встановлено постановою Правління Національного

банку України від 15.12.2004 / № 637 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні».

3

Забезпечення (Обеспечение). Зобов'язання з невідзначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Забезпечення майбутніх витрат і платежів (Обеспечение будущих расходов и платежей). Сума коштів, яка за рішенням підприємства резервується для забезпечення майбутніх витрат і платежів; вони включаються до витрат поточного періоду.

Завдання обліку (Задачи учета). Формування повної і достовірної інформації про діяльність підприємства і його майновий стан, необхідної внутрішнім користувачам звітності – керівникам, засновникам, учасникам і власникам майна, а також зовнішнім – інвесторам, кредиторам та іншим користувачам звітності; визначення фінансового результату, забезпечення збереження майна, здійснення контролю як засобу забезпечення ефективного управління підприємством.

Завдання ревізії (Задачи ревизии). Визначене коло питань, яке вимагає обов'язкового контролю вищими органами і перевіряється на підставі документованої обліково-економічної інформації шляхом застосування спеціальних бухгалтерських знань.

Завдаток (Задаток). Грошова сума або вища майнова цінність, яку одна сторона передає іншій при укладанні угоди. Він виконує як функцію посвідчення факту укладання договору, так і забезпечувальну функцію, яка полягає в тому, що сторона, яка дала задаток, але не виконала своїх зобов'язань, втрачає право на повернення задатку. Якщо ж договір порушила сторона, що отримала задаток, вона повинна повернути його в подвійному розмірі.

Загальний аудиторський ризик (Общий аудиторский риск). Включає: власний ризик, ризик контролю та ризик виявлення.

Загальний коефіцієнт ліквідності (Общий коэффициент ликвидности). Визначається відношенням всієї суми поточних активів до поточної заборгованості.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття (Общеобязательное государственное социальное страхование на случай безработицы) (далі – страхування на випадок безробіття). Система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає матеріальне забезпечення на випадок безробіття з незалежних від застрахованих осіб обставин та надання соціальних послуг за рахунок коштів до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Заклад (Заклад). Застава рухомого майна, що передається у володіння заставодержателя або за його наказом – у володіння третій особі.

Закладна (заставна) (Закладная (залоговая)). Довготерміновий цінний папір, випущений іпотечним банком під заставу земельних ділянок, будівель чи іншого нерухомого майна. Забезпечує дохід у вигляді відсотків.

Заключний (ретроспективний) контроль (Заключительный (ретроспективный) контроль). Контроль, що здійснюється після завершення господарських операцій усіма контрольними органами, на які покладено контроль за економічними процесами у різних сферах маркетингової діяльності.

«Закриття» бухгалтерських рахунків (Закрытие бухгалтерских счетов). Здійснення записів, після яких рахунки бухгалтерського обліку не мають сальдо. Періодичне закриття деяких рахунків передбачається діючими положеннями з обліку.

Залишкова вартість основних засобів (Остаточная стоимость основных средств). Відновна вартість основних засобів на дату оцінки за вирахуванням їх зносу.

Залік (Зачет). Погашення взаємних платіжних зобов'язань, платежів двох або кількох юридичних і фізичних осіб.

Заліки взаємних вимог (Зачеты взаимных требований). Одна з форм безготівкових розрахунків. Застосовуються з метою пришвидшення розрахунків і оборотності коштів.

Заохочувальні виплати за будівельним контрактом (Поощрительные выплаты по строительному контракту). Додаткові суми, що сплачуються підряднику за виконання (перевиконання) умов контракту.

Запаси (Запасы) Активи, які:

- зберігаються для наступного продажу в умовах звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою наступного продажу продукту виробництва;
- зберігаються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, а також для управління підприємством.

Запаси визначаються активами, коли існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість можна достовірно визначити.

Запасні частини (Запасные части). Деталі або вузли готової продукції (виробів), які призначені для заміни зношених таких деталей або вузлів. Вид запасів.

Запис бухгалтерський (Запись бухгалтерская). Відображення фактів господарського життя в облікових регістрах. Записи в облікових регістрах можуть бути ручними, машинними, копіювальними, лінійними, шаховими, хронологічними, систематичними. Господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку відображаються за допомогою подвійного запису.

Запис хронологічний (Запись хронологическая). Спосіб послідовної реєстрації господарських операцій в порядку зростання за часом. Такий запис є «інструментом»

контролю реальності та достовірності відображених та тих, що мали місце господарських операцій. Більшість операцій відображається в облікових регістрах у хронологічному порядку.

Запит (Запрос). Звернення за інформацією до обізнаних осіб усередині суб'єкта господарювання або поза його межами.

Запобіжний аудит (Упреждающий аудит). Аудит, який має запобігати різним конфліктним ситуаціям у фінансово-господарській діяльності до виникнення їх, тобто на стадії підготовки технології виробництва, до проведення маркетингових операцій тощо.

Запозичення (Заимствования). Позики, векселі, облігації, а також інші види короткострокових і довгострокових зобов'язань, на які нараховуються відсотки.

Звіт касира (Отчет кассира). Виривний листок Касової книги з додатком прибуткових і видаткових документів. Документ, який передається касиром підприємства в бухгалтерію.

Звіт про власний капітал (Отчет о собственном капитале). Звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства впродовж звітнього періоду.

Звіт про рух грошових коштів (Отчет о движении денежных средств). Звіт, який відображає надходження і видаток грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітньому періоді.

Звіт про фінансові результати (Отчет о финансовых результатах). Звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

Звіт товарний (Отчет товарный). Внутрішня звітність; зведений документ, який складає матеріально відповідальна особа за звітний період. До товарного звіту додаються первинні документи, що підтверджують рух товарів. Товарний звіт є підставою для бухгалтерського обліку товарних операцій.

Звіти уніфіковані (*Отчеты унифицированные*).

Індивідуальна інформація учасників консолідації, що використовуються материнським банком у процесі складання консолідованої фінансової звітності.

Звітна дата (*Отчетная дата*). Дата, на яку складається фінансова звітність, тобто квартальна станом на кінець останнього дня кварталу, річна та консолідована на кінець останнього дня звітного року.

Звітний період (*Отчетный период*). Період часу, за який надається фінансова звітність. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік.

Звітний (податковий) період (*Отчетный (налоговый) период*). Період, за який платник податку зобов'язаний проводити розрахунки податку та сплачувати його до бюджету.

Звітний сегмент (*Отчетный сегмент*). Господарський або географічний сегмент, який визначений підприємством за критеріями, наведеними у пунктах 6–9 П(С)БО 29 «Фінансова звітність за сегментами», щодо якого має розкриватися у річній фінансовій звітності інформація.

Звітність (*Отчетность*). Система взаємозалежних, узагальнених, підсумкових показників, яка характеризує умови і результати діяльності підприємств, організацій, установ, міністерств, відомств, галузей виробництва тощо за певний період (місяць, квартал, півріччя, рік). Вона ґрунтується на відповідній цифровій та іншій інформації, на даних оперативного, бухгалтерського, статистичного, податкового й фінансового обліку. Основним призначенням звітності є отримання достовірної, об'єктивної та стабільної інформації про стан соціально-економічного розвитку країни та її регіонів, а також про результати діяльності господарюючих суб'єктів невиробничої сфери з метою прийняття управлінських рішень, здійснення контролю, розробки державних програм, прогнозування тощо. При складанні звітності широко застосовуються типові форми та інструкції про порядок їх за-

повнення, що розробляються і затверджуються Мініном і Держкомстатом України.

Звітність внутрішня (*Отчетность внутренняя*).

Взаємоз'язаний комплекс узагальненої інформації про умови і підсумки діяльності підприємства та всіх його підрозділів, а також сегментів діяльності, який включає фінансові та нефінансові показники, що дозволяють здійснювати управління підприємством у цілому та його підрозділами. Така звітність відображає факти господарської діяльності підприємства і його підрозділів, а також дозволяє менеджерам і керівникам його служб приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Звітність за сегментами (*Отчетность по сегментам*). Подання інформації за окремими напрямками діяльності підприємства на відміну від подання звітності по підприємству в цілому.

Звітність оперативна (*Отчетность оперативная*). Поточна звітність, оперативні відомості про діяльність компанії.

Звітність служби внутрішнього аудиту (*Отчетность службы внутреннего аудита*). Документи, які адресовані керівництву та власникам підприємства, містять детальні відомості про хід аудиторської перевірки, встановлені відхилення у об'єктах аудиту, витрати часу та коштів на функціонування служби.

Звітність управлінська (*Отчетность управленческая*). Внутрішня звітність, передбачена наказом про облікову політику підприємства, основна мета якої полягає у наданні оперативної, релевантної інформації відповідно до вимог управлінського персоналу.

Звітність управлінська (в банку) (*Отчетность управленческая (в банке)*). Звітність про стан та результати діяльності банку, яка використовується керівництвом (правлінням банку) для планування, контролю та прийняття відповідних управлінських і економічних рішень. Метою управлінської звітності є надання можли-

вості оперативно управляти банківськими ресурсами та оцінювати ризики.

Звітність фінансова (*Отчетность индивидуальная*). Бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності і рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Звітність фінансова індивідуальна (*Отчетность финансовая индивидуальная*). Фінансова звітність, яку після об'єднання підприємств складає кожне підприємство.

Зворотні відходи (*Возвратные отходы*). Залишки матеріалів, що не використані у цьому виробництві, але придатні для виробництва іншої продукції або для продажу на сторону у тому вигляді, у якому вони отримані з цеху на склад матеріалів.

Зв'язані сторони (*Связанные стороны*). Сторони, одна з яких має можливість контролювати іншу або суттєво впливати на прийняття фінансових та операційних рішень іншою стороною.

Зіставність (*Сопоставимость*). Якість інформації, яка визначає можливість користувачів порівнювати: фінансові звіти підприємства за різні періоди; фінансові звіти різних підприємств.

Злиття (*Слияние*). Об'єднання підприємств (шляхом створення нової юридичної особи, або приєднання підприємств до головного підприємства), в результаті якого власники (акціонери) підприємств, що об'єднуються, здійснюватимуть контроль над усіма чистими активами об'єднаних підприємств з метою досягнення подальшого спільного розподілу ризиків та вигод від об'єднання. При цьому жодна зі сторін не може бути визначена як покупець.

Зменшення корисності (*Уменьшение полезности*). Втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування.

Зміна в обліковій оцінці (*Изменение в учетной оценке*). Коригування балансової вартості активу або зо-

бов'язання чи суми періодичного споживання активу, яке призводить до оцінки теперішнього статусу активів й зобов'язань та пов'язаних із ними очікуваних майбутніх вигод та зобов'язань. Зміни в облікових оцінках є наслідком нової інформації або нових розробок та, відповідно, не є виправленням помилок.

Знання бізнесу (*Знание бизнеса*). Загальні знання аудитора з економіки і галузі діяльності, в якій функціонує суб'єкт господарювання, а також конкретні знання щодо його функціонування.

Знос (*Износ*). Загальна вартість амортизації об'єкта необоротних активів з початку їх використання.

Знос основних засобів (*Износ основных средств*). Сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання.

Зношування основних фондів (*Изнашивание основных фондов*). Повільна втрата основними фондами своєї споживчої вартості з поступовим перенесенням останньої на створену продукцію.

Зношування моральне основних фондів (*Изнашивание моральное основных фондов*). Зниження вартості основних фондів унаслідок зростання продуктивності праці та технічного прогресу в галузях, де їх виробляють.

Зношування фізичне основних фондів (*Изнашивание физическое основных фондов*). Поступова втрата основними фондами своєї споживчої вартості у процесі їх виробничого використання і під впливом несприятливих умов та сил природи. Фізичне зношування має низку форм: механічне зношування, корозія і втома металів, деформація та руйнування споруд тощо.

Зобов'язання (*Обязательства*). Заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої здійснюють підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Зобов'язання потенційні (*Обязательства потенциальные*). Обов'язок чи відповідальність діяти пе-

вним чином унаслідок контрактних зобов'язань або законодавчих вимог.

Зобов'язання сегмента (Обязательства сегмента). Зобов'язання, які виникають у результаті діяльності сегменту і які можна безпосередньо віднести на цей сегмент або можна обґрунтовано розподілити на такий сегмент.

Зовнішній ризик (Внешний риск). Неліквідність (неспроможність банку забезпечити регулярну оплату своїх зобов'язань); валютний ризик (збитки від несприятливої зміни валютного курсу в умовах наявності відкритої валютної позиції); ризик валютної ставки (збитки від зміни відсоткової ставки, встановленої НБУ в умовах фіксованої відсоткової ставки за наданими кредитами); ризик із цінними паперами (збитки від зміни курсу цінних паперів, що знаходяться у портфелі банку).

Зрозумілість (Понятность). Інформація, що подається у фінансових звітах, вважається зрозумілою, якщо вона є вичерпною для користувачів, які мають відповідні знання з бізнесу, економічної діяльності та бухгалтерського обліку і прагнуть вивчати інформацію з достатньою ретельністю.

Зустрічна звірка (Встречная сверка). Метод документального підтвердження у суб'єктів господарювання, які мали правовідносини з підконтрольною установою, виду, обсягу операцій та розрахунків, що здійснювалися між ними, для з'ясування їх реальності та повноти відображення в облік підконтрольної установи.

Зустрічна перевірка (Встречная проверка).

1. Спосіб зіставлення двох примірників одного і того ж документа або різних, пов'язаних між собою єдиними операціями документів, що знаходяться в різних суб'єктах підприємницької діяльності. 2. Один із прийомів аудиту. 3. Перевірка, що дає можливість виявити факти часткового або повного неоприбуткування матеріальних цінностей на підприємстві, одержаних від постачальників або з оптових баз.

I

Ідентифіковані активи та зобов'язання (*Идентифицированные активы и обязательства*). Придбані активи та зобов'язання, які на дату придбання відповідають критеріям визнання статей балансу, встановлених П(С)БО 2 «Баланс».

Імпорт (*Импорт*). Закупка в іноземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності товарів та їх ввезення на територію України.

Інвентаризаційні описи (*Инвентаризационные описи*). Документи, які складаються під час проведення інвентаризації та які підтверджують фактичну наявність товарно-матеріальних цінностей та інших об'єктів на певну дату. Вони оформлюються інвентаризаційною комісією за встановленими формами.

Інвентаризація (*Инвентаризация*). Періодична перевірка фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей, стану їх зберігання для підтвердження правильності та достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності. Основою інвентаризації є встановлення відповідності об'єктів перевірки обліковим записам про них. Як правило, інвентаризація проводиться раз на рік на початок жовтня поточного року.

Інвентаризація планова (*Инвентаризация плановая*). Щомісячно проводиться по касі; матеріальним запасам і готовій продукції – не рідше 1 разу в квартал, інвентаризація основних засобів – 1 раз у рік, бібліотечний фонд – раз у 5 років.

Інвентаризація позапланова (*Инвентаризация внеплановая*). Проводиться у строки, не передбачені планом, у разі зміни матеріально відповідальних осіб, у зв'язку зі стихійним лихом, У випадку викрадення цінностей, коли необхідно терміново і раптово перевірити наявність і стан певної групи цінностей.

Інвентаризаційна комісія (*Инвентаризационная комиссия*). Колективний орган підприємства, який

формується з групи осіб, які наділяються певними правами для встановлення фактичної наявності і стану майна та фінансових зобов'язань підприємства, прийняття рішення за результатами проведенням інвентаризацій.

Інвентарна картка обліку основних фондів (*Инвентарная карточка учета основных фондов*). Документ аналітичного обліку, в якому фіксують основні реквізити, норми амортизаційних відрахувань і фінансові джерела придбання об'єкта інвентаризації, а згодом відзначають усі операції з цим об'єктом: переміщення, модернізацію, ремонт, вибуття.

Інвентарний номер (*Инвентарный номер*). Номер, який використовується для ведення обліку органом контролю за наявністю і станом основних засобів та інших цінностей.

Інвентарний об'єкт (*Инвентарный объект*). Одиниця обліку основних фондів, якою є закінчений пристрій чи окремий предмет, комплекс предметів з усіма пристосуваннями й приладдям, призначеними для виконання певних функцій.

Інвестиція (*Инвестиция*). Господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно.

Інвестиції (*Инвестиции*). Усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект. Інвестиції поділяються на капітальні, фінансові та реінвестиції.

Інвестиційна діяльність (*Инвестиционная деятельность*). Придбання та реалізація тих необоротних активів, а також т. зв. фінансових інвестицій, які не є частиною еквівалентів грошових коштів.

Інвестиційна нерухомість (*Инвестиционная недвижимость*). Власні або орендовані на умовах фінансо-

вої оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримуються задля отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для виробництва, постачання товарів, надання послуг, а з метою продажу в процесі звичайної діяльності.

Індекс інфляції (*Индекс инфляции*). Індекс інфляції, оприлюднений центральним органом виконавчої влади у галузі статистики.

Індексація (*Индексация*). Встановлений законами та іншими нормативно-правовими актами України механізм підвищення грошових доходів громадян, що дає можливість частково або повністю відшкодувати їм подорожчання споживчих товарів і послуг. Індексація є частиною державної системи соціального захисту громадян, що спрямована на підтримання купівельної спроможності їх грошових доходів.

Індикатори контролю (*Индикаторы контроля*). Відхилення від нормального стану об'єкта контролю, які дозволяють заздалегідь передбачити, спрогнозувати можливість виникнення негативних тенденцій у ревізії об'єкта та вжити за необхідності коригуючих дій.

Індукція (*Индукция*). Прийом дослідження, за якого загальний висновок роблять на основі вивчення не всіх ознак, а лише частини елементів цієї множини, тобто спосіб виведення висновків від окремого до загального (наприклад, перевірку дебіторської заборгованості здійснюють спочатку за даними аналітичного, а потім – синтетичного обліку).

Інсайдер (*Инсайдер*). Особливо довірена особа фірми, через яку можна отримати конфіденційну інформацію.

Інспектування (*Инспектирование*). Подальший контроль за дотриманням законодавства органами державного сектору при використанні та розпорядженні фінансовими та матеріальними ресурсами, формуванні бюджетних зобов'язань, веденні бухгалтерського обліку і складанні фінансової звітності, що здійснюється у формі ревізій і перевірок.

Інспекція під час аудиту (*Инспекция во время аудита*). Інспекція, яку призначено для перевірки правильності записів, ведення документів та матеріальних активів.

Інститут внутрішніх аудиторів (*Институт внутренних аудиторів*). Професійна організація внутрішніх аудиторів США, яка координує і регулює діяльність внутрішніх аудиторів, заснована у США 1941 року.

Інститут внутрішніх аудиторів України (ІВА України) (*Институт внутренних аудиторів України (ИВА Украины)*). Професійна організація внутрішніх аудиторів України заснована у 2000 р.

Інструмент хеджування (*Инструмент хеджирования*). Похідний фінансовий інструмент, фінансовий актив або фінансове зобов'язання, справедлива вартість яких і грошові потоки від яких, як очікується, компенсуватимуть зміни справедливої вартості або потоку грошових коштів об'єкта хеджування.

Інтелектуальна підробка (*Интеллектуальная подделка*). Складання і видача документа, правильно оформленого з формального боку, але такого, що заздалегідь містить неправдиві дані.

Інтервал захищеності (*Интервал защищенности*). Час, упродовж якого підприємство може здійснювати поточну господарську діяльність за рахунок наявних грошових коштів та їх еквівалентів, не залучаючи додаткові джерела фінансування.

Інформаційна база контролю (*Информационная база контроля*). Сукупність первинної інформації, яка забезпечує рішення предметної задачі контролю та ревізії. Основні вимоги до інформації – достовірність, актуальність, точність, своєчасність, повнота, пов'язаність, адаптивність, гнучкість, економічність.

Інформаційне моделювання (*Информационное моделирование*). Інформаційна сукупність, що представляє контрольований об'єкт у вигляді моделі.

Інформація (Інформація). Документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що мали або мають місце у суспільстві, державі та навколишньому середовищі.

Інформація за сегментами (Інформація по сегментам). Інформація у фінансових звітах, яка стосується відокремлюваних компонентів або галузевих чи географічних аспектів суб'єкта господарювання.

Інформаційні системи, що стосуються фінансової звітності (Інформационные системы, касающиеся финансовой отчетности). Компонент внутрішньогосподарського контролю, який включає систему фінансової звітності та складається з процедур і бухгалтерських записів, визначених для ініціювання, обліку, опрацювання і відображення у звітності операцій (подій і умов) суб'єкта господарювання, а також процедур для ведення обліку відповідних активів, зобов'язань і капіталу.

Інші грошові кошти (Прочие денежные средства). Грошові документи та кошти в дорозі.

Інші довгострокові виплати працівнику (Прочие долгосрочные выплаты работнику). Виплати працівнику (окрім виплат по закінченні трудової діяльності, виплат при звільненні та виплат інструментами власного капіталу підприємства), які не підлягають сплаті в повному обсязі впродовж дванадцяти місяців після закінчення місяця, в якому працівник виконував відповідну роботу.

Інші доходи (Прочие доходы). Доходи від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів, доходи від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі звичайної діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Інші необоротні матеріальні активи (Прочие необоротные материальные активы). Необоротні матеріальні активи, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунок 10 «Основні засоби». Для їх відображення у бухгалтерському обліку призначений однойменний рахунок.

Інші операційні доходи (*Прочие операционные доходы*). Доходи від реалізації іноземної валюти; доходи від реалізації інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій); доходи від операційної оренди активів; доходи від операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті; суми штрафів, пені, неустойок та інших санкцій за порушення господарських договорів, які визнані боржником або щодо яких одержані рішення суду, господарського суду про їх стягнення; доходи від списання кредиторської заборгованості, щодо якої минув строк позовної давності; відшкодування раніше списаних активів (надходження боргів, списаних як безнадійні); суми одержаних безоплатно оборотних активів та субсидій; інші доходи від операційної діяльності.

Інший додатковий капітал (*Прочий дополнительный капитал*). Сума дооцінки необоротних активів, вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших підприємств або фізичних осіб та інші види додаткового капіталу

Іпотека (*Ипотека*). Застава нерухомого майна, що залишається у володінні заставодавця або третьої особи.

К

Кабінетний аудит (*Кабинетный аудит*). Комплекс заходів, спрямованих на упередження порушення платником податків податкового законодавства, які здійснюються за допомогою процедур аналізу показників поданої платником податкової звітності та інформації, яка надійшла з різних джерел і накопичена в базах даних державної податкової служби.

Календарне планування (*Календарное планирование*). Частина оперативного планування, що полягає в розробленні графіків послідовного ходу робіт з виготовлення та випуску продукції заданої номенклатури у потрібному обсязі, які забезпечують погодженість дій усіх виробничих ланок підприємства на певних відрізках часу.

Калькуляційна одиниця (*Калькуляционная единица*). Первинний об'єкт калькулювання, яким залежно від технологічних і організаційних особливостей виробництва продукції може бути натуральна одиниця продукції, зведена одиниця, одиниця роботи, вартісна одиниця, а також замовлення, група однорідних виробів.

Калькуляційна стаття витрат (*Калькуляционная статья расходов*). Класифікаційна група витрат на виробництво, прийнята під час розрахунку собівартості продукції.

Калькуляція (*Калькуляция*) (лат. «набирати», тобто набирати витрати з метою визначення собівартості продукції). Обчислення собівартості одиниці продукції, виконаних робіт та послуг, також заготівельної собівартості матеріальних цінностей та засобів виробництва за елементами витрат. Залежно від призначення складають планові, нормативні та звітні фактичні калькуляції.

Калькуляція нормативна (*Калькуляция нормативная*). Складається на основі діючих на початку року норм витрат на конкретний вид продукції в розрізі витрат за елементами (рахунки класу 8).

Камеральна перевірка (*Камеральная проверка*). Аудиторська процедура, що здійснюється без виходу в бюджетну установу фактичними показниками фінансової звітності, неузгодженості між показниками, наведеними у різних формах звітності.

Капітал, внесений засновниками (*Капитал, внесенный учредителями*). Вкладений капітал, який у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності відображається як складова власного капіталу.

Капіталізація фінансових витрат (*Капитализация финансовых расходов*). Включення фінансових витрат до собівартості кваліфікаційного активу.

Капітальне будівництво (*Капитальное строительство*). Процес створення нових, а також розширення, реконструкція, технічне переоснащення діючих підпри-

емств, об'єктів виробничого і невиробничого призначення, пускових комплексів (з урахуванням проектних робіт, проведення торгів (тендерів) у будівництві, консервації, розконсервації об'єктів, утримання дирекцій підприємств, що будуються, а також придбання технологічного обладнання, що не входить до кошторису об'єктів).

Карта виробітку (*Карта выработки*). Обліковий документ, що застосовується на підприємствах, де працівники одного підрозділу виконують різні замовлення (форми рапортів, листків виробітку, облікові картки, відомості про виробіток, листки на доплату тощо). Можуть використовуватись для нагляду за виконанням замовлення.

Картка багатографна (*Карточка многографная*). Картка, яку використовують для обліку тих об'єктів, які вимагають деталізації показників за дебетом та кредитом рахунка (наприклад, виробничих витрат за статтями, капіталу за джерелами формування тощо).

Картка лімітно-забірна (*Карточка лимитно-заборная*). Комбінований нагромаджувальний документ для обліку відпускання товарно-матеріальних цінностей. Випускаючи Картку лімітно-забірну, в ній вказують, на який термін її виписано, назву отримувача, вид і ліміт відпускання матеріалів. Упродовж вказаного терміну у межах ліміту матеріально відповідальні особи здійснюють відпускання матеріалу. Після кожної операції відпускання у Картці лімітно-забірній роблять запис щодо залишку ліміту. Застосування Картки лімітно-забірної скорочує кількість разових бухгалтерських документів, наприклад, накладних.

Картка обліку витрат (*Карточка учета расходов*). Первинний бухгалтерський документ, в якому реєструють усі види витрат на виробництво відповідно до їх класифікації та методу обліку.

Картковий рахунок (*Карточный счет*). Банківський поточний рахунок, на якому обліковуються операції за платіжними картками.

Касовий ордер (*Кассовый ордер*). Первинний документ (прибутковий або видатковий касовий ордер), що

застосовується для оформлення надходжень (видачі) готівки з каси. Форму касових ордерів встановлено постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 № 637 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні».

Касові документи (*Кассовые документы*). Документи (касові ордери та платіжні чи розрахунково-платіжні відомості, розрахункові документи, відомості закупівлі сільськогосподарської продукції, інші прибуткові та видаткові касові документи), за допомогою яких відповідно до законодавства України оформляються касові операції, звіти про використання коштів, а також відповідні журнали встановленої форми для реєстрації цих документів та книги обліку.

Касові операції (*Кассовые операции*). Операції підприємств (підприємців) між собою та з фізичними особами, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення розрахунків через касу з відображенням цих операцій у відповідних книгах обліку.

Кваліфікаційний актив (*Квалификационный актив*). Актив, який обов'язково потребує суттєвого часу для його створення.

Кваліфікований страховий поліс (*Квалифицированный страховой полис*). Виданий страховиком, який не є пов'язаною стороною страхувальника, страховий поліс, на який не може бути звернене будь-яке стягнення відповідно до закону, страхові виплати (надходження) за яким (полісом) використовуються для виплати працівникам страхувальника за програмами з визначеною виплатою та не повертаються страхувальнику, крім випадків, якщо такі виплати (надходження) перевищують зобов'язання працівникам за умовами полісу або повертаються страхувальнику для погашення вже здійснених ним виплат працівникам.

Квантифікація (*Квантификация*). Кількісне вимірювання фактів господарського життя із застосуванням різних вимірників.

Кінцеве сальдо по рахунку (*Конечное сальдо по счету*). Різниця між сумами, відображеними на різних сто-

ронах рахунку бухгалтерського обліку (між дебетовим і кредитовим оборотами) з урахуванням початкового сальдо по рахунку.

Клас активів (*Класс активов*). Група активів, однакових за характером і способом використання в діяльності суб'єкта господарювання.

Класифікація витрат (*Классификация расходов*). Групування всієї сукупності витрат, які входять у собівартість продукції, за певними ознаками: економічна роль у виготовленні продукції, спосіб віднесення до собівартості продукції, залежність від обсягу виробництва, ступінь охоплення планом, доцільність витрачення, зв'язок із виробництвом, час виникнення, однорідність складу витрат.

Класифікація бухгалтерських рахунків (*Классификация бухгалтерских счетов*). Групування рахунків бухгалтерського обліку за однорідними ознаками з метою їх глибокого вивчення та правильного застосування при систематизації економічної інформації. Найбільш характерними класифікаційними ознаками є належність рахунків до засобів та джерел, об'єктів обліку або до регулюючих, оборотних чи необоротних об'єктів обліку.

Кліринг (*Клиринг*). Система безготівкових розрахунків за товари, цінні папери та послуги, заснована на заліку взаємних вимог та зобов'язань. Міжбанківський кліринг передбачає розрахунки між банками шляхом заліку взаємних грошових вимог юридичних осіб цієї країни.

Кліринговий рахунок (*Клиринговый счет*). Рахунок, за яким і обліковуються безготівкові розрахунки, що ґрунтується на за рахуванні банками за певний період взаємних платіжних вимог сторін, що беруть участь у розрахунках.

Ключові положення інформаційного забезпечення бізнесу (*Ключевые положения информационного обеспечения бизнеса*). Компонент внутрішньогосподарського контролю, який включає систему фінансової звітності та складається з процедур і бухгалтерських записів, визначених для ініціювання, обліку, опрацювання і ві-

дображення у звітності операцій (подій і умов) суб'єкта господарювання, а також процедур для ведення обліку відповідних активів, зобов'язань і капіталу.

Книга обліку (Книга учета). Касова книга, книга обліку доходів і витрат, книга обліку прийнятих та виданих касиром грошей або книга обліку розрахункових операцій.

Книга обліку доходів і витрат (Книга учета доходов и расходов). Книга, яка ведеться суб'єктами підприємницької діяльності – фізичними особами, оподаткування доходів яких здійснюється згідно із законодавством з питань оподаткування суб'єктів малого підприємництва (у тому числі шляхом отримання свідоцтва про сплату єдиного податку), а також особами, які мають пільговий торговий патент для продажу товарів (крім підакцизних) (надання послуг) відповідно до законодавства з питань патентування деяких видів підприємницької діяльності, якщо такі особи не є платниками податку на додану вартість згідно із законодавством.

Книга обліку прийнятих та виданих старшим касиром грошей (Книга учета принятых и выданных старшим кассиром денег). Книга, що застосовується для обліку готівки та сплачених документів. Форму зазначеної книги встановлено постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 № 637 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні».

Код бухгалтерського рахунку (Код бухгалтерского счета). Умовне цифрове позначення рахунку; використовується замість словесного позначення для полегшення бухгалтерських записів. Серед рахунків бухгалтерського обліку синтетичні рахунки мають серійний спосіб кодування двозначними цифрами від 01 до 99, а субрахунки – тризначними цифрами, з яких перші дві означають код (номер) синтетичного рахунку, а третя – номер субрахунку.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Коеффициент абсолютной ликвидности). Відношення суми гро-

шових коштів та їх еквівалентів до величини поточних зобов'язань.

Коефіцієнт вибуття основних фондів (*Коеффициент выбытия основных фондов*). Відношення вартості основних фондів, що вибули за певний період, до вартості основних фондів на початок того самого періоду.

Коефіцієнт використання знарядь праці (*Коеффициент использования орудий труда*). Відношення суми добутків фактичної продуктивності кожної одиниці устаткування на фактичний час його роботи до суми добутків паспортних продуктивностей цього устаткування на номінальний фонд часу його роботи.

Коефіцієнт використання наявного устаткування (*Коеффициент использования имеющегося оборудования*). Відношення числа одиниць або потужності діючого устаткування до числа одиниць або потужності встановленого устаткування.

Коефіцієнт виходу продукції (*Коеффициент выхода продукции*). Відношення кількості виробленої продукції до загальної витрати сировини цього виду за певний період.

Коефіцієнт власного капіталу (*Коеффициент собственного капитала*). Відношення суми власного капіталу до загальної величини активів.

Коефіцієнт ефективності хеджування (*Коеффициент эффективности хеджирования*). Частка від ділення відповідно зміни справедливої вартості або грошових потоків об'єкта хеджування на зміну справедливої вартості або грошового потоку від інструмента хеджування за кошти комітента, комісійні операції. Комітент є власником товару, призначеного для реалізації, і тому може диктувати умови продажу.

Компенсація (*Компенсация*). Відшкодування, яке виникає через втрати або за юридичними підставами; виплата працівника згідно з чинним законодавством.

Компетенція органів ДКРС (*Компетенция органов ГКРСИ*). Постійні й тимчасові повноваження органів ДКРС, делеговані їм державою й закріплені за ними стат-

тею 8 Закону України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» та іншими законами й нормативно-правовими актами України на здійснення контролю за дотриманням законодавства з фінансових питань.

Коносамент (*Коносамент*) (від фр. документ). Необоротний документ, що свідчить про укладення договору морського перевезення, використовується як товаросупровідний документ і виготовляється вповноваженим агентом у порту перевантаження.

Консалтинг (*Консалтинг*). Діяльність спеціалізованих компаній із надання інтелектуальних послуг виробникам, продавцям, покупцям (поради і рекомендації) з різноманітних питань виробничої діяльності, створення і реєстрації фірм, дослідження і прогнозування ринків товарів і послуг, розробки бізнес-проектів, маркетингових програм, інноваційної діяльності, пошуку шляхів виходу з кризових ситуацій тощо.

Консолідація (*Консолидация*). Зміцнення, усталення, укріплення, об'єднання.

Консолідація акцій (*Консолидация акций*). Зменшення загальної кількості акцій відповідно до заданого коефіцієнта водночас із пропорційним збільшенням номінальної вартості всіх випущених емітентом акцій.

Консолідована фінансова звітність (*Консолидированная финансовая отчетность*). Звітність, яка відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці. Консолідовану фінансову звітність після об'єднання підприємств складає материнське підприємство за групу підприємств.

Контитування (*Контитувание*). Зазначення в документі кореспондуючих рахунків, на яких має бути відображена господарська операція, оформлена документом або групою однорідних документів.

Контракт (*Контракт*). Договір купівлі-продажу товарів та послуг, який передбачає перехід прав власності на товар від продавця до покупця.

Контракт «витрати без винагороди» (*Контракт «расходы без вознаграждения»*). Договір, за яким підряднику відшкодовуються допустимі або іншим чином визначені витрати без забезпечення винагороди. Проте відсоток додається на підставі понесених витрат.

Контракт «витрати плюс винагорода» (*Контракт «расходы плюс вознаграждение»*). Договір, за яким підряднику відшкодовуються витрати плюс передбачена винагорода.

Контракт із фіксованою ціною (*Контракт с фиксированной ценой*). Договір про будівництво, який передбачає фіксовану (тверду) ціну всього обсягу робіт за будівельним контрактом або фіксовану ставку за одиницю кінцевої продукції будівництва (кв. м, кількість місць тощо).

Контракт за ціною «витрати плюс» (*Контракт по цене «расходы плюс»*). Договір про будівництво, який передбачає ціну як суму фактичних витрат підрядника на виконання будівельного контракту та погодженого прибутку (у вигляді відсотка від витрат або фіксованої величини).

Контракт форвардний (*Контракт форвардный*). Документ встановленої форми, яким засвідчується зобов'язання особі придбання (продажу) цінних паперів повністю чи в певний час і на певних умовах у майбутньому з фіксованою ціною також продажу під час укладання контракту.

Контракт ф'ючерсний (*Контракт фьючерсный*). Документ встановленої форми, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, товари чи валюту в майбутньому з фіксованою ціною на момент виникнення зобов'язання між сторонами контракту.

Контролер (*Контролер*). 1) Особа, яка має повноваження контролювати, перевіряти правильність, обґрунтованість законність дій організацій, установ, державних органів, громадян; 2) назва посади фінансового директора, головного бухгалтера в деяких компаніях у США.

Контролінг (*Контроллинг*). Система управління процесом досягнення кінцевих цілей та результатів діяльності підприємства. Одна з форм внутрішнього контролю.

Контроль (Контроль). 1. Вирішальний вплив однієї чи декількох пов'язаних юридичних та/або фізичних осіб на господарську діяльність суб'єкта господарювання чи його частини, який здійснюється безпосередньо або через інших осіб, зокрема завдяки: праву володіння чи користування всіма активами чи їх значною частиною; праву, яке забезпечує вирішальний вплив на формування складу, результати голосування та рішення.

Комплексний аудит (Комплексный аудит). Передбачає вивчення та оцінку усіх статей фінансової звітності для підтвердження їх достовірності. Такий тип аудиту здійснюється при обов'язкових перевірках.

Компонент підприємства (Компонент підприємства). Одиниця (група одиниць), що генерує грошові кошти та може бути відділена операційно і забезпечує діяльність із виробництва та/або продажу продукції (робіт, послуг).

Комунікація (Коммуникация). Можливість передачі інформації, яка повинна бути зрозумілою та використовуватись для прийняття рішень.

Конвертація (Конвертация). Умова, за якою облігації, боргові зобов'язання або привілейовані акції можна обмінювати на інші види цінних паперів (прості акції або облігації), як правило, тих самих корпорацій у певній пропорції відповідно до встановлених при їх випуску умов.

Конкретизація (Конкретизация) (від лат. густий, ущільнений). Дослідження визначених об'єктів у всі їхній різнобічності, у якісному різноманітті реального існування (виявлення в процесі контролю непродуктивних витрат органів управління суб'єкта господарювання; укладенню договорів і контрактів, які дають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління суб'єкта господарювання; заміщенню посади керівника, заступника керівника спостережної ради, правління, іншого наглядового чи виконавчого органу суб'єкта господарювання особою, яка вже обіймає одну чи кілька із зазначених

посад в інших суб'єктах господарювання; обійманню більше половини посад членів спостережної ради, правління, інших наглядових чи виконавчих органів суб'єкта господарювання особами, які вже обіймають одну чи кілька із зазначених посад в іншому суб'єкті господарювання. Пов'язаними особами є юридичні та/або фізичні особи, які спільно або узгоджено здійснюють господарську діяльність, у тому числі спільно або узгоджено чинять вплив на господарську діяльність суб'єкта господарювання. Зокрема, пов'язаними фізичними особами вважаються такі, які є подружжям, батьками та дітьми, братами та (або) сестрами.

2. Вирішальний вплив на фінансову, господарську і комерційну політику підприємства або підприємництва з метою одержання вигод від його діяльності. 3. Елемент управління економічними об'єктами і процесами, який полягає у нагляді за ними з метою перевірки їх відповідності стану, передбаченому законами, юридичними нормами, актами, програмами, планами, договорами, проектами, угодами. 4. За його допомогою бухгалтерський облік забезпечує збереження майна, ефективність його використання та дотримання чинного законодавства. 5. Це система спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятним управлінським рішенням, встановлення результатів управлінського впливу на керований об'єкт, виявлення відхилень, допущених у ході виконання цих рішень.

Контроль вибірковий (*Контроль виборочний*).

Процес або процедура перевірки меншого, ніж 100%, числа об'єктів, що вивчаються при контролі сукупності всіх об'єктів з метою отримання оцінки характеристик і підготовки висновку про всю сукупність. Вибірковий контроль використовується в аудиті, якщо: характер досліджуваних об'єктів не потребує 100% вибірки; повинні бути зроблені висновки про всю сукупність об'єктів; час та вартість повної перевірки всієї генеральної сукупності будуть занадто великими. Основні види процедур вибіркового контролю: пе-

ревірка арифметичних розрахунків; візуальні спостереження; підтвердження; усне опитування; документальне підтвердження; сканування та підсумковий аналіз. Вибірковий контроль характеризується насамперед масштабом проведення, тобто обсягом робіт, які необхідно виконати.

Контроль за організацією системи бухгалтерського обліку (*Контроль за организацией системы бухгалтерского учета*). Це виконання частини функцій керівництва підприємства. Служба внутрішнього аудиту, як правило, відповідає перед керівництвом підприємства за постійне спостереження та контроль за функціонуванням цих систем.

Контроль (за суб'єктом господарювання) (*Контроль (за субъектом хозяйствования)*). Повноваження управляти фінансовою та операційною політиками іншого суб'єкта господарювання з метою одержання вигод від його діяльності.

Контроль управлінський (*Контроль управленческий*). Систематична, конструктивна діяльність керівників підприємства, спрямована на максимальне наближення фактичного стану справ до встановленого плану.

Контроль фінансово-господарський (*Контроль финансово-хозяйственный*). Контроль, що досліджує фінансово-господарську діяльність підприємців у сфері виробництва обміну і споживання суспільно необхідного продукту на економічному рівні.

Контрольна дія (*Контрольное действие*). Цілеспрямований вплив суб'єкта контролю на об'єкт з метою отримання певного результату, який характеризує його стан на певний момент часу.

Контрольна інформація (*Контрольная информация*). Інформація, яка формується в ході перевірки об'єкта ревізії. Вона використовується для потреб управління та за ступенем точності виокремлюється на категоричну, умовно точну, орієнтовну. Категорична інформація формується в результаті контролю первинних документів, натур-

них об'єктів та моментальних явищ. Умовно точна інформація створюється, коли контролер за будь-якими причинами не може самостійно доказати її абсолютну точність. Орієнтовна інформація спирається на розрахунки контролерів про розміри ймовірних втрат та недоотриманих доходів. Повнота контрольної інформації та її якість залежать від удосконалення методики контролю.

Контрольне обмірвання (*Контрольный обмер*).

Спосіб перевірки відповідності актів приймання виконаних будівельно-монтажних робіт фактичній кількості та характеру таких робіт у дійсності, належить до нефінансових заходів контролю.

Контрольний запуск сировини та матеріалів (*Контрольный запуск сырья и материалов*). Спосіб перевірки відповідності фактичного випуску сировини та матеріалів параметрам, передбаченим у нормативній документації щодо цього процесу; належить до нефінансових заходів контролю. У виробництві застосовують, щоб упевнитися в прогресивності чинних норм виходу продукції, визначення витрат сировини і матеріалів на одиницю продукції.

Контрольний захід (*Контрольное мероприятие*). Сукупність способів і методичних прийомів фінансового контролю (ревізія, перевірка, оцінка, розслідування та вивчення), які застосовуються суб'єктами державного фінансового контролю в межах повноважень, визначених Конституцією України та іншими актами законодавства, що регулюють їх діяльність, і спрямовані на повний комплекс (систему) або окремі процеси (етапи) фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з використанням бюджетних коштів, державного і комунального майна.

Контрольний рівень надійності (*Контрольный уровень надежности*). Упевненість у тому, що система внутрішнього контролю підприємства вчасно попередить чи виявить суттєві помилки та порушення.

Контрольний інтерес, контрольна частка (*Контрольный интерес, контрольная доля*). Володіння більш ніж 50% активів підприємства.

Контрольні процедури (*Контрольные процедуры*). Додаткові заходи у середовищі контролю, що їх вживає управлінський персонал для забезпечення обґрунтованих гарантій того, що завдання компанії буде досягнуте. В основному такі процедури належать до відповідного розподілу функцій: складання та використання документів, збереження активів та санкціонування угод.

Контрольні учасники (*Контрольные участники*). Учасники спільної діяльності зі створенням юридичної особи (спільного підприємства), які здійснюють контроль за її діяльністю.

Контрольно-аудиторські процедури (*Контрольно-аудиторские процедуры*). Система методичних дій щодо суб'єктів і об'єктів процесу розширеного відтворення суспільно необхідного продукту, які здійснюються аудиторами при проведенні контрольних функцій.

Контрольно-ревізійна процедура (*Контрольно-ревизионная процедура*). Організація перевірки наявності та стану матеріальних цінностей, фінансових ресурсів, розрахункових операцій тощо.

Контрольно-ревізійний процес (*Контрольно-ревизионный процесс*). Послідовна зміна контрольно-ревізійних процедур, яка здійснюється згідно з планом (програмою) на певному етапі контролю і спрямована на досягнення намічених цілей.

Контрольно-ревізійні дії (*Контрольно-ревизионные действия*). Акти поведінки суб'єкта контрольно-ревізійної діяльності, спрямовані на виконання програми ревізії.

Контролюючий орган (*Контролирующий орган*). Державний орган, який у межах своєї компетенції, визначеної законодавством, здійснює контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування податків, зборів, ін-

ших обов'язкових платежів та погашенням податкових зобов'язань чи податкового боргу.

Конфлікт інтересів на підприємстві (*Конфликт интересов на предприятии*). Розбіжності між особистими інтересами посадової особи (пов'язаних осіб підприємства) та посадовими (професійними) обов'язками особи діяти у найкращих інтересах підприємства. Конфлікт інтересів може бути мотивом діяльності особи, яка може призвести до господарських порушень.

Кореспондентський рахунок (*Корреспондентский счет*). Рахунок для обліку розрахунків, які виконує одна банківська установа за дорученням і на кошти іншої банківської установи на підставі укладеного кореспондентського договору (угоди).

Кореспонденція рахунків (*Корреспонденция счетов*). Метод ведення бухгалтерського обліку, згідно з яким кожна бухгалтерська операція відображається тією самою величиною водночас у дебеті одного рахунку та кредиті іншого, унаслідок чого між ними виникає подвійний (кореспондуючий) рахунок.

Кореспондуючий рахунок (*Корреспондирующий счет*). Рахунок бухгалтерського обліку, тісно пов'язаний з балансом. Відповідно до поділу балансу на актив і пасив, усі рахунки бухгалтерського обліку поділяються на активні та пасивні.

Кореспондуючі відносини (зв'язки) (*Корреспондирующие отношения (связи)*). Взаємозв'язки, які виникають між рахунками під час відображення господарських операцій.

Корпоративне підприємство (*Корпоративное предприятие*). Підприємство, яке звичайно утворюється двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на підставі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються,

участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства.

Корпоративні права (*Корпоративные права*).

Право власності на статутний фонд (капітал) юридичної особи або його частку (пай), включаючи права на управління, отримання відповідної частки прибутку такої юридичної особи, а також активів у разі її ліквідації відповідно до чинного законодавства, незалежно від того, чи створена така юридична особа у формі господарського товариства, підприємства, заснованого на власності однієї юридичної або фізичної особи, чи в організаційно-правових формах.

Користувачі звітності (*Пользователи отчетности*). Фізичні та юридичні особи, які потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Кошторис (*Смета*). Зведені витрати, зведені кошторисні розрахунки, об'єктні та локальні кошторисні розрахунки, об'єктивні та локальні кошториси, кошториси на окремі види робіт, кошториси на проектні та пошукові роботи, інші розрахунки витрат на будівництво, складені за встановленою формою, на основі яких визначається кошторисна вартість будівництва і договірна ціна. Кошторисна вартість будівництва може визначатися у приблизному або твердому кошторисі. Кошторис вважається твердим, якщо договором підяду не передбачено інше. Зміни до твердого кошторису можуть бути внесені лише за згодою сторін.

Кошторис витрат на виробництво (*Смета расходов на производство*). Узагальнюючий зведений документ із собівартості, який визначає її структуру та обсяг усіх витрат на виробництво і реалізацію продукції. Кошторис витрат на виробництво складають за групами економічних елементів і за калькуляційними статтями.

Кредит (*Кредит*). Права сторона бухгалтерського рахунку.

Кредит (*Кредит*). Надання коштів, товарів, послуг у борг на певних умовах. 1. Залежно від терміну, на який надається кредит, він може бути довготривалим, середньотри-

валим та короткотривалим. 2. Залежно від позикодавця кредит може бути банківським, державним, комерційним.

Кредитний ризик (*Кредитный риск*). Імовірність втрат однієї зі сторін – укладачів контракту про придбання фінансового інструмента внаслідок невиконання зобов'язання іншою стороною.

Кредитор (*Кредитор*). Фізична чи юридична особа, перед якою таке підприємство має заборгованість, відображену в його балансі. Юридична або фізична особа, яка має у встановленому порядку підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також органи державної податкової служби та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів (обов'язкових платежів). Конкурсні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, які виникли до порушення провадження у справі про банкрутство та вимоги яких не забезпечені заставою майна боржника. До конкурсних кредиторів належать також кредитори, вимоги яких до боржника виникли внаслідок правонаступництва за умови виникнення таких вимог до порушення провадження у справі про банкрутство. Поточні кредитори – кредитори за вимогами до боржника, які виникли після порушення провадження у справі про банкрутство.

Кредиторська заборгованість (*Кредиторская задолженность*). Кошти підприємства, організації або установи, які підлягають сплаті відповідним юридичним або фізичним особам

Кошторис витрат (*Смета расходов*). Витрати підприємства, пов'язані з його діяльністю за певний період, незалежно від того, входять витрати до собівартості продукції у цьому періоді чи ні.

Критерій оптимальності (*Критерий оптимальности*). Конкретний кількісний показник, за яким відбирають найліпший варіант рішення із множини можливих.

Критерії (Критерии). Контрольні показники, що використовуються для оцінки або вимірювання предмета, включно з показниками, там де це прийнятно, подання та розкриття інформації. Критерії можуть бути формальними та менш формальними. Навіть для одного й того ж предмета можуть існувати різні критерії. Відповідні критерії потрібні для прийнятно несуперечливої оцінки або вимірювання предмета в контексті професійного судження.

Кумулятивний коефіцієнт (Кумулятивный коэффициент). Показник, який розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта, на суму чисел років його корисного використання.

Кумулятивний приріст інфляції (Кумулятивный прирост инфляции). Добуток індексів інфляції за період, що складається з трьох останніх років, включаючи звітний.

Курсова різниця (Курсовая разница). Різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Л

Лабораторний аналіз (Лабораторный анализ). Установлення необхідних показників якості певних об'єктів контролю шляхом відповідного аналізу в стаціонарних умовах; належить до нефінансових заходів контролю.

Лізинг (Лизинг). Форма довгострокового договору оренди. Договір лізингу характеризується певними умовами використання і орендованого майна. За суттю – це дещо середнє між договором оренди і договором про надання кредиту.

Ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів (Ликвидационная стоимость объекта основных средств). Сума коштів або вартість інших активів, яку

підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних із продажем (ліквідацією).

Ліквідаційна вартість основних фондів (*Ликвидационная стоимость основных фондов*). Сукупна вартість цінностей, одержаних під час ліквідації засобів праці, таких, як деталі, придатні для ремонту інших машин, метал, будівельні та інші матеріали за вирахуванням вартості демонтажу і розбирання елементів основних фондів.

Ліквідність (*Ликвидность*). Здатність підприємства своєчасно сплачувати за всіма поточними зобов'язаннями.

Ліквідність активів (*Ликвидность активов*). Спроможність окремих видів активів підприємства повільно конвертуватись у грошову форму без втрати своєї балансової вартості з метою досягнення необхідного рівня ліквідності підприємства.

Ліквідність балансу (*Ликвидность баланса*). Це рівень покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строкам погашення його зобов'язань.

Ліквідність підприємства (*Ликвидность предприятия*). Спроможність підприємства перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів.

Ліміт (*Лимит*). Вид обмеження фінансової операції, ініційованої із застосуванням платіжної картки, що застосовується з метою зменшення фінансових ризиків членів та учасників Національної системи масових електронних платежів та забезпечення ефективного використання емітентами залучених коштів клієнтів. Ліміти, що застосовуються у Національній системі масових електронних платежів, поділяються на карткові та системні.

Ліміт залишку готівки в касі (*Лимит остатка наличных в кассе*). Граничний розмір готівки, що може залишатися в касі підприємства на кінець робочого дня, який встановлюється установою банку. Ліміт каси встанов-

люється підприємствам, які мають рахунки в установах банків і здійснюють операції з готівкою. Такі підприємства можуть зберігати в своїй касі готівку на кінець дня в межах затвердженого ліміту каси.

Лімітна довідка (*Лимитная справка*). Документ, який містить затвержені бюджетні призначення (асигнування) та їх помісячний розподіл.

Ліцензія (*Лицензия*). Дозвіл на здійснення певної діяльності, використання певних прав, що видається органами державного управління.

Логічний контроль (*Логический контроль*). Перевірка логічного зв'язку між окремими звітними і розрахунковими показниками, порівняння звітних показників з показниками попереднього звітного періоду, даними про виробничу потужність

М

Майбутня економічна вигода (*Будущая экономическая выгода*). Потенціал, який може сприяти надходженню, (прямо або непрямо) грошових коштів та їх еквівалентів до суб'єкта господарювання. Потенціал може бути виробничим, тобто частиною операційної діяльності суб'єкта господарювання. Він також може набирати форми конвертованості у грошові кошти та їх еквіваленти або спроможності зменшувати вибуття грошових коштів, наприклад, коли альтернативний виробничий процес зменшує витрати на виробництво.

Майно підприємства (*Имущество предприятия*). Виробничі та невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.

Майново-господарські зобов'язання (*Имущественно-хозяйственные обязательства*). Визнаються цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасника-

ми господарських відносин при здійсненні господарської діяльності, через які зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися від певної дії, а сторона, яка управляє, має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) (*Малоценные и быстроизнашивающиеся предметы (МБИ)*). До малоцінних та швидкозношуваних предметів належать предмети, що використовуються впродовж не більше одного року або нормального операційного циклу (незалежно від їх вартості), якщо він більше одного року, зокрема: інструменти, господарський інвентар, спеціальне оснащення, спеціальний одяг тощо. Вартість МШП, що передані в експлуатацію, виключається зі складу активів (списується з балансу) з подальшою організацією оперативного кількісного обліку таких предметів за місцями експлуатації та відповідними особами впродовж строку їх фактичного використання.

Малоцінні необоротні активи (*Малоценные необоротные активы*). Малоцінні та швидкозношувані предмети, строк корисного використання яких більше одного року або одного операційного циклу (за умови, що операційний цикл більше одного року), зокрема: спеціальні інструменти, спеціальні пристосування, вартість яких погашається нарахуванням зносу за встановленою підприємством кошторисною ставкою (нормою) з урахуванням очікуваного строку використання таких об'єктів. На рахунок «Малоцінні необоротні матеріальні активи» відображається вартість предметів, строк корисного використання яких більше одного року, зокрема, спеціальні інструменти і спеціальні пристосування, вартість яких погашується нарахуванням зносу за встановленою підприємством ставкою (нормою) з урахуванням очікуваного способу використання таких об'єктів та інші предмети, які за вартісними ознаками підприємством зараховано до складу малоцінних необоротних матеріальних активів.

Маржа (банківська) (Маржа (банковская)). Різниця між середньозваженою ставкою доходу, що банківська установа отримує від підпроцентних активів, та середньозваженою ставкою витрат, що банківська установа виплачує за своїм підпроцентними зобов'язаннями. Крім банківської, є біржова, страхова, торговельна маржі.

Маржинальний дохід (Маржинальный доход). Різниця між виручкою від продажу та змінними затратами, яка характеризує внесок у покриття постійних затрат і формування загального прибутку підприємства.

Масова оцінка (Массовая оценка). Визначення вартості майна, що приватизується, з використанням стандартної методології та стандартного набору вихідних даних.

Матеріальна відповідальність (Материальная ответственность). Зобов'язання працівників відшкодувати майновий матеріальний збиток, який спричинений з їхньої провини організації, де вони працюють, унаслідок невиконання або неналежного виконання трудових обов'язків.

Матеріально відповідальна особа (МВО) (Материально ответственное лицо (МОЛ)). Працівник підприємства, який за трудовим законодавством несе повну матеріальну відповідальність за шкоду, яка виникла внаслідок незабезпечення збереження переданих йому під звіт цінностей. Така відповідальність зазначається у письмовому договорі, який укладається підприємством з працівником. Як правило, з МВС укладається договір про повну матеріальну відповідальність, а за умови спільного виконання окремих видів робіт може вводиться бригадна (колективна) відповідальність.

Материнське (холдингове) підприємство (Материнское (холдинговое) предприятие). Підприємство, яке здійснює контроль дочірніх підприємств.

Матеріали контрольного заходу (Материалы контрольного мероприятия). Це сформована група документів, складених за результатами контрольного заходу,

та інформація про вжиті за його підсумками заходи суб'єктом господарювання, у якого вони проводилися, та/або відповідним міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади.

Матеріальна підробка (*Материальная подделка*).

Зміна змісту оригіналу документа шляхом підчисток, виправлень, дописок, відмітки заднім числом та інших способів (наприклад, чек із підробленим підписом, платіжна відомість із підробленою розпискою про отримання за нею грошей тощо).

Меморіальний ордер (*Мемориальный ордер*).

Розрахунковий документ, який складається за ініціативою банку для оформлення операцій щодо списання коштів з рахунку платника, внутрішньобанківських операцій відповідно до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та нормативно-правових актів НБУ.

Мета аудиту (*Цель аудита*). Установити достовірність фінансової звітності.

Мета внутрішнього аудиту (*Цель внутреннего аудита*). Висловлення обґрунтованої думки внутрішнього аудитора про об'єкт аудиту (фінансова звітність, порядок ведення бухгалтерського обліку, надійність функціонування системи внутрішнього контролю тощо).

Метод аудиторської діяльності (*Метод аудиторской деятельности*). Сукупність прийомів, за допомогою яких визначається стан об'єктів, що вивчаються та досліджуються.

Метод аудиту (податкового) (*Метод аудита (налогового)*). Сукупність прийомів за допомогою яких оцінюється стан об'єктів, що підлягають аудиторському дослідженню. До таких прийомів входять: перевірка, аналіз, пояснення, анкетування, звірка, обстеження, тестування, експертиза.

Метод бухгалтерського обліку (*Метод бухгалтерского учета*). Сукупність способів та прийомів, з допомогою яких здійснюється контроль за збереженням і рухом

коштів та засобів, обраховуються джерела їх утворення в процесі їх обігу. Метод бухгалтерського обліку ґрунтується на таких *головних елементах*: документація, інвентаризація, рахунки.

Метод участі в капіталі (Метод участия в капитале). Метод обліку інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно збільшується або зменшується на суму збільшення або зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Методи бухгалтерської експертизи (Методы бухгалтерской экспертизы). Експерти застосовують такі методи: бухгалтерський аналіз (використання контрольної функції бухгалтерського обліку, що реалізується за допомогою елементів методу бухгалтерського обліку), економіко-криміналістичний аналіз (використання прийомів і методів економічного аналізу для виявлення за економічними показниками господарського суб'єкта ознак здійснення злочину); експертно-ревізійний аналіз (комплекс використання прийомів документальної і фактичної перевірки для виявлення і дослідження фактів протиправної діяльності).

Методи калькуляції (Методы калькуляции). *Позамовний метод* обліку витрат на виробництво застосовують в основному в індивідуальних та дрібносерійних виробництвах. Об'єктами обліку при цьому методі є окремі замовлення. *Нормативний метод* обліку витрат на виробництво застосовують для щоденного виявлення відхилень від діючих норм на виробництво з метою запобігання надмірних витрат коштів підприємства. *Попередільний метод.* (Переділ – це визначена сукупність технологічних операцій, унаслідок виконання яких одержують продукт праці, готовий для цієї сукупності (напівфабрикат, напівпродукт)). При цьому методі витрати обліковуються в розрізі технологічних переділів, видів продукції або напівфабрикатів.

Метод економічного контролю (Метод экономического контроля). Під цим методом розуміють сукупність специфічних прийомів, які використовуються при до-

триманні відповідних принципів для вивчення законності, доцільності достовірності фінансово-господарських операцій на основі облікової, звітної, нормативної та іншої інформації разом із дослідженням фактичного стану підконтрольних об'єктів. Методи контролю, як правило, задаються заздалегідь, набій таких методів (способів, прийомів) обирає суб'єкт контролю залежно від об'єкта контролю для досягнення мети контролю.

Методи фінансового контролю (*Методы финансового контроля*). Прийоми і засоби здійснення фінансового контролю. До них належать фінансові перевірки, аналіз фінансово-господарської діяльності, звіти про фінансову діяльність перед органами законодавчої та виконавчої влади, інвентаризації, ревізії.

Методика (*Методика*). Конкретизація методу, доведення його положення, алгоритму, чіткого опису способів проведення.

Методика аудиту (*Методика аудита*). Сукупність прийомів і способів контролю, що застосовуються для вивчення фінансової звітності та підтвердження її достовірності. Включає такі складові: об'єкти дослідження, джерела інформації, прийоми контролю, способи перевірки, порядок застосування процедур контролю.

Методика внутрішнього аудиту (*Методика внутреннего аудита*). Сукупність методичних та технічних прийомів, засобів та інструментів дослідження стану та поведінки об'єктів аудиту відповідно до встановлених цілей.

Методика ревізії (*Методика ревизии*). Сукупність способів і прийомів, що дають можливість провести ревізію системно та в найбільш доцільній послідовності, тобто система способів, прийомів і правил, яка застосовується для вивчення господарства.

Метод ефективної ставки відсотка (*Метод эффективной ставки процента*). Метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходом за фіксованою ставкою

відсотка і добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується відсоток.

Метод контролю (Метод контролю). Сукупність способів і прийомів дослідження розширеного відтворення суспільно необхідного продукту й додержання вимог його законодавчого регулювання.

Метод нарахування амортизації (Метод начислення амортизації). Система способів списання вартості необоротних активів у зв'язку з їх зношуванням. Розрізняють такі методи: виробничий, зменшення залишкової вартості, кумулятивний, пришвидшеного зменшення залишкової вартості, прямолінійний та метод, що передбачений податковим законодавством.

Метод нарахування прогнозованих одиниць (Метод начислення прогнозованих одиниць). Метод оцінки теперішньої вартості зобов'язання за програмою з визначеною виплатою, який розглядає кожен період виконання робіт як такий, що веде до виникнення права на додаткову одиницю виплати.

Методика фінансового контролю (Методика фінансового контролю). Сукупність методів (прийомів) контролю, яка передбачає послідовне використання методів і прийомів, чіткий опис способу виконання контрольних процедур, дає змогу всебічно, повно і об'єктивно дослідити господарські та фінансові операції підконтрольного об'єкта з метою виявлення, усунення і попередження порушень використання фінансових ресурсів. На підставі застосування обраних методик із використанням методів проведеного контролю готується заключний документ – акт, висновок, обґрунтування тощо та приймаються відповідні рішення згідно з МСФЗ (МСФО) – Міжнародний стандарт фінансової звітності, який прийнятий міжнародними бухгалтерськими організаціями.

Моніторинг (Мониторинг). Аудиторська процедура, яка полягає у безперервному відстеженні операцій на рахунках бюджетної установи, відкритих в органі Держав-

ного казначейства України, та показників її фінансової звітності з метою виявлення ознак, які можуть свідчити про можливість допущення фінансових порушень.

Моніторинг заходів контролю (*Мониторинг мероприятий контролю*). Процес оцінки ефективності роботи внутрішнього контролю за певний відрізок часу. Він передбачає своєчасну оцінку структури та заходів контролю, а також виконання необхідних коригуючих дій у відповідь на зміни в цих умовах. Моніторинг заходів контролю є складовою внутрішнього контролю. Забезпечується безпервною діяльністю з моніторингу; невід'ємна складова звичайної регулярної діяльності суб'єкта господарювання і включає регулярне управління та нагляд.

Моніторинг систем в аудиті (*Мониторинг систем в аудите*). Систематичне зіставлення дійсного стану справ на підприємстві.

Мотивація трудової діяльності (*Мотивация трудовой деятельности*). Сукупність внутрішніх і зовнішніх руйнівних сил, що спонукають людину до діяльності та надають цій діяльності спрямованість, зорієнтовану на досягнення визначених підприємством цілей. До мотивації належить комплекс заходів та спонукань, що спрямовані на досягнення цілей економічної стратегії розвитку підприємства через задоволення потреб співробітників підприємства, шляхом відшкодування та інших джерел зіставляються, коли проводять розрахунок фінансових результатів від надзвичайної діяльності. Надзвичайні витрати включаються до фінансової звітності з вирахуванням суми, на яку зменшується податок на прибуток від діяльності підприємства внаслідок збитків від надзвичайних подій. Прямі втрати від надзвичайних подій (знищені активи) і витрати підприємства на здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням і ліквідацією наслідків надзвичайних подій (відшкодування стороннім працівникам та їхнім родинам, оплата працівникам, зайнятим на відновлювальних роботах, вартість використаних матеріалів тощо).

Н

Надзвичайні доходи (*Чрезвычайные доходы*).

Доходи, що виникли внаслідок надзвичайних подій, зокрема визнана сума відшкодування втрат від надзвичайних подій з різних джерел. Надзвичайні доходи підприємства одержують у разі відшкодування надзвичайних витрат страховими компаніями або значних благодійних внесків з боку інших підприємств або фізичних осіб, пов'язаних із діяльністю підприємства в надзвичайних ситуаціях (стихійне лихо, експропріація власності підприємства за кордоном, зміна законодавства тощо).

Наказ про облікову політику (*Приказ об учетной политике*). Внутрішній документ підприємства, яким оформлюється обрана сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються для складання та подання фінансової звітності.

Накладна (*Накладная*). Первинний бухгалтерський документ, яким оформлюють операції відпуску й прийняття товарно-матеріальних цінностей.

Накопичений дохід за цінним папером (*Накопленный доход по ценной бумаге*). Це частина вартості цінного папера, що відображає суму нарахованого доходу на час купівлі цінного папера.

Напруженість використання виробничої площі (*Напряженность использования производственной площади*). Відношення валової продукції до розміру виробничої площі.

Наскрізна перевірка (*Сквозная проверка*). Перевірка, що передбачає простеження кількох операцій у системі бухгалтерського обліку.

Націнка (*Наценка*). 1. Збільшення ціни виробу, продукції, товару, пов'язане або з додатковими витратами на їх виготовлення та продаж, або з їх особливими властивостями. 2. Додаток до попередньої ціни товару, що здійс-

нюється в міру виконання наступних робіт, які потребують додаткових витрат.

Негарантована ліквідаційна вартість (*Негарантированная ликвидационная стоимость*). Частина ліквідаційної вартості об'єкта оренди, отримання якої орендодавцем не забезпечується або гарантується лише пов'язаною з ним стороною.

Невідмовна орендна угода (*Неотказное арендное соглашение*). Орендна угода, за якою орендарем на початок строку оренди сплачено таку суму орендної плати, яка дає змогу орендодавцю бути впевненим у продовженні строку оренди або яка може бути розірвана.

Негрошові операції (*Неденежные операции*). Операції, що не потребують використання грошових коштів або їх еквівалентів.

Недоброякісний документ (*Недоброкачественный документ*). Документ, який не відповідає вимогам доброякісного документа та відображає здійснену операцію у перекрученому вигляді та містить фальшиві факти.

Недоїмка (*Недоимка*). Сума податку або сума збору, не сплачена у встановлений законодавством про податки і збори термін.

Незавершене виробництво (*Незавершенное производство*). Продукція (вироби, заготовки, деталі), яка не пройшла всіх стадій (фаз, переділів) обробки, передбачених технологічним процесом, а також вироби неукomплектовані, що не пройшли випробувань і технологічного приймання.

Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи (*Незавершенные капитальные инвестиции в нематериальные активы*). Капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося.

Незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи (*Незавершенные капитальные инвестиции в необоротные материальные активы*).

Капітальні інвестиції у будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання об'єктів необоротних матеріальних активів, уведення яких в експлуатацію на дату балансу не відбулося, а також авансові платежі для фінансування будівництва.

Незадовільний фінансовий стан (*Неудовлетворительное финансовое положение*). Характеризується неефективним розміщенням ресурсів та неефективним використанням їх, і незадовільною платоспроможністю підприємства, наявністю простроченої заборгованості перед бюджетом, із заробітної плати, недостатньою фінансовою стійкістю у зв'язку з несприятливими тенденціями розвитку виробництва та збуту продукції підприємства.

Незаконне привласнення активів (*Незаконное присвоение активов*). Включає крадіжку активів суб'єкта господарювання, що часто здійснюється найманими працівниками суб'єкта господарювання у порівняно невеликих та несуттєвих розмірах. У незаконному привласненні активів може брати участь і управлінський персонал, для якого зазвичай легше замаскувати або сховати незаконне привласнення активів так, що це буде важко знайти.

Незалежна оцінка майна (*Независимая оценка имущества*). Визначення певного виду вартості майна суб'єктом оціночної діяльності – суб'єктом господарювання за договором із замовником.

Незалежний контроль (*Независимый контроль*). Аудиторський контроль, який створюється на комерційних засадах.

Незалежність аудитора (*Независимость аудитора*). Обумовлене його професійною діяльністю проведення експертної оцінки бухгалтерського обліку і звітності щодо правдивості відображення господарської діяльності суб'єкта підприємництва.

Незалежність (нейтральність) облікової інформації (*Независимость (нейтральность) учетной информации*). Одна з характеристик надійності облікової

інформації. Незалежність від упередженості є спроможністю методики оцінювання (вимірювання) забезпечити безпомилковий опис досліджуваних властивостей. Незалежність не допускає використання бухгалтерських стандартів із політичною чи економічною метою.

Незастраховані особи (*Незастрахованные лица*). Військовослужбовці Збройних сил України, Прикордонних військ України, Внутрішніх військ, Військ цивільної оборони, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Служби безпеки України, органів внутрішніх справ України, звільнені з військової служби у зв'язку зі скороченням чисельності або штату без права на пенсію (далі – військовослужбовці), та особи, які вперше шукають роботу, інші незастраховані особи у разі їх реєстрації в установленому порядку як безробітних.

Нематеріальний актив (*Нематериальный актив*). Немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований.

Немонетарні активи (*Немонетарные активы*). Усі активи, крім грошових коштів, їх еквівалентів та дебіторської заборгованості у фіксованій (або визначеній) сумі грошей.

Немонетарні статті (*Немонетарные статьи*). Статті інші, ніж монетарні статті балансу.

Необоротні активи (*Необоротные активы*). Усі активи, що не є оборотними.

Неоплачений капітал (*Неоплаченный капитал*). Сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу, різниця між оголошеним та неоплаченим статутним фондом. Сума неоплаченого капіталу вираховується при визначенні власного капіталу.

Непередбачена орендна плата (*Непредвиденная арендная плата*). Частина орендної плати, яка не зафіксована конкретною сумою та розраховується із застосуванням показників інших, ніж строк оренди (обсяг продажу, рівень використання, індекс інфляції та ціни, ринкові ставки відсотка тощо).

Непередбачене зобов'язання (*Непредвиденное обязательство*). 1. Зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; 2. Теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити.

Непрямий метод звітування про рух грошових коштів від операційної діяльності (*Непрямой метод отчетности о движении денежных средств от операционной деятельности*). Метод, згідно з яким прибуток або збиток коригується відповідно до впливу операцій негрошового характеру, будь-яких відрахувань або відстрочених чи нарахованих надходжень або платежів грошових коштів від операційної діяльності, а також відповідно до доходів чи витрат, пов'язаних із грошовими потоками від інвестиційної або фінансової діяльності.

Непрямі витрати (*Непрямые расходы*). 1. Витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом. 2. Витрати, які пов'язані з роботою виробничих підрозділів або підприємства в цілому й які включають у собівартість окремих видів продукції або робіт, розподіляючи їх за певними заздалегідь установленими ознаками.

Непрямі податки (*Непрямые налоги*). Податки, які існують у вигляді знижки до ціни товару.

Нереалізовані прибутки та збитки від внутрішньогрупових операцій (*Нереализованные прибыли и убытки от внутригрупповых операций*). Прибутки та збитки, які виникають унаслідок внутрішньогрупових операцій (продажу товарів, продукції, вико-

нання робіт, послуг тощо) і включаються до балансової вартості активів підприємства.

Нерезидент (*Нерезидент*). Іноземна фізична або юридична особа, а також особа певної країни чи особа без громадянства, яка постійно проживає за кордоном і діє на підставі законодавства країни перебування; іноземне дипломатичне, торговельне чи інше офіційне представництво, а також представництво підприємства або організації, що розташоване на території цієї країни, але не здійснює господарської та іншої комерційної діяльності. Нерезидент є суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності, має відповідні права та обов'язки. Режим оподаткування і регулювання для нерезидентів може відрізнятися від режиму для резидентів і часто визначається міждержавними угодами.

Нерозподілений прибуток (*Нераспределенная прибыль*). Сума чистого прибутку, яка реінвестована у компанію і не розподілена між її власниками і не входить до складу резервного капіталу. Сума непокритого збитку наводиться у дужках та вираховується при визначенні власного капіталу.

Несприятливі контракти (*Неблагоприятные контракты*). Контракти, у виконанні яких підприємство не зацікавлене внаслідок їх збитковості або інших причин та готове передати їх іншим підприємствам. •

Несуперечливість у бухгалтерському обліку (*Непротиворечивость в бухгалтерском учете*). Тотожність даних аналітичного і синтетичного обліку на перше число кожного місяця, а також їх відповідність показникам фінансової звітності.

Неустойка (штраф, пеня) (*Неустойка (штраф, пеня)*). Грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторіві у разі порушення своїх зобов'язань.

Номенклатура контролю (*Номенклатура контроля*). Склад (перелік) інформації, яка є в законах, нормативно-правових актах, кошторисах, квотах, планах та фактично зафіксованих характеристиках господарських фактів

та процесів, що використовуються в контрольному процесі для підтримки управлінських рішень.

Номинал банкнот (монет) (Номинал банкнот (монет)). Вартість, що зазначена на банкнотах (монетах).

Нормативні витрати (Нормативные расходы). Заплановані витрати на виробництво одиниці продукції (послуг), які базуються на нормах використання матеріалів, праці та нормальної виробничої потужності.

Нормативний документ (Нормативный документ). Документ, який установлює правила, загальні принципи чи характеристики різних видів діяльності або їх результатів.

Нормативний термін служби основних фондів (Нормативный срок службы основных фондов). Установлений розрахунком термін служби основних фондів певного виду, на базі якого встановлюють норми амортизації на реновацію.

Нормативно-правовий акт (Нормативно-правовой акт). Офіційний письмовий документ, прийнятий чи виданий уповноваженим на це суб'єктом нормотворення у визначеній законодавством формі та за встановленою законодавством процедурою, який спрямовано на регулювання суспільних відносин, містить нормативні приписи, розрахований на багаторазове застосування й дія якого не вичерпується одноразовим виконанням.

Нормоване завдання (Нормированное задание). Установлений обсяг роботи, який працівник або група працівників, наприклад бригада, повинні виконати за робочу зміну, робочий місяць відповідно змінне та місячне нормоване завдання або за іншу одиницю робочого часу погодинно оплачуваних роботах.

Нормування обігових коштів (Нормирование оборотных средств). Економічно обґрунтоване визначення суми фінансових ресурсів, необхідних підприємству для забезпечення безперервного процесу виробництва та своєчасного здійснення розрахунків у плановому році.

О

Обачність (у бухгалтерському обліку) (*Осмотрительность (в бухгалтерском учете)*). Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Об'єкт аудиту (*Объект аудита*). Інформація про окремі або взаємопов'язані факти господарської діяльності суб'єкта господарського контролю, яка відображена у системі бухгалтерського обліку та інших джерелах інформаційної системи і підлягає кількісній та вартісній оцінці.

Об'єкт аудиторської діяльності (*Объект аудиторской деятельности*). Окремі або взаємопов'язані економічні, організаційні, інформаційні та інші сторони функціонування системи, що досліджується, стан яких може бути оцінено кількісно і якісно.

Об'єкт аудиту ефективності (*Объект аудита эффективности*). Бюджетні кошти, що спрямовані на виконання бюджету в процесі аудиту.

Об'єкт бухгалтерського обліку (*Объект бухгалтерского учета*). Кошти та засоби підприємства, ті господарські операції та процеси, які обов'язково повинні відображатися в бухгалтерському обліку. Усі об'єкти бухгалтерського обліку об'єднані в 3 основні групи: *кошти і засоби підприємства і джерела утворення; виробничі процеси; господарські операції.*

Об'єкт витрат (*Объект расходов*). Продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Об'єкт контролю (*Объект контроля*). Підконтрольна установа, інший суб'єкт господарювання, включаючи його структурні та відокремлені підрозділи, які не є юридичними особами, щодо якого орган служби має повноваження та підстави для проведення ревізії відповідно до законодавства.

Об'єкт лізингу (Объект лизинга). Ним може бути будь-яке майно, яке відповідно до законодавства належить до основних засобів.

Об'єкт обліку витрат (Объект учета расходов). Продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Об'єкт оподаткування (Объект налогообложения). Прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суми валових витрат та суму амортизаційних відрахувань.

Об'єкт основних засобів (Объект основных средств). Закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції.

Облігації підприємств (Облигации предприятий). Цінні папери, що засвідчують унесення їх власниками грошових коштів і підтверджують зобов'язання відшкодувати їм номінальну вартість цих облігацій у передбачений строк із виплатою фіксованого відсотка (якщо інше не передбачено умовами випуску).

Облік аналітичний (Учет аналитический). Облік наявності та змін окремих видів і об'єктів господарських засобів і джерел їх утворення з використанням різних вимірників.

Облік бюджетний (Учет бюджетный). Бухгалтерський облік виконання бюджету та кошторису витрат бюджетних установ.

Облік витрат на виробництво (Учет расходов на производство). Сукупність облікових операцій, що забезпечують повне та своєчасне виявлення витрат на

виробництво і розподіл їх за елементами кошторису витрат на виробництво.

Облік внутрішньогосподарський (управлінський) (Учет внутрихозяйственный (управленческий)). Система обробки і підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Облік господарський (Учет хозяйственный). Кількісне вираження і якісна характеристика господарських і суспільних явищ. На всіх етапах суспільного розвитку для контролю і управління господарською діяльністю використовуються показники обліку. Для одержання цих показників необхідно спостерігати за явищами, що обліковуються, з метою їх виявлення. Ці явища вимірюються, тобто виражаються в окремих одиницях, реєструються в окремій системі та узагальнюються (групується).

Облік готової продукції (Учет готовой продукции). Реєстрація надходження, зберігання, відвантаження та реалізації готової продукції.

Облік кредитних операцій (Учет кредитных операций). Вид бухгалтерського обліку, який відображає взаємозв'язки між об'єднаннями, підприємствами та банками у сферах короткострокового та довгострокового кредитування.

Облік основних коштів (Учет основных средств). Сукупність облікових операцій щодо надходження та переміщення основних коштів, збереження кожного інвентарного об'єкта, яка забезпечує також своєчасне нарахування амортизації.

Облік робочого часу (Учет рабочего времени). Здійснюється за допомогою таблиця, де відображається час, відпрацьований кожним працівником, неявки на роботу із зазначенням причин.

Облік синтетичний (Учет синтетический). Облік наявності та змін сукупностей економічно однорідних господарських засобів і джерел їх утворення в грошовому вираженні.

Облік фінансовий (Учет финансовый). Сукупність правил і процедур, які забезпечують підготовку та оприлюднення інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства відповідно до вимог законодавства.

Облікова концепція (Учетная концепция). Абстрактне поняття, яке є основою для інтерпретації облікової інформації.

Облікова оцінка (Учетная оценка). Попередня оцінка, яка використовується підприємством з метою розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами.

Облікова політика (Учетная политика). Сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Облікова ставка Національного банку України (Учетная ставка Национального банка Украины). Виражена у відсотках плата, що береться НБУ за рефінансування комерційних банків шляхом купівлі векселів до настання строку платежу за ними і утримується з номінальної суми векселя. Облікова ставка є найнижчою серед ставок рефінансування і є орієнтиром ціни на гроші.

Обліковець (Учетчик). 1. Фахівець із обліку, бухгалтер. 2. Посадова особа бухгалтерії, яка виконує під безпосереднім керівництвом бухгалтера роботи із заповнення облікових реєстрів та таблиць на підставі даних первинних документів (вимог на матеріали, нарядів на відрядну роботу тощо). Обліковець виконує також реєстрацію бухгалтерських проведення та їхню розноску по рахунках; проводить нескладні розрахунки за окремими ділянками бухгалтерського обліку; приймає та контролює правильність оформлення первинних документів; готує їх до облікової обробки, а також для складання бухгалтерської звітності.

Обліковий реєстр (Учетный регистр). Письмовий документ, який містить накопичені та згруповані за певними однорідними ознаками дані первинних документів.

Обліковий прибуток (збиток) (*Учетная прибыль (убыток)*). Сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у Звіті про фінансові результати за звітний період.

Обліковий принцип (*Учетный принцип*). Загальноприйняте в обліку правило, яким слід керуватися при вимірі, реєстрації господарських операцій та відображення їх результатів у звітності.

Облікові реєстри (*Учетные регистры*). Носії спеціального формату (паперові, машинні) у вигляді відомостей, ордерів, книг, журналів машинограм тощо, призначені для хронологічного, систематичного або комбінованого нагромадження, групування та узагальнення інформації з первинних документів, що прийняті до обліку.

Оборот основних фондів і обігових коштів (*Оборот основных фондов и оборотных средств*). Кругообіг сукупності фондів, узятий не як окремий акт, а як рух, що постійно поновлює матеріально-речовинні чинники відтворення виробництва в процесі господарського використання фондів.

Обороти по рахунку (*Обороты по счету*). Підсумки записів сум операцій по дебету та кредиту.

Оборотні активи (*Оборотные активы*). Грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання впродовж операційного циклу чи впродовж дванадцяти місяців із дати балансу.

Оборотні засоби (*Оборотные средства*). Сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів.

Обсяг аудиту (*Объем аудита*). Процедури аудиту, які вважаються необхідними за відповідних обставин для досягнення мети аудиторської перевірки.

Обтяжливий контракт (*Обременительный контракт*). Контракт, витрати (яких не можна уникнути) на

виконання якого перевищують очікувані економічні вигоди від цього контракту.

Овернайт (Овернайт). Надані та отримані кредити і депозити строком не більше одного операційного дня без урахування неробочих днів банку.

Овердрафт (Овердрафт). Короткостроковий кредит, що надається банком надійному клієнту понад його залишок на поточному рахунку в цьому банку в межах заздалегідь обумовленої суми шляхом дебетування його рахунку. При цьому утворюється дебетове сальдо.

Одиниця обліку основних фондів (Единица учета основных фондов). Інвентарний об'єкт, включаючи усі пристрої та приладдя або окремий конструктивно відокремлений предмет призначений для виконання окремих самостійних функцій, або ж відокремлений комплекс, що складається з конструктивно з'єднаних предметів, які є єдиними і орієнтовані на сумісне використання під час виконання певної роботи.

Одноразові норми праці (Одноразовые нормы труда). Установлюються на окремі роботи, які мають одиничний характер (позапланові, аварійні), і діють доти, доки виконуються такі роботи, якщо на них не буде розроблено тимчасові або постійні норми. Після виконання зазначених робіт одноразові норми втрачають своє значення і скасовуються.

Окупність капітальних вкладень (Окупаемость капитальных вложений). Синтезований показник, що характеризує період часу, впродовж якого авансовані капітальні витрати забезпечують у зіставних розмірах приріст додаткового прибутку.

Онтологічний аспект внутрішнього контролю (Онтологический аспект внутреннего контроля). Це виокремлення буття на суб'єкти та об'єкти, формування певної системи контролю, установлення зв'язків між складовими системи контролю.

Оперативне планування (Оперативное планирование). Розроблення виробничих завдань для підприєм-

ства та його підрозділів на короткі відрізки часу, облік, контроль та регулювання ходу виконання цих завдань.

Оперативний лізинг (оренда) (*Оперативный лизинг (аренда)*). Це господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає передачу орендарю права користування основними засобами на строк, який не перевищує строк їх повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких основних засобів їхньому власникові після закінчення строку дії лізингової (орендної) угоди.

Оперативний (поточний) контроль (*Оперативный (текущий) контроль*). Контроль, що здійснюється у процесі виконання господарських операцій.

Оперативний облік (*Оперативный учет*). Повсякденний облік ходу виробничого процесу, виконання планів і графіків відвантаження продукції, завантаження та використання обладнання, робочого часу, забезпеченості ресурсами, виконання договорів поставки, реалізації та прибутку з метою контролю виробництва й управління господарюванням підприємства та його окремих підрозділів.

Оперативно-бухгалтерський облік (*Оперативно-бухгалтерский учет*). Метод аналітичного обліку матеріалів за їх номенклатурними номерами безпосередньо на складах чи в інших місцях їх зберігання з використанням карток обліку.

Оперативно-технічний облік (*Оперативно-технический учет*). Система поточного нагляду за ходом господарських операцій і процесів.

Операції пов'язаних сторін (*Операции связанных сторон*). Передача активів або зобов'язань однією пов'язаною стороною іншим пов'язаним сторонам.

Операційна діяльність (*Операционная деятельность*). Основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Операційна нерухомість (*Операционная недвижимость*). Власні або орендовані на умовах фінансової

оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою використання для виробництва, або постачання товарів чи надання послуг, або ж в адміністративних цілях.

Операційна оренда (*Операционная аренда*). Оренда інша, ніж фінансова.

Операційна собівартість робіт (послуг) (*Операционная себестоимость работ (услуг)*). Виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на їх виробництво і збут, а також загальногосподарські витрати на обслуговування та управління підприємством.

Операційний (управлінський) аудит (*Операционный (управленческий) аудит*). 1. Вивчення аудитором будь-якої частини процедур та операцій суб'єкта господарювання з метою оцінки її продуктивності, ефективності та формулювання рекомендацій щодо економічного використання ресурсне досягнення поставлених цілей. 2. Під операційним аудитом розуміють різні супутні аудиту послуги.

Операційний (банківський) день (*Операционный (банковский) день*). Частина робочого дня, впродовж якої приймаються документи на переказ. Дні визначаються для банків робочими за правилами, установленними відповідною постановою НБУ.

Операційний цикл (*Операционный цикл*). Проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів (еквівалентів грошових коштів) від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Операція (*Операция*). 1. Зв'язок між двома подіями, що характеризуються деякою тривалістю; вона не може розпочатися, доки не настане подія, яка їй передуює. 2. Окрема завершена частина діяльності.

Операція в іноземній валюті (*Операция в иностранной валюте*). Господарська операція, вартість якої

визначена в іноземній валюті або яка потребує розрахунків в іноземній валюті.

Оперограма (Оперограмма). Схема документообігу, що створюється для планування облікової роботи та сприяє встановленню чітких взаємовідносин окремих виконавців у ході господарської операції, визначаючи послідовність проходження документів через кожний етап обробки і строки виконання окремих видів оперативних та облікових робіт.

Оплата праці (Оплата труда). Часткова компенсація власником засобів виробництва в грошовій або натуральній формах винагороди найманим працівникам у процесі виробничої праці.

Опосередкований фінансовий інтерес (Опосредованный финансовый интерес). Фінансовий інтерес, який реалізується шляхом отримання вигод через використання механізму колективних інвестицій, взаємного фонду, пайового інвестиційного фонду чи подібного проміжного механізму, які не контролюються суб'єктом господарювання.

Оприбуткування готівки (Оприходование наличности). Проведення підприємствами і підприємцями обліку готівки в касі на повну суму її фактичних надходжень у касовій книзі, книзі обліку доходів і витрат, книзі обліку розрахункових операцій.

Оприлюднення звітності (Обнародование отчетности). Офіційне подання бухгалтерської звітності (балансів) до органів Головної державної податкової інспекції України, НБУ, Фонду державного майна України, Антимонопольного комітету України, Комітету у справах по нагляду за страховою діяльністю та інших установ і організацій, уповноважених відповідно до чинних законодавчих актів України на отримання бухгалтерської звітності (балансів) від господарюючих суб'єктів, а також офіційна публікація звітів (балансів) про фінансовий стан підприємств у засобах масової інформації, якщо це передбачено законодавством.

Оптова торгівля (*Оптовая торговля*). Діяльність щодо придбання і відповідного перетворення товарів для наступної їх реалізації підприємствам роздрібною торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності.

Оптовий товарооборот (тільки для підприємств роздрібною торгівлі) (*Оптовый товарооборот (только для предприятий розничной торговли)*). Продаж товарів іншим підприємствам, організаціям, підприємцям для виробничої діяльності або подальшого перепродажу.

Орган Державної контрольно-ревізійної служби (*Орган Государственной контрольно-ревизионной службы*). Головне КРУ, контрольно-ревізійні управління в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та Севастополі контрольно-ревізійні відділи, групи в районах, містах і районах у містах.

Організаційна структура контролю (*Организационная структура контроля*). Стійка, упорядкована сукупність контрольних органів однієї системи з їхніми ієрархічними взаємозв'язками, які відображають підпорядкованість як по вертикалі, так і по горизонталі. Обов'язковою умовою успішної діяльності контрольних органів є системний підхід, спрямований на створення мінімуму структур, які здатні забезпечити ефективну реалізацію функцій контролю.

Організаційна форма контролю (*Организационная форма контроля*). Спосіб відображення, прояву його діяльності та реалізації повноважень, завдяки яким він виконує функції та завдання. В умовах ринкових відносин в основі формування організаційної системи контролю покладені такі принципи: чітке уособлення об'єктів контролю за формами власності; розчленування суб'єктів контролю на державним суспільний, аудиторський, внутрішньогосподарський; чітке розмежування сфер діяльності державних та місцевих органів; регламентування контрольованих питань господарської фінансової діяльності – правильність формування доходів та витрат бюджету, достовірність звітності,

оцінка стану обліку та надання допомоги в цій галузі, установа та оцінка резервів підприємства тощо.

Організаційно-господарські відносини (*Организационно-хозяйственные отношения*). Відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю.

Організаційно-господарські зобов'язання (*Организационно-хозяйственные обязательства*). Визначаються господарські зобов'язання, що виникають у процесі управління господарською діяльністю між суб'єктом господарювання та суб'єктом організаційно-господарських повноважень, відповідно до яких зобов'язана сторона повинна здійснити на користь другої сторони певну управлінсько-господарську (організаційну) дію або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку.

Організаційно-правова форма господарювання (*Организационно-правовая форма хозяйствования*). Форма здійснювання господарської (зокрема підприємницької) діяльності з відповідною правовою основою, яка визначає характер відносин між засновниками (учасниками), режим майнової відповідальності по зобов'язаннях підприємства (організації), порядок створення, реорганізації, ліквідації, управління, розподілу одержаних прибутків, можливі джерела фінансування діяльності тощо.

Організація контрольно-ревізійної діяльності (*Организация контрольно-ревизионной деятельности*). Комплекс заходів, спрямованих на здійснення господарського контролю безпосередньо в підвідомчих або інших підприємствах.

Організація обліку (*Организация учета*). Цілеспрямована діяльність власників підприємства зі встановлення, наступного використання та вдосконалення системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Ордер (Ордер). 1. Бухгалтерський документ, який містить наказ про здійснення відповідної операції. 2. Накопичувальні відомість по руху коштів на бюджетних поточних рахунках. 3. Накопичувальна відомість по руху коштів на поточних рахунках по позабюджетних коштах. 4. Накопичувальна відомість по розрахунках чеками з лімітованих книжок. 5. Зведення рахункових відомостей по заробітній платі та стипендіях.

Оренда (Аренда). Угода, за якою орендар набуває права користування необоротним активом за плату впродовж погодженого з орендодавцем строку.

Оренда оперативна (Аренда оперативная). Така оренда, при якій об'єкт не передається у власність орендаря і після закінчення терміну оренди повертається власнику. При передачі об'єкта в оперативну оренду, орендодавець зобов'язаний передати орендарю копію «Інвентарної картки обліку основних засобів», яка є підставою для оприбуткування за балансом об'єкта в орендаря. Амортизацію на переданий об'єкт нараховує орендодавець, а орендар сплачує йому орендну плату. Орендодавець щомісячно передає орендарю первинний документ, в якому відображається орендна плата та ПДВ.

Оренда операційна (Аренда операционная). Господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає передачу орендарю права користування основними засобами на строк, що не перевищує строку їх повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких основних засобів їх власнику після закінчення строку орендної угоди.

Орендна (лізингова) операція (Арендная (лизинговая) операция). Господарська операція суб'єкта підприємницької діяльності (орендодавця), що передбачає передачу права користування матеріальними цінностями іншому суб'єкту підприємницької діяльності (орендарю) на платній основі та на визначений строк. При цьому об'єктом орендних відносин є матеріальні цінності, що входять до складу основних засобів (фондів) суб'єктів підприємницької

діяльності, крім тих, первісна (відновна) вартість яких повністю погашається впродовж одного виробничого циклу.

Орендна плата (*Арендная плата*). Платіж, який вносить орендар орендодавцю незалежно від наслідків господарської діяльності.

Орендна ставка відсотка (*Арендная ставка процента*). Ставка відсотка, за якою теперішня вартість суми мінімальних орендних платежів та негарантованої ліквідаційної вартості дорівнює справедливій вартості об'єкта фінансової оренди на початок строку оренди.

Орендні платежі (*Арендные платежи*). Плата за використання майна.

Основні фонди (*Основные фонды*). Матеріальні цінності, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку впродовж періоду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких перевищує 1000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом.

Особистий продаж (*Личная продажа*). Усне представлення товару в ході бесіди з одним чи кількома потенційними покупцями з метою збільшення обсягу продаж.

Остаточний розрахунок за програмою з визначеною виплатою (*Окончательный расчет по программе с определенной выплатой*). Дія підприємства, якою анулюються всі подальші зобов'язання щодо частини або повного обсягу виплат за програмою з визначеною виплатою, зокрема одноразова сплата грошовими коштами учасникам програм в обмін на їхні права щодо отримання визначених виплат по закінченні трудової діяльності.

Офшорна зона (*Оффшорная зона*). Зона, в якій передбачено податкові пільги за основними податками, а можливо, і відсутність основних податків.

Оцінка (*Оценка*). 1. Відображення об'єктів бухгалтерського обліку в єдиному грошовому вимірнику з метою узагальнення їх в єдиному цілому по всьому підприємству.

Тобто, якщо на підприємстві, крім р/р, відкрито ще й валютний рахунок, то всі операції здійснюються в національній валюті в перерахунку за курсом НБУ на відповідну дату.

2. Визначення вартості майна.

Оцінювання основних фондів (*Оценивание основных фондов*). Грошове вираження вартості основних фондів, необхідне для панування їх відтворення, правильного обчислення витрат на виробництво продукції, планування амортизаційного фонду та визначення фінансових результатів діяльності підприємства.

Оцінювання систем в аудиті (*Оценивание систем в аудите*). Оцінка, впевненість у тому, що були належним чином використані прийняті вимірники в обліку та принципи визнання господарських операцій.

Ощадний (депозитний) сертифікат (*Сберегательный (депозитный) сертификат*). Підтверджує суму вкладу, унесеного у банк, і права вкладника (володільця сертифіката) на одержання зі спливом встановленого строку суми вкладу та відсотків, установлених сертифікатом, у банку, який його видав.

II

Пай (*Пай*). Майновий внесок члена кооперативу у створення та розвиток кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, у т.ч. грошей, майнових прав, а також земельної ділянки.

Перманентна інвентаризація (*Перманентная инвентаризация*). Інвентаризація, що проводиться на підприємстві безперервно за спеціальним графіком з метою запобігання недолікам і псуванню цінностей, безгосподарності.

Перманентний аудит (*Перманентный аудит*). Аудит, який проводиться безперервно у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Планові контрольні заходи (*Плановые контрольные мероприятия*). Контрольні заходи, що включені до відповідних планів контрольних заходів суб'єктів державного фінансового контролю.

Платіж до відвантаження товару (*Платеж до отгрузки товара*). Є найнадійнішим та найвигіднішим для продавця.

Платіжна вимога (*Платежное требование*). Розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та перерахування її на рахунок отримувача.

Платіжна вимога-доручення (*Платежное требование-поручение*). Розрахунковий документ, який складається з двох частин: верхньої – вимоги отримувача безпосередньо до платника про сплату визначеної суми коштів; нижньої – доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку визначеної ним суми коштів та перерахування її на рахунок отримувача.

Платіжна картка (*Платежная карточка*). Спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунку платника або з відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів і послуг.

Платіжне доручення (*Платежное поручение*). Розрахунковий документ, який містить доручення платника банку або іншій установі – члену платіжної системи, що його обслуговує, здійснити переказ визначеної в ньому суми коштів зі свого рахунка на рахунок отримувача.

Платоспроможність (*Платежеспособность*). Наявність упродовж тривалого періоду грошових коштів для виконання фінансових зобов'язань, при настанні строку їх оплати.

Планування аудиту (*Планирование аудита*). Процес, що включає розробку загальної стратегії та дета-

льного підходу щодо очікуваного характеру, часу та обсягу аудиту.

Планування виробництва (*Планирование производства*). Загальна функція управління, яка передбачає вироблення та ставлення цілей і завдань на певний період у сфері управління виробництвом, а також визначення шляхів та засобів їх реалізації. Відповідно до цілей, завдань та тривалості планового періоду розрізняють стратегічне, перспективне, поточне, оперативне планування та прогнозування.

Повна інвентаризація (*Полная инвентаризация*). Перевірка всіх засобів підприємства і джерел їх утворення перед складанням річного звіту у процесі комплексного аудиту і в деяких інших випадках.

Податок на додану вартість (ПДВ). (*Налог на добавленную стоимость (НДС)*). Сутність податку на додану вартість полягає у сплаті податку продавцем (виробником, постачальником) товарів, робіт, послуг з тієї частини вартості, яку він додає до вартості своїх товарів (робіт, послуг) до стадії їх реалізації. Додана вартість створюється в процесі всього циклу виробництва і обігу товарів, починаючи зі стадії виготовлення їх і завершуючи реалізацією кінцевому споживачеві. Відповідно податок сплачується на кожній стадії виробництва та обігу. ПДВ має широку податкову базу, практично охоплює всі види товарів і послуг. Продавець включає податок на додану вартість у вартість товарів та наданих послуг. Але й сам він сплачує ПДВ за придбані ним у процесі виробництва товари (роботи, послуги). Таким чином, сума сплаченого ним податку становить різницю між сумами податку, отриманими від покупців за реалізовані товари і послуги, та сумами податку, сплаченими постачальникам при придбанні тих товарів і послуг, які необхідні в процесі виробництва оподатковуваних товарів (робіт, послуг). Платник ПДВ має право на вирахування податку, сплаченого ним постачальникам. На цьому, власне, і ґрунтується механізм дії податку на додану вартість.

Позапланові контрольні заходи (*Внеплановые контрольные мероприятия*). Контрольні заходи, що не включені до відповідних планів суб'єктів державного фінансового контролю і здійснюються в межах їх компетенції та повноважень за дорученнями ініціаторів контрольних заходів і зверненнями органів державної влади (в тому числі правоохоронних органів) та органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання і громадян.

Позовна давність (*Исковая давность*). Строк, упродовж якого особа, права якої порушено, може вимагати захисту через суд, арбітраж або третейський суд. Строк позовної давності починається з дня виникнення права на позов, тобто дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатись про порушення свого права. Позовна давність застосовується судом, арбітражем, третейським судом незалежно від заяви сторін. За певних умов тривалість терміну позовної давності призупиняється (наприклад, через мораторій) або переривається (наприклад, подання позову). Після перерви тривалість позовної давності починається знову.

Показники звітності (*Показатели отчетности*). Показники, які відображають результати господарської діяльності підприємства, використані при складанні звітів.

Поточне планування (*Текущее планирование*). Планування розгорнутої виробничо-технічної та організаційної діяльності підприємства у вигляді річного плану з поквартальним розподілом.

Поточний контроль (*Текущий контроль*). Установлення законності та правильності оприбуткування на підприємстві об'єктів необоротних активів, санкціонування зарахування об'єктів до активів, установлення матеріально відповідальних осіб, проведення модернізації та оновлення основних засобів, оформлення первинних облікових документів, відображення операцій у обліку, створення відповідних джерел формування активів.

Поточний податок на прибуток (*Текущий налог на прибыль*). Сума податку на прибуток, визначена у звітному періоді відповідно до податкового законодавства.

Поточний рахунок (*Текущий счет*). Рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України. До поточних рахунків також належать:

- рахунки за спеціальними режимами їх використання, що відкриваються у випадках, передбачених законами України або актами Кабінету Міністрів України;

- поточні рахунки типу «Н», що відкриваються в національній валюті офіційним представництвам і представництвам юридичних осіб – нерезидентів, які не займаються підприємницькою діяльністю на території України;

- поточні рахунки типу «П», що відкриваються в національній валюті постійним представництвам;

- карткові рахунки, що відкриваються для обліку операцій за платіжними картками відповідно до вимог цієї Інструкції. Операції за цими рахунками здійснюються з урахуванням особливостей, визначених цією Інструкцією та відповідними нормативно-правовими актами НБУ, що регулюють здійснення операцій із застосуванням платіжних карток;

- поточні рахунки виборчих фондів.

Поточні фінансові інвестиції (*Текущие финансовые инвестиции*). Інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент.

Похідний фінансовий інструмент (*Производный финансовый инструмент*). Фінансовий інструмент:

- розрахунки, за яким провадитимуться у майбутньому;

- вартість якого змінюється внаслідок змін відсоткової ставки, курсу цінних паперів, валютного курсу, індексу цін,

кредитного рейтингу (і індексу) або інших змінних, що є базисними;

– який не потребує початкових інвестицій.

Початкова вартість запасів (*Начальная стоимость запасов*). Сума витрат на придбання, перероблення та приведення запасів у теперішнє місцеперебування та стан.

Початкова вартість основних фондів (*Начальная стоимость основных фондов*). Сукупність грошових витрат на створення або придбання та введення в дію основних фондів.

Початок строку оренди (*Начало срока аренды*). Дата, яка настає раніше: дата підписання орендної угоди або дата прийняття сторонами зобов'язань щодо основних положень угоди про оренду.

Початкове сальдо (*Начальное сальдо*). У бухгалтерському обліку при відкритті рахунку спочатку на ньому відображається початковий стан об'єкта – початковий залишок.

Права аудиторів (*Права аудиторов*). Комплекс прав аудиторських фірм та аудиторів, основними серед яких є: 1) самостійне визначення форми і методів проведення аудиту та надання інших аудиторських послуг; 2) отримання необхідних документів, які стосуються предмета перевірки; 3) отримання необхідних пояснень у письмовій чи усній формі від керівництва та працівників замовника; 4) перевірка наявності майна, грошей, цінностей, вимога від керівництва суб'єкта господарювання проведення контрольних оглядів, замірів виконаних робіт, визначення якості продукції; 5) залучення на договірних засадах до участі в перевірці фахівців різного спрямування.

Предмет аудиту (*Предмет аудита*). Інформація про факти (явища, процеси) аудиторської діяльності суб'єкта аудиторського контролю, яка відображена у системі бухгалтерського обліку та інших джерелах інформаційної системи і підлягає кількісній і вартісній оцінці.

Предмет бухгалтерського обліку (*Предмет бухгалтерського учета*). Виробничо-господарська діяльність підприємства, організації, що охоплює весь процес відтворення: а) виробництво; б) розподіл, в) обіг; г) споживання. Іншими словами, *предметом бухгалтерського обліку* є державна, комунальна та приватна власність підприємств і організацій, стан і використання господарських коштів і засобів та джерел їх утворення в процесі виробничо-господарської діяльності.

Предмет ревізії (*Предмет ревизии*). Вивчення специфічними способами і прийомами документально зафіксованих господарських операцій, що здійснилися в процесі кругообігу засобів) підприємства з точки зору законності, достовірності та доцільності. Предметом ревізії є документальні дані, які вивчаються за допомогою спеціальних способів і прийомів. Основне завдання ревізії – вивчення минулих господарських операцій з точки зору їх законності, доцільності та достовірності.

Претензія за будівельним контрактом (*Претензия по строительному контракту*). Сума майнової відповідальності замовника чи іншої сторони, яку вимагає відшкодувати підрядник понад ціну контракту.

Прибуток (*Прибыль*). Сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Прибуток від активів програми (*Прибыль от активов программы*). Дохід, отриманий від активів фонду, за вирахуванням витрат на його управління, податків і зборів (обов'язкових платежів), сплачених безпосередньо цим фондом.

Програма аудиту (*Программа аудита*). Програма, що визначає характер, час проведення та обсяг запланованих аудиторських процедур, необхідних для виконання загального плану аудиту.

Проміжний коефіцієнт ліквідності (*Промежуточный коэффициент ликвидности*). Співвідношення сум залишків грошових коштів, готової продукції, товарів,

дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості підприємства.

Проміжні звіти (*Промежуточные отчеты*). Фінансові звіти за періоди, коротші ніж один рік, щоквартальні або щомісячні звіти.

Проміжні рахунки (*Промежуточные счета*). Рахунки за виконані роботи за будівельним контрактом, передані замовнику для оплати.

Р

Рахунок (*Счет*). Спосіб групування поточного обліку та контролю об'єктів бухгалтерського обліку з метою одержання необхідних облікових даних. Облік на рахунках бухгалтерського обліку ведеться в грошовому вираженні. Схематично бухгалтерський рахунок можна зобразити як двосторонню таблицю, ліва частина якої називається «дебет» (від лат. «винен»), а права частина – «кредит» (від лат. «вірити»).

Рахунок-фактура (*Счет-фактура*). 1. Вид комерційного рахунку. Окрім свого основного призначення як документа, в якому зазначено суму належного за товар платежу, рахунок-фактура може бути використано як супровідний документ. 2. Рахунок, що виписується продавцем на ім'я покупця і засвідчує фактичну доставку товару чи фактичне надання послуг та їх вартість. Крім основної функції документа, який вказує суму платежу, може бути використаним як накладна, направлена з товаром.

Рахунки (*Счета*). Призначені для обліку та наявності господарських засобів, коштів та джерел їх утворення. Згідно з чинним Планом рахунків є 99 рахунків (плюс 10 позабалансових рахунків).

Рахунки активні (*Счета активные*). Бухгалтерські рахунки, призначені для обліку активів (господарських засобів і коштів). В активних рахунках збільшення відо-

бражається по дебету, зменшення – по кредиту. Кінцеве сальдо завжди дебетове і визначається за формулою: Сальдо кінцеве = Сальдо початкове + Оборот по дебету – Оборот по кредиту.

Рахунки активно-пасивні (Счета активно-пассивные). Бухгалтерські рахунки, призначені для обліку розрахунків підприємства з фізичними та юридичними особами. Дебетове сальдо в активно-пасивних рахунках показує заборгованість вашому підприємству, тобто дебіторську заборгованість. Кредитове сальдо відображається в пасиві та показує кредиторську заборгованість. Щоб визначити сальдо кінцеве на активно-пасивних рахунках, слід згорнути початкове сальдо, тобто порівняти дебет і кредит і вирахувати різницю. Облік по дебіторах і кредиторах ведеться окремо.

Рахунки аналітичні (Счета аналитические). Рахунки, на яких обліковують активи, зобов'язання, частки в капіталі, витрати та доходи. Призначені для детальної характеристики об'єктів бухгалтерського обліку, в яких, крім вартісного вимірника, використовуються натуральні й трудові вимірники.

Рахунки балансові (реальні) (Счета балансовые (реальные)). Рахунки, що призначені для обліку елементів балансу, тобто окремих активів, зобов'язань і власного капіталу.

Рахунки бухгалтерського обліку (Счета бухгалтерского учета). 1. Спосіб групування господарських операцій за однорідними ознаками з метою відображення наявності та змін у складі активів, зобов'язань і власного капіталу підприємства і визначення фінансових результатів його діяльності за певний період. 2. Форма обліку господарських операцій у підзвітному періоді, що виконується окремо для кожної статті балансу з певною групою засобів і їх джерел, які виділяють за якими-небудь ознаками. Відповідно до балансу рахунки поділяють а активні та пасивні.

Рахунки контрактивні (Счета контрактивные). Контрарні рахунки, які використовуються для регулювання

показників активних рахунків. Відображення операцій за цими рахунками здійснюється за методами відображення операцій за пасивними рахунками. Тобто цей рахунок протистоїть активному рахунку.

Рахунки контрарні (*Счета контрарные*). Рахунки бухгалтерського обліку, показники яких використовуються для регулювання оцінки об'єктів, відображених в інших рахунках. Це здійснюється з метою визначення справжньої вартості об'єкта, що регулюється. Поділяються на *контрактивні* й *контрпасивні*.

Рахунки контрпасивні (*Счета контрпассивные*). Контрарні рахунки, призначені для регулювання показників пасивних рахунків бухгалтерського обліку. Відображення операцій за цими рахунками здійснюється за методами відображення операцій за активними рахунками.

Рахунки номінальні (тимчасові) (*Счета номинальные (временные)*). Рахунки бухгалтерського обліку, що призначені для обліку доходів, витрат і визначення фінансового результату (прибутку або збитку) діяльності підприємства. Ці рахунки не мають залишку (сальдо) на кінець періоду (року).

Рахунки основні (*Счета основные*). Призначені для обліку господарських коштів і їх джерел, поділяються на *інвентарні*, *фондові*, *розрахункові*.

Рахунки пасивні (*Счета пассивные*). 1. Рахунки, призначені для обліку зобов'язань та власного капіталу. 2. Це рахунки, призначені для обліку джерел фінансування. У пасивних рахунках збільшення відображається по кредиту, зменшення – по дебету, кінцеве сальдо завжди кредитове і визначається за формулою: Сальдо кінцеве = Сальдо початкове + Оборот по кредиту – Оборот по дебету.

Рахунки синтетичні (*Счета синтетические*). Балансові рахунки, призначені для обліку сукупності однорідних активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів, витрат.

Рахунки фондів (Счета фондовые). За допомогою їх ураховують і контролюють стан та зміни фондів і засобів фінансування – ці рахунки пасивні, сальдо кредитове.

Рахунок бюджетний (Счет бюджетный). Банківський рахунок, відкритий підприємством, організацією, установою для використання коштів, виділених з державного бюджету.

Рахунок валютний (Счет валютный). Рахунок юридичної або фізичної особи в іноземній валюті, на які надходять кошти в іноземній валюті (отримані валютні кредити, кошти, придбані на валютній біржі та ін.), з якого здійснюються валютні платежі.

Рахунок контрольний (Счет контрольный). Рахунок у Головній книзі, на якому підсумовується загальний залишок аналогічних рахунків із допоміжного журналу; рахунок дебіторської та кредиторської заборгованості; записи та облік по ньому контролюють правильність записів у допоміжних журналах за покупцями та постачальниками.

Рахунок кореспондентський (Счет корреспондентский). Рахунок, призначений для розрахунків, здійснюваних одним банком за дорученням і за кошти іншої кредитної установи на підставі укладеного кореспондентського договору.

Рахунок позабалансовий (Счет внебалансовый). Рахунок бухгалтерського обліку, що використовується для обліку цінностей, які не належать ані до активів, ані до пасивів (наприклад, орендованих основних засобів).

Рахунок транзитний (Счет транзитный). Рахунок бухгалтерського обліку, на який надходить виручка від експорту товарів і послуг і який може використовуватися за умови продажу: частини виручки державі за фіксованими цінами.

Реалізація продукції (робіт, послуг) (Реализация продукции (работ, услуг)). Господарча операція суб'єкта підприємницької діяльності, що передбачає передачу права власності на продукцію (роботи, послуги) іншо-

му суб'єкту підприємницької діяльності в обмін на еквівалентну суму коштів або боргових зобов'язань. Для цілей оподаткування датою реалізації вважається дата передачі права власності на зазначену продукцію (роботи, послуги) згідно з базисними умовами поставки, визначеними сторонами, незалежно від строків здійснення оплати. Базисні умови поставки визначаються згідно з Міжнародними правилами тлумачення термінів «ІНКОТЕРМО».

Ревізійна комісія (*Ревизионная комиссия*). Орган внутрішньогосподарського контролю підприємства, який діє на підставі його статуту та затвердженого положення. На цю комісію покладаються проведення перевірок (ревізій) фінансово-господарської діяльності, складання висновків за річними звітами та балансами, здійснення контролю виконання рішень за результатами ревізій і перевірок. Ревізійні комісії утворюються при АТ, великих компаніях та інших суб'єктах господарювання.

Регуляторний акт (у сфері господарської діяльності) (*Регуляторный акт (в сфере хозяйственной деятельности)*). 1. Прийнятий уповноваженим регуляторним органом нормативно-правовий акт, який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання. 2. Прийнятий уповноваженим регуляторним органом інший офіційний письмовий документ, який установлює, змінює чи скасовує норми права, застосовується неодноразово та щодо невизначеного кола осіб і який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, незалежно від того, чи вважається цей документ відповідно до закону, що регулює відносини у певній сфері, нормативно-правовим актом.

Резерви виробництва (*Резервы производства*). Виявлені можливості ефективнішого використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів.

Резервний капітал (*Резервный капитал*). Сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Реінвестиції (*Реинвестиции*). Спрямування прибутку на розширення виробництва, а не на виплату дивідендів.

Ремітент (*Ремитент*). Фізична особа, на ім'я якої видається переказний вексель (тратта).

Рентабельність (*Рентабельность*). 1. Відношення прибутку до вартості елементів виробництва, що сприяли його створенню. Економічний аналіз рівня рентабельності та причин її зміни має важливе значення для виявлення резервів підвищення ефективності діяльності підприємства. 2. Прибуток, виражений у відсотках стосовно капіталу, інвестованого в основні й обігові кошти.

Реструктуризація (*Реструктуризация*). Програма, яку планують і контролюють керівники і яка змінює обсяг діяльності суб'єкта господарювання або спосіб здійснення цієї діяльності.

Ресурси (*Ресурсы*). 1. Засоби виробництва, які включають засоби праці та предмети праці. 2. Економічні ресурси в матеріально речовій формі. 3. Джерела забезпечення процесу виробництва, що є одним із видів економічних ресурсів і охоплюють засоби виробництва (засоби і предмети праці).

Ризик аудиту або загальний ризик (*Риск аудита или общий риск*). Ризик того, що аудитор може висловити неадекватну думку в тих випадках, коли в документах фінансової звітності існують суттєві перекручення, тобто за неправильно підготовленою звітністю буде представлено аудиторський висновок без зауважень. Загальний аудиторський ризик має три складові:

1) *властивий ризик* – це здатність залишку за певним бухгалтерським рахунком або певній категорії операцій до

суттєвих перекручень або здатність до перекручень по цих показниках у комплексі з перекрученнями по інших рахунках чи операціях з припущенням, що до них не застосовувались заходи внутрішнього контролю підприємства. Власний ризик охоплює можливі перекручення, пов'язані з функціонуванням підприємства;

2) *ризик, пов'язаний з невідповідністю функціонування системи внутрішнього контролю (ризик системи контролю)* полягає у тому, що система бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю не завжди може ефективно функціонувати, і тому помилки, які можуть трапитись в бухгалтерських записах, не будуть своєчасно викриті, попереджені та виправлені персоналом підприємства. Ця складова є оцінкою ефективності системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю;

3) *ризик невиявлення помилок* полягає в тому, що аудиторські процедури не завжди можуть виявити помилки, що існують в бухгалтерських записах. Тобто ризик невиявлення помилок – це та частка порушень, яку аудитор може собі дозволити при системах обліку і внутрішньому контролю підприємства-клієнта, що склалися на момент перевірки.

Ризик грошового потоку (*Риск денежного потока*). Імовірність зміни величини майбутнього грошового потоку, пов'язаного з монетарним фінансовим інструментом.

Ризик ліквідності (*Риск ликвидности*). Імовірність втрат унаслідок неспроможності виконати свої зобов'язання у зв'язку з неможливістю реалізувати фінансові активи за справедливою вартістю.

Ризик невиявлення (*Риск невыявления*). Ризик того, що аудиторські процедури по суті не виявлять викривлення залишку рахунку (або класу операцій), які можуть бути суттєвими окремо або разом із викривленнями залишків на інших рахунках.

Ризик, не пов'язаний з вибіркою (*Риск, не связанный с выборкой*). Ризик, що виникає внаслідок дії чинників, які призводять до того, що аудитор робить поми-

лкові висновки з будь-якої причини, не пов'язаної з обсягом вибірки.

Ризик, пов'язаний з вибіркою (*Риск, связанный с выборкой*). Ризик, що виникає внаслідок імовірності того, що висновки аудитора, зроблені на основі вибірки, можуть відрізнятись від висновків, які зробив би аудитор, якби застосував ту саму аудиторську процедуру до всієї генеральної сукупності.

Роз'яснення в ревізії (*Разъяснения в ревизии*). Пояснення зацікавленими особами, що перевіряється. До отримання роз'яснень ревізори вдаються лише в процесі ревізії. Роз'яснення не вимагає письмового оформлення.

Роялті (*Роялти*). Платежі за використання нематеріальних активів підприємства (патентів, торговельних марок, авторського права, програмних продуктів тощо).

Рух грошових коштів (*Движение денежных средств*). Надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів.

С

Сальдо (*Сальдо*). Різниця між підсумками записів по дебету і кредиту рахунків бухгалтерського обліку з урахуванням змін на рахунку на кінець звітного періоду.

Сальдо дебетове (*Сальдо дебетовое*). Перевищення підсумкових сум по дебету бухгалтерського рахунку порівняно з кредитом, що відображається в активі балансу.

Сальдо кредитове (*Сальдо кредитовое*). Перевищення підсумкових сум по кредиту бухгалтерського рахунку порівняно з дебетом, що відображається в пасиві балансу.

Самоконтроль (*Самоконтроль*). Контроль працівником власної діяльності з метою оцінки витрат часу на виконання робіт, використаних прийомів і технічних засобів; з окремим випадком внутрішньої спрямованості

контрольних дій. Самоконтроль – основа внутрішньогосподарського контролю.

Система бухгалтерського обліку (облікова система) (Система бухгалтерского учета (учетная система)). Послідовність завдань та записів суб'єкта господарювання, за допомогою якої відображають операції і яка є засобом ведення обліку.

Система виробничого обліку (Система производственного учета). Сукупність операцій та розрахунків, які забезпечують калькулювання собівартості одиниці продукції і контроль витрат на її виробництво.

Система внутрішнього контролю (СВК) (Система внутреннего контроля (СВК)). Політика і процедури внутрішньогосподарського контролю, прийняті управлінським персоналом суб'єкта господарювання з метою забезпечення господарської діяльності (в т. ч. дотримання політики управлінського персоналу), збереження активів, запобігання шахрайству і помилкам, їх виявлення, гарантування точності та повноти облікових записів, своєчасної підготовки достовірної фінансової інформації. СВК охоплює також інші питання, безпосередньо пов'язані з функціями облікової системи.

Система контролю звітності (Система контроля отчетности). Регламентована послідовність дій, спрямованих на перевірку звітності щодо виконання правил фінансового обліку, збереження засобів та підготовки вірогідних фінансових звітів.

Система оплати праці (Система оплаты труда). Визначений взаємозв'язок між показниками, що характеризують міру (норму) праці та міру його оплати в межах і понад норми праці, які гарантують одержання працівником заробітної плати відповідно до фактично досягнутих результатів праці (щодо норми), погодженої між працівником і роботодавцем ціною його робочої сили.

Складний фінансовий інструмент (Сложный финансовый инструмент). Фінансовий інструмент, що

містить компонент фінансового зобов'язання і компонент інструмента власного капіталу.

Складська розписка (Складская расписка). Квитанція, гарант, документ, який підтверджує прийняття товару на склад для зберігання.

Сконто (Сконто). Знижка з ціни товару за його оплату до наростання терміну сплати.

Скоригована середньорічна кількість простих акцій (Откорректированное среднегодовое количество простых акций). Середньорічна кількість простих акцій в обігу, скоригована на кількість потенційних простих акцій.

Списання (Списание). Віднесення товару або грошових цінностей підприємства, фірми, компанії до збитків із вилученням їх з балансу, зняття з банківського обліку. Застосовується до повністю зношених засобів виробництва, а також до безнадійних боргів.

Суб'єкти малого підприємництва (Субъекты малого предпринимательства). 1. Фізичні особи, зареєстровані у встановленому законом порядку як суб'єкти підприємницької діяльності. 2. Юридичні особи (малі підприємства) – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний періоді (фінансовий рік) не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує 70 млн. грн.

Судово-бухгалтерська експертиза (Судебно-бухгалтерская экспертиза). Форма фінансово-господарського контролю, що має процесуально-правовий зміст і метою якої є документальне обґрунтування вимог.

Суцільна перевірка (Сплошная проверка). Дослідження аудитором всієї генеральної сукупності, частіше стосується процедур по суті.

Схема посадових окладів (Схема должностных окладов). Розробляється кожним підприємством самостійно. В ній визначаються посади, які можуть обіймати служ-

бовці, спеціалісти, керівні працівники і відповідні цим посадам розміри окладів.

T

Тарифна сітка (*Тарифная сетка*). Шкала, у якій наведені прийняті певною галуззю кваліфікаційні розряди і відповідні їм тарифні коефіцієнти.

Тарифна ставка (*Тарифная ставка*). Нормативний розмір оплати праці робітника відповідного розряду за одиницю часу.

Товариство з обмеженою відповідальністю (*Общество с ограниченной ответственностью*). Вид акціонерного товариства, фонд якого поділений на частки, визначені статутом. Несе відповідальність за зобов'язаннями тільки у межах свого майна, а учасники тільки у межах свого вкладу.

Товарний дериватив (*Товарный дериватив*). Стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити біржовий товар (крім цінних паперів) на обумовлених стандартних умовах у майбутньому. Правила випуску та обігу товарних деривативів установлюються органом, на який покладаються функції регулювання товарного біржового ринку.

Товарний кредит (*Товарный кредит*). Товари, які передаються резидентом або нерезидентом у власність юридичним чи фізичним особам на умовах угоди, що передбачає відстрочення кінцевого розрахунку на визначений строк та під відсоток. Товарний кредит передбачає передачу права власності на товари (результати робіт, послуг) покупцю (замовнику) у момент підписання договору або в момент фізичного отримання товарів (робіт, послуг) таким покупцем (замовником), незалежно від часу погашення заборгованості.

Товарні запаси (*Товарные запасы*). Придбані підприємством товари, призначені для подальшого перепро-

дажу. При цьому підприємство, як правило, не вносить суттєвих змін до їх фізичної форми, вже при закупівлі у постачальника вони є готовою продукцією.

Товарно-транспортна документація (Товарно-транспортная документация). Комплект юридичних документів, на підставі яких здійснюють облік, приймання, передавання, перевезення, здавання вантажу та взаємні розрахунки між учасниками транспортного процесу.

Товарно-транспортна накладна (Товарно-транспортная накладная). Єдиний для всіх учасників транспортного процесу юридичний документ, що призначений для списання товарно-матеріальних цінностей, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи.

Товаросупровідні документи (Товаросопроводительные документы). Документи, що прямують разом із товарами й містять дані про товари, що переміщуються транспортним засобом

Трансакція (Трансакция). Банківська операція з переказу коштів з певною метою.

Транспортно-заготівельні витрати (Транспортно-заготовительные расходы). Витрати підприємства, що пов'язані з процесом матеріально-технічного постачання запасів. До їх і складу входять затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів. Сума транспортно-заготівельних витрат ще узагальнюється на окремому субрахунку рахунків обліку запасів, щомісячно розподіляється між сумою залишку запасів на кінець звітної місяця і сумою запасів, що вибули (використані, реалізовані, безоплатно передані тощо) за звітний місяць. Сума транспортно-заготівельних витрат, яка входить до запасів, що вибули, визначається як добуток середнього відсотка транспортно-

заготівельних витрат і вартості запасів, що вибули, з відображенням її на тих самих рахунках обліку, і у кореспонденції з якими відображено вибуття цих запасів. Середній відсоток транспортно-заготівельних витрат визначається діленням суми залишків транспортно-заготівельних витрат на початок звітної місяця і транспортно-заготівельних витрат за звітний місяць на суму залишку запасів на початок місяця і запасів, що надійшли за звітний місяць. Транспортно-заготівельні витрати включаються до первісної вартості запасів, що придбані за плату.

Трасант (Трассант). Особа, що видала переказний вексель і переказує свій платіж вексельної суми на іншу особу платника.

Трасат (Трассат). Особа, яка зазначена як платник за переказним векселем. Той, кому наказано платити.

Трендовий аналіз (Трендовый анализ). Порівняння кожної позиції звітності з попередніми періодами і визначення тренду.

Ф

Фіктивний капітал (Фиктивный капитал). Капітал (акції, облигації та ін. цінні папери), який на відміну від реального (гроші, обладнання, капіталу) є не вартістю, а лише правом на отримання доходу.

Фінансова гарантія (Финансовая гарантия). Передбачене контрактом право позикодавця отримувати грошові кошти від гаранта і відповідно до зобов'язання гаранта сплатити грошові кошти позикодавцеві, якщо позичальник не виконає своїх зобов'язань.

Фінансова дисципліна (Финансовая дисциплина). Стан дотримання органами державної влади й місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання всіх форм власності, об'єднаннями громадян, посадовими особами, громадянами України та іноземними громадянами визна-

чених законодавством та нормативно-правовими актами фінансово-правових норм.

Фінансова діяльність (Финансовая деятельность). Діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Фінансова звітність (Финансовая отчетность). Бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Підприємства України складають фінансову звітність у грошовій одиниці України. Фінансова звітність підприємства не становить комерційної таємниці.

Фінансова звітність емітента (Финансовая отчетность эмитента). Бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів емітента за певний звітний період. Склад і зміст фінансової звітності емітентів – небанківських установ визначаються П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Фінансова звітність емітентів – банківських установ складається з балансу (форма 1-КБ (місячна)), звіту про прибутки та збитки (форма 2-КБ (місячна)), звіту про рух грошових коштів, склад і зміст яких визначаються Правилами організації фінансової та статистичної звітності банків України, що затверджені постановою Правління НБУ від 12.12.1997 р. № 436.

Фінансова звітність (мета складання) (Финансовая отчетность (цель составления)). Надання користувачам інформації про прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства.

Фінансове правопорушення (Финансовое правонарушение). Дія або бездіяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання всіх форм власності, об'єднань громадян, посадових осіб, громадян України та іноземних громадян, наслідком яких стало невиконання фінансово-правових норм.

Фінансові витрати (Финансовые расходы). Витрати на відсотки інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями.

Фінансові інвестиції (Финансовые инвестиции). Активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (Финансовый отчет субъекта малого предпринимательства). Форма фінансової звітності підприємств, які визнані суб'єктами малого підприємництва відповідно до чинного законодавства і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності. Складається із «Балансу» (форма № 1-м) та «Звіту про фінансові результати» (форма № 2-м).

Фінансовий інструмент (Финансовый инструмент). Контракт, який одночасно призводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого.

Фінансовий інтерес (Финансовый интерес). Частка участі в акціонерному капіталі або інших цінних паперах, боргових зобов'язаннях, позиках чи інших боргових інструментах суб'єкта господарювання, в тому числі правах та зобов'язаннях із придбання такого інтересу та похідних інструментах, безпосередньо пов'язаних із цим інтересом.

Фінансовий лізинг (Финансовый лизинг). 1. Довгострокова оренда машин, обладнання, споруд виробничого призначення. Полягає у тому, що під час лізингової угоди орендар виплачує орендодавцеві всю суму амортизації орендованого майна. Після закінчення такої угоди орендар може повернути об'єкт оренди орендодавцеві, викупивши його за залишковою вартістю або укласти нову угоду на оренду. 2. Договір лізингу, в результаті укладення якого лізингоодержувач на свої замовлення отримує у платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не

менший від 60 % строку його корисної служби або право власності, за яким переходить до лізингоотримувача.

Фінансовий результат (Финансовый результат). Прибуток (збиток) від конкретного виду діяльності (виробничої, надання послуг або торгової) визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), інших операційних доходів та адміністративних витрат та витрат на збут відповідного виду діяльності та інших операційних витрат.

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (Финансовый результат от обычной деятельности до налогообложения). Визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів, фінансових та інших витрат.

Фінансовий результат від операційної діяльності (Финансовый результат от операционной деятельности). Визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Фінансовий стан підприємства (Финансовое положение предприятия). 1. Це показник його фінансової конкурентоспроможності, тобто кредитоспроможності, платоспроможності, виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами. 2. Забезпеченість або незабезпеченість підприємства необхідними коштами для здійснення нормального господарювання і своєчасних грошових розрахунків.

Фонд оплати праці (Фонд оплаты труда). Нарахування найманим працівникам у грошовій та натуральній формі (оцінені в грошовому вираженні) за відпрацьований та невідпрацьований час, який підлягає оплаті, або за виконану роботу незалежно від джерела фінансування цих виплат. Фонд оплати праці складається з фонду основної заробітної плати, фонду додаткової заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат.

Фонд основної заробітної плати (Фонд основної зароботной плати). Включає нарахування винагороди за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадових обов'язків).

Фондовіддача (Фондоотдача). Відношення валової продукції до вартості основних виробничих фондів.

Фондовий дериватив (Фондовый дериватив).

1. Дериватив, щодо якого Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку зробила висновок про віднесення його до похідного цінного папера як опціону чи ф'ючерсу згідно із Законом України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні». 2. Стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити цінний папір на обумовлених умовах у майбутньому.

Ю

Юридична адреса (Юридический адрес). Офіційно зареєстрована, занесена до реєстру адреса юридичної особи.

Юридична особа (Юридическое лицо). Організація, що має у власності чи оперативному управлінні відокремлене майно і відповідає за своїми зобов'язаннями цим майном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф.С. Бацевич. – К.: ВЦ «Академія», 2004. – 344 с.
2. Пантелеев В. Словник бухгалтера та аудитора / В. Пантелеев, О. Сніжко; ред. Я. Кавторева. – Х.: ФАКТОР, 2009. – 352 с.
3. Правова міжкультурна комунікація до Євро-2012: навч. посібник / [О. Бойко, І. Казимир, Б. Кравець, Г. Ойцевіч, А. Токарська, О. Федішин, О. Цибух]; за заг. ред. д-ра юрид. наук А.С. Токарської. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 234 с.
4. Токарська А.С. Довідник із фахового мовлення для працівників правоохоронних органів: навч. посібник / А.С. Токарська. – Львів, 1999. – 92 с.
5. Токарська А.С. Українська мова за фаховим спрямуванням для юристів: підручник / А.С. Токарська. – К.: Знання, 2008. – 347 с.
6. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера: навч. посібник / Г.Л. Чайка. – К.: Знання, 2005. – 442 с.
7. Чайхман О.Я. Речевая коммунікація: учебник / О.Я. Чайхман. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА – М, 2007. – 272 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Токарська Антоніна Семенівна

КОМУНІКАТИВНИЙ
ЛІНГВОЮРИДИЧНИЙ ПОРАДНИК
ДЛЯ ПРАЦІВНИКІВ ДСБЕЗ

Навчальний посібник

Редактор

А.С. Кузьмич

Комп'ютерна верстка

Г.І. Пастушок

Друк

А.М. Ходачок

Здано до набору 31.10.2011 р. Підписано до друку 23.12.2011 р.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк арк. 10,46.

Тираж 100 прим. Зам. № 191-11.

Львівський державний університет внутрішніх справ

Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.